

TV-15

Štev. 18

XXVII.

Izhaja tedensko

11. maja
1989

Cena: 2.000 din

TV-15 je oznaka za osrednjo partizansko kurirsko postajo v Občicah v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Iz vsebine

Str. 2: Vroči Kaj in spolnost Slovencev

Str. 3: Borci ostro zavračajo »informacijo«

Str. 7: Nove cene v Banjolah

Str. 10: Sergej Wolčicky — srce bovške kulture

Str. 15: Prenova pionirske organizacije

Str. 16: Javna seja v Ljubljani

Demagogija pa cvete kot še nikoli

Priznam, bil sem res prepričan, najbrž ne edini v naši avnojski Jugoslaviji, da se bodo pod vodstvom naše sedanjice vlade brezglavo zniževanje življenjske ravni delovnih ljudi nekako ustavilo, da bo denar končno dobil pravo veljavo, na domačem in na tujem tržišču, skratka, da bo res zavel nov veter v gospodarskih tokovih. Žal ugotavljam, da vse bolj drvim — hitimo je preblag izraz — v brezno brez dna.

Zavedam se, da vseh položaj z nekaj let nazaj res ni mogoče spraviti v prave tirnice v mesecu ali dveh. Čeprav nisem noben gospodarski strokovnjak menim, da bi moral ZIS najprej sprejeti res energične ukrepe zoper dražične in že kar vsakodnevne podražitve energije. Kajti od elektrike, nafnih derivatov, premoga in plina je najbolj odvisno tudi nadaljnje gospodarjenje in sploh določanje cen potrošnim dobrinam.

Vzemimo za primer podražitve električne energije. Njeno ceno so nedavno ponovno drastično dvignili, Jugel pa znova grozi z novimi podražitvami, menda kar vsak drugi mesec. Pri vsem tem pa je najbolj zanimivo to, da elektriki svoje zviševanje cen električne energije utemeljujejo takole: »Ker moramo vhodne materiale plačevati po višjih cenah, smo primorani podražiti elektriko...« Kot da se v Jugelu in Elektrogospodarstvu Slovenije res ne bi zavedali, da z nenehnimi podražitvami povzročajo verižno reakcijo oziroma da je vsaka podražitev tudi zanje bumerang!

Nič drugače ni s podražitvami nafnih derivatov. Kot vemo, so jih letos podražili že petkrat. Tedaj se že kar samodejno podraži tudi premog. Sledijo podražitve v avto prevozništvu in še bi lahko našteval. Ni odveč zapisati, da avto busne podražitve prizadenejo delovne ljudi, združeno delo — že zato mora združeno delo poseči po tem, da zviša cene svojim proizvodom...

Svojega denarja, poštene besede, če hočete, so vredni tudi naši železničarji. Takoj po podražitvi prevozov po tirih začno govoriti, kakšne gromozanske izgube da imajo s prevozom blaga in potnikov. Pošteno pa sem se ujezil ravno na železničarje, ki imajo za svoje »uspešno« poslovanje dve verziji. Ob dnevu železničarjev, 15. aprila, je komentator v TV dnevniku med drugim, ko je govoril o praznovanju dneva železničarjev, povzel besede slavnostnega govornika in povedal, da so železničarji v lanskem poslovnem letu tudi finačno dobro poslovali. To njihovo izjavo, ki brez dvoma ni iz trte izvita, bi kazalo železničarjem vedno zavrteti s traku ter jih opomniti, da naj tudi v izjavah za javnost vozijo le po enem tiru! Zelena luč naj se posveti za tir, po katerem so lansko leto poslovno in finančno dobro gospodarili! Sicer pa k vsemu temu res ni potreben kakšen komentar.

Našo hiperinflacijo je torej mogoče brzdati z onemogočanjem apetitov po zviševanju cen, česar naj bi se zavedala tudi vlada. Resnica je, da v proizvodnih sredstvih in zmogljivostih nismo več tako

siromašni. Vprašanje je, kaj, koliko in s kakšnimi stroški z njimi proizvajamo. Tega protislovja pa, kot kaže, ne bo sposoben razrešiti izvršni svet, ki mu še vedno malce le zapramo. Končno naj bi pristigel peruti vsem tistim, ki svoje uspešno gospodarjenje vidijo le v vsakodnevnem zviševanju cen njihovim proizvodom ali storitvam.

Tega gordijskega vozla po mojem ne bo rešil tudi noben kongres naše partije, pa naj bo reden ali izreden. Kajti res me zanima, kakšne koristi ima naše gospodarstvo od sej cekaja, kongresov, ko pa si na sejah vodilne partijske strukture zadnje čase mečejo pod noge vse večja polena nezaupanja, v lastnem boju za oblast. Cene teh kongresov (pa tudi sej) niso majhne. Kdo vse to plača? Nihče drug kot delovni ljudje. Rešitve iz sedanjega položaja še vedno iščemo le v ideologiji, kar vse še bolj zapleta.

Ni torej mogoče doseči, da bi se tudi t. i. mikroekonomski organizmi (združeno delo) obnašali drugače, če se v vrhovih naše politike prepirajo za položaje in stolčke. Potem pa naj govorimo o nekakšnih ekonomskih cenah. ZIS prisega na tržne zakonitosti, vztraja na tržišču in govori, da osebni dohodkov, ki so odvisni od gospodarskih učinkov ne bo zamrznil. Povsem razumljivo je, da se v združenem delu dobro zavedajo, da si lahko svoje plače zvišujejo tako, da — dvigajo cene svojim proizvodom.

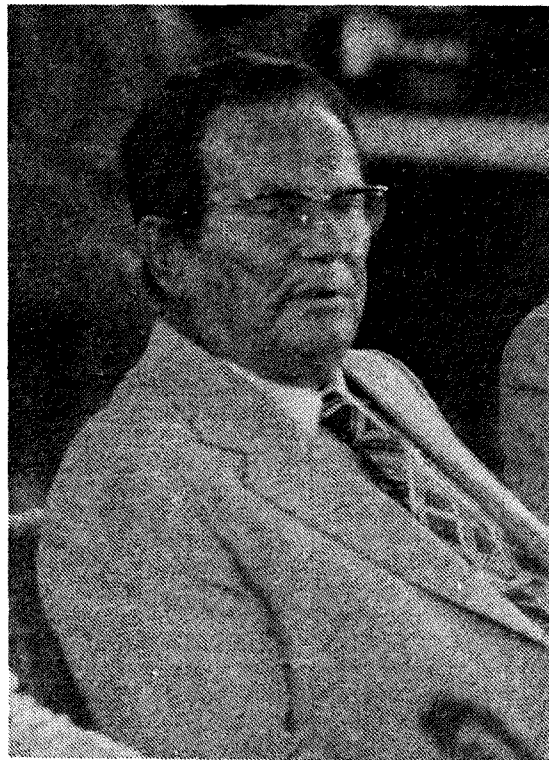
Brez konvertibilnega dinarja ni mogoča prava primerjava naše produktivnosti dela

v mednarodnem merilu. To res pomeni, da moramo bolj kot doslej postati odprto tržišče in držati našo proizvodnjo pod pritiskom in konkurenco pogojev in zahtev mednarodnega tržišča. Nikakor pa ne bi smeli dovoliti (ZIS), da lahko svoje proizvodne prodajamo pod ceno, kot je že dolga leta primer Zavodov Crvene zastave in mnogih drugih proizvajalcev. Ni dvoma, da mora potem razliko v ceni kriti — nihče drug kot brat, sosed oziroma domači kupci — potrošnih dobrin. Vse to je tudi eden izmed vzvodov za nenehno padanje v brezno inflacijskih tokov, ki jih, če bomo tako gospodarili, nikoli ne bomo zaježili.

Plačujemo torej velik davek naši lastni socialni in politični demagogiji, ki letošnje leto cvete kot nikoli doslej. Naša vlada, naša partija oziroma zveza komunistov, žal, ni sposobna, zaradi zastarelih ideoloških dogem in predsodkov, pokazati delovnim ljudem oziroma vodstvom združenega dela poti iz sedanjega položaja. Zato si mora — že leta — pomagati z vizijami, utvarami, demagogijo, pa tudi obljubami, da bo že jutri bolje.

Potrebno je torej prekiniti z bruhanjem bombastičnih in ideoloških samoupravnih gesel in jih nadomestiti s praktičizmom, delovnimi rezultati in zdravim razumom. Potrebno je opustiti sedanji doktrinarski formalizem in vizionarsko-politični jezik, ki se je pred delovnimi ljudmi že zdavnaj kompromitiral. Potrebujemo stvarnost in resnico! Samo večje poznavanje zakona vrednosti lahko prisili naše proizvajalce in vse nas k večji produktivnosti dela, ne pa nenehno zviševanje cen.

Franjo Hovnik

Devet let ga ni več med nami

Četrtek, 4. maja 1989 od 15.05. Sirene po vsej Jugoslaviji so otožno zatulile in oznanile, da je minilo devet let, kar je 4. maja 1980 umrl tovariš Tito.

Marsikdo med nami je tisti trenutek pomislil, kako lepo bi bilo, če bi bil še danes med nami. Saj zdaj, ko ga ni in nam gre na vseh koncih slabo, šele prav občutimo, koliko nam je pomenil...

Po poti spominov in tovarištva — za mir

Tam, kjer so bili med vojno sovražniki bunkerji in bodeča žica, s katerimi je okupator skušal pretrgati vezi med Ljubljančani in njihovo vojsko, je v soboto, 6. maja letos, potekala reka ljudi, ki so tako počastili obletnico osvoboditve našega glavnega mesta.

Na triintridesetem manifestativnem pohodu se je zbralo več kot petdeset ljudi-pohodnikov, ki so se iz sedmih smeri pohoda podali na pot proti Trgu revolucije, kjer je bila osrednja prireditev z naslovom Sij nam sonce — za mir na svetu.

Borci enot, ki so osvobodile Ljubljano, pa so se zbrali na Gospodarskem razstavišču. Več o dogajanju v Ljubljani pa na tretji strani.

B. K.

Foto: Jože Čurin

Obletnica prve slovenske narodne vlade

V Ajdovščini, kjer je bila 5. maja 1945 ustanovljena prva slovenska narodna vlada, so prejšnji petek slovesno proslavili to obletnico. Hkrati pa

so prebivalci ajdovske občine proslavili svoj občinski praznik.

Zbranim, med njimi so bili člani prve slovenske na-

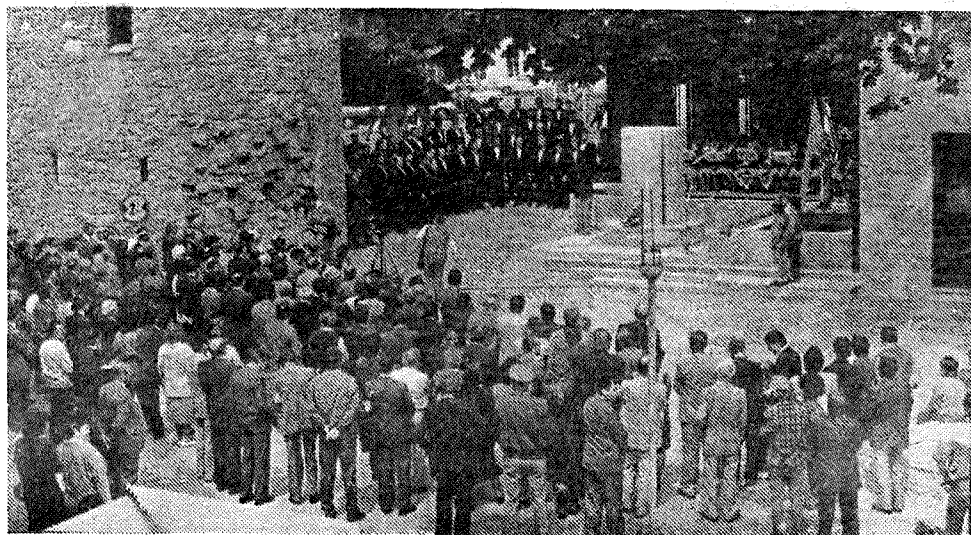
rodne vlade Vida Tomšič in Zoran Polič, vodilni predstavniki družbenopolitičnega življenja naše republike in federacije, JLA in predstavniki

zamejskih Slovencev iz Italije in Avstrije, je spregovoril podpredsednik RK SZDL Slovenije Viktor Žakelj. Posebno pozornost je namenil vlogi in položaju naše republike v sedanjih političnih razmerah v jugoslovanski federaciji. Orisal je svoje videne federacije, združevalni motiv njenih enot in smer prihodnjega razvoja socializma v Jugoslaviji.

Zoran Polič pa je odkril spomenik prvi slovenski narodni vladi, na katerem so vklesane Cankarjeve in Kidričeve besede in misli o slovenskem narodu. Posebej aktualna je Kidričeva misel, da na slovenskih tleh ni mogoča nobena druga vlada, kot vlada osvobodilne fronte, ki ni koalicija, temveč popolnoma enotno ljudsko gibanje množic.

B. K.

Foto: M. Zaplatil

Vroči Kaj jezi in razburja

Znaten del javnosti meni, da takšne publikacije predstavljajo svojevrstno onesnaženje okolja

Aprilska številka revije Vroči Kaj je bila menda natisnjena v Sloveniji v stotisoč izvodih; več sto tisoč izvodov, prevedenih v srbohrvaščino, so razpečali po vsej državi. Naklada je bila nemudoma razgrabljena, čeprav je izvod veljal 7 tisoč dinarjev. Tak prodoren založniški uspeh je bil dosežen v času, ko ljudem manjka denarja za kruh in ko naše gospodarstvo, založništvo pa še posebej jemlje hudič.

Vsa zadeva se je tembolj finančno izplačala, ker so bili producenti (tako je izrecno pisalo) oproščeni prometnega davka. Kje v Skandinaviji, Franciji, Nemčiji, Ameriki ali v azijskih porno-velesilah se podobnim založnikom ne godi tako dobro: povsod jih temeljito obdavčijo. Po vsem videzu smo torej v Jugoslaviji prvi spoznali — še ena zmaga samoupravnega socializma! — da velja tovrstno izdajateljstvo prišteti bodisi med humanitarne dejavnosti, neka kot tja kot akcije v korist slepih, gluhonemih ali drugače invalidnih državljanov, bodisi med zaklade duha, kakor so pesniške zbirke, romani, eseji, znanstvene razprave itd., ki jo tudi ponavadi odnesejo — kljub pikolovskemu presojanju davkarjev — brez državnih koristnih dajatev. Ni kaj reči: skriva naj se blesavi in splošno gnili kapitalizem, ki se še ni prikopal do vednosti, da sodi svinjepisje (sposojamo si kleno Stritarjevo oznako) v dušno pašo ter med dobrine s filantropsko oziroma umetnostno ali znanstveno težo! Jasno, take vrednote utegne bremeniti samo kak nekulturni, omejeni in zati-ralski dacarski duh!

Mala recenzija velike bravure

Ker bi ne bilo pošteno, če bi kar povprek in na slepo pritegnili protestom, ki se v »konservativni« javnosti zelo številčno pojavljajo proti Vročemu Kaju, se moramo hočeš nočeš prej pomuditi pri opisu edicije. Se zlasti, ker slutimo, da prav med našimi borčevskimi bralci ni našla veliko kupcev, pa jim je zategadelj teže presojati, ali so graje upravičene.

Na kratko: s to edicijo so mariborski založniki očitno hoteli nekaj prispevati, da bi se tudi v govejem alpskem in balkanskem prostoru začela odpravljati historična zamuda, ki menda vlada tod sprčo nevednosti, kako izkoriščati razplodni nagon v zabavne namene. Morda so posamezniki — res, zgolj posamezniki — tudi pri nas že preučevali kako Kamasutro ali Figurae Veneris, toda taki priročniki s svojo preveč estetsko podstatjo v širših porabniških krogih ne uživajo posebnega ugleda, saj se mnogim zdi, da ne segajo do korenin stvari; med drugim da so preobteženi z licemerskim navijanjem, naj bi se užitekarska ukana narave, ki tiči v spolnosti, dopolnjevala in negovala s sočasnim ljubezenskimi čustvi; takó pa da zanemarjajo prvinško, da ne rečemo živalsko naravo človeškega seksa, ki je vendarle glavna in samozadostna rednica užitka. No, prav to pomanjkljivost je sklenil s krepkimi sredstvi, s sliko in besedo, Vroči Kaj energično odpraviti!

Edicija se torej posveča izključno tehniki spolnega posla. Nazorno denimo prikazuje, v kakšne poze naj se po-

stavlja ženska, da ji bo ta in oni moški organ (čvrsto postavljen spolni ud, jezik ali vsaj prst) primerno mašil ali dražil, kajpak ob neprestanem drgnjenju, katero od treh sluznično oblaženih odprtini (veseličko, zadnjico, usta). Prikazuje tudi, kako naj se ravna mož, da bo lahko družica, kadar le-ta prevzame aktivno vlogo, uspešno izvršila variantno nasajanje na njegovega korenjaka, ali pa se ga polotila z jezikom oziroma različno našobljenimi ustmi. Precejšnji slikovni razdelki Vročega Kaja so namenjeni tudi dogajanjem med istospolnimi občevalci: dobro je razvidno, kako se je pariti lezbijkam in homoseksualcem, da uspešno nadomeščajo naravne instrumentalne oskudnosti (pomankanje štrlin, manj lukenj) s povečano iznajdljivostjo in prizadevnostjo. Dalje: kakšna razkošja glede zabavnega mletja mesa in telovadnih spretosti ponuja skupinski seks, ko se udeležencem le-tega izpolnjujejo pohlepne sanje, kakršne bržčas sanjajo osli in mule, hlastajoč po prepolnih jaslih ovsa! Večkrat je zarisano tudi nasprotje te situacije: kako deluje človeček sam samcat, ko mu je sojeno, da mora ali hoče posnemati zgled svetopisemskega Onana. Fotografije vseh teh prizorov so pokazali izjemen talent tako za globinsko perspektivo in iluzijo gibanja kakor za pitoresken detalj... toda ne bomo se spuščali v podrobnejše navedbe, kaj vse jim je tu uspelo pričarati. Omenimo naj samo še dve upoštevanja vredni kvaliteti. Prva je: doživeta in sijajno interpretirana mimika igralskih prvakov in primadon. Mimika zvesto odsliskava razsežno klaviaturo razpoloženj. Foto-umetniškom se je posrečilo briljantno ovekoveti trenutke mirne zbranosti, zvedavosti, pričakovanja, moške hladne heroičnosti in samozamikov koprnel, rastočega vznemirjenja, pa naposled, kajpada, dramatičnih viškov, ko se oblička krčevito pačijo v izbruhih nebeškega trpljenja, ali pa, ko že lega nanja zvezdni prah orgastičnega olajšanja. Drugo kvaliteto predstavlja dejstvo, da nastopajo v fotoreportажah (naj se nam ne zameri, ko nam je ušlo z jezika ta oznaka in smo tako nemara prizadeli kake gledališko-umetnostne ambicije) zares sami postavni in mikavni lepote obih spolov. Prav prijetno se bo potoševiti s takimi zvezdniki in zvezdnicami slehernemu tenkonogemu trebušniku ali ploskogrudni ženščini, ko bosta konzumirala to literaturo!

Obširni tekstovni del revije je prav dobro uglasen z njenimi podobarskimi mojstrovini. Tudi besedi ni očitati, da bi se kakorkoli estetsko ali etično spakovala. Brez klerikalnega onegavljenja je vsak pojem izražen s pravim imenom, mrgoli kurcev, pičk, fukov in komplementarnih glagolskih oblik, bogat je izbor

tistih znamenitih medmetov, členkov, veleznikov, ki jih je slišati med sladkim hropcem žensk: oh, joj, še, še, daj pritisni, špricni mi notri sem in sem itd., pa opolzkih šepetanj na uho, ki jih narekuje literarnim junakom vročica med mesenimi opravili. Skratka, tudi tekstovni del Vročega Kaja zasluži pohvalo, da se v samih fabulah, pa tudi v slogu in tonu ne izneverja vrlému realizmu (ali že kar socrealizmu).

Zgled, ki mu ni para!

Upamo, da po tem recenzijem orisu — četudi vemo, da je naše pero prešibko, da bi izrazilo vsebino edicije v vsej njeni bogati celovitosti

mora biti temelj sleherne, torej tudi seksualne revolucije! Nobenega dvoma pa ni, da ubogi narod Slomška in Jegliča to revolucijo krvavo potrebuje, zdaj, ko se tudi sicer na vse pretege trudi, kako bi se približal Evropi '92. Vraga, če že v drugačni ne, lahko naredimo izenačujoči korak naprej vsaj v seksualni komp-juterizaciji in robotizaciji!

Že iz tega vidika je razvidno, kako dobro lekcijo so dali mariborski izdajatelji z Vročim Kajem vsemu slovenstvu, jugoslovanstvu in butalskim Močvirnikom še posebej!

Druga plat medalje

Ali ni torej čudno, da je ta izdaja doživela med nekaterimi pač bolj »nazadnjaškimi« plastmi ljudstva, tolikanj negodovanja? V uredništvo prihajajo protestna pisma, Vroči Kaj se žolčno zmerja in kritizira na ulici, v avtobusu, v gostilni, pisarni, družinskih de-

noreja in sifla ter jurišni epidemični aids; da utegne slaboumno ponavljanje takih slik in besedil slehernikovo erotično domišljijo prej otropiti kakor nabrusiti, spolno invencijo prej zamoriti kot raziskriti; da bodo torej takšni mehanistični prikazi marsikomu prav kmalu spolnost dodobra priskutili in ga storili frigidnega, kar za izumirajoči slovenski narod ne morejo biti mačje solze; da bodo ob takšni rabi, ki spominja na ravnanja pijanih milijonarjev, postala semena snetljiva in slabo kaljiva; da bo z gluho artistiko, kakršna se s tako revijo samodejno reklamira, utrpela škodo celo sama zabavna plat spolnosti in bo spet udarjen v prvi vrsti siromak, ki je samo v tem polju izenačen z bogatinom; da bodo vzori Vročega Kaja nekaj prispevali tudi k povečevanju gospodarske krize, kajti čezmerno užitekarsvo je slab zaveznik dela, snovanja in inte-

Navedli smo samo nekaj zamer, ki smo jih slišali zadnji mesec zoper edicijo Vroči Kaj. Iz svojega naj pristavimo — čeprav nas utegne kdo apostrofirati kot nazadnjaške, anahronistične, neduhovite, čemerne, zadržte, poslovno nevoščljive itd. — da se nam zdijo protesti zoper opisane obscenosti v marsičem upravičeni. Predvsem se ne moremo znebiti občutka, da so se Kajevci ravnali po geslu, ki je zdaj velikopotezno v rabi: »Kolikor manj imajo ljudje kruha, toliko več jim dajmo iger«. Oblasti so dobrovoljno — najbrž upoštevaje prav to parolo — podprle opisani projekt s tem, da ga niso obdavčile. Dobrodošla je pač vsaka kretnja, ki ljudstvo zamoti, da manj štrajka, manj godrnja čez brezposelnost, podražitve in drugo splošno propadanje. Tako se izganja hudič z belcebubom, tako se izpodbija upornost s sodomo in gomoro. Nemara bodo

Pričujoča fotografija ni iz Vročega Kaja; veliko prespodobna je, da bi sodila vanj; samo od daleč in narahlo skušamo z njo ponazoriti kajevsko tematiko seksualne revolucije.

— ni ostala pri naših bralcih niti senčica dvoma, kako potreben nam je bil Vroči Kaj in kako nevhvaležno bi bilo, če bi ga privajal kak maloumen fiškal. Saj je šlo v tem primeru zares za prvi odločnejši poseg seksualne revolucije na Slovenskem! Med take posege pač ne moremo šteti bornih slik nagic po naših tednikih, ki se jih po pravici (izvzemši drzno Mladino) drži okus po zafrustrirani »spodobnosti« ali celo po kulturno-umetnostni koketeriji. Še manj delotvorne, samo ozkim krogom namenjene, so pornografske revije in kasete, ki jih včasih prinese na dnu kovčka iz tujine službeni potnik ali turist. Enako ničeva, zgolj kabinetno zaplankana in glavnega mesta Ljubljane nevredna je videti politika, da se vrtijo svinjepisni filmi samo v kinu Sloga. Vemo, da tja zaide »za hec« zgolj kak z dolgočasen zakonski par, razveden najstnik, ki ga drasti mik rabutanja prepovedane sadu (a mu je liberalne biljeterje kaj lahko preliščiti), kulturno zapuščen sezonski delavec (kadar ni robene nogometne, hokejske, košarske tekme), pa seveda ta in oni star pohotnež, da si sveži spomin na produktivnejše čase. To vse skupaj ni dosti več kot nič! Kje je tu tista žlahtna množičnost, ki

batah... Deloma retušira to grajo okoliščina, da se poraja zlasti v tistih ljudskih slojih, ki žive bolj odmaknjeno od oblastno glasnega vrveža, v apatični tihoti in ob nasilnem privajanju na modne spremembe v družbenih nraveh.

Kaj vse pravijo kritiki?

Da pomeni Vroči Kaj, pa naj ga gleda kdo skozi kulturno, politično ali socialno očalo, izdaten »prispevek« k onesnaženju našega okolja; da zastruplja mladino; da poganja rdečico sramu v obraz materam, ko ga vlačijo izpod zglijav svojih sinčkov in hčerkic; da nemilo prizadeva ne le krščansko, temveč celo pristno komunistično moralo; da se nesramno vtika v svet človekove intimite; da na konservativnem Jugu rapidno razširja že tako slabo mnenje o Slovenkah in Slovencih; da vseprek ponižuje žensko, delajoč iz nje užitekarsko orodje oziroma »ten pornen« (st. grško: hotnico, vlačugo), prav tako pa ponižuje moškega, videč in posplošujoč v njem zgolj zavrženega kurbirja; da reklamira ne le erotiko, ki je osiromašena vsega lepega in plemenitega, temveč propagira tudi grobo promiskuiteto, ki je leglo mnogovrstnega socialnega zla, še zlasti pa je vir blagodat, kakor so gljivična obolenja, go-

lektualnega napora, ki so za rešitev nujni, rastejo pa na vrtovih askeze; da ne bomo daleč prišli, če bomo jezdili užitekarsko kljuse, ki privajajo ciga po eni in isti poti, vleče pa k lenobi, dolgočasju, brezcilnosti, postkoitalni žalosti in v podobne tegobe, kakršne so pomagale ugonobiti že cele kulture, civilizacije in imperije; da bi moral takle Vroči Kaj, naposled, malo bolj upoštevati standarde nacionalnih navad, predvsem pa splošno izkustvo, da kratkomalo z nobeno rečjo ne gre pretiravati, pa torej tudi ne z agitacijo v prid seksualne revolucije, četudi se le ta huronsko razglašala za upor proti srednjeveškemu, cerkvenemu in kdove še kateremu mračnjastvu...

uspešni založniki tudi porekli: »Tako smo si finančno opomogli in si pridobili sredstva za izdajanje resnih del«. Morda bo torej Vroči Kaj pripomogel, da bodo lahko zagledali luč sveta kaki teksti Sv. Avguščina, Tomaža Akvinskega, Marksa, Lenina, revolucionarni manifesti, molitveniki? Ne vemo, kaj bo, toda primer že zdaj jasno in večplastno dokazuje, da se v svoji »socialistični« morali trdovratno oklepamo maksime, da namen posvečuje sredstva. Kak pridigar bi tudi rekel: »Kakor so nedoumljiva pota božje previdnosti, tako skrivnostna so tudi pota humanizma avnojskih dedičev.«

Zvone Kržišnik

Borci zavračajo informacijo

Čez dober teden dni bo predsedstvo slovenske borčevske organizacije med drugim obravnavalo tudi informacijo z naslovom Bistvo, vzroki in ocene napadov na zasnovo SLO in posebej na JLA, ki jo je sprejel nekdanji zvezni izvršni svet. Svoje mnenje o tej informaciji pa je pred dnevi povedala tudi komisija za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozščito pri predsedstvu zveze združenj borcev NOV Slovenije.

Člani komisije so menili, da skušajo avtorji »informacije« žu uvodoma diskvalificirati vse, ki si drznejo reči kar koli kritičnega ali zapisati o JLA in še posebej o odnosih v njej. Nedopustno posplošuje posamične ekscesne pojave v odnosu do JLA, dejanske napade na JLA pa enači s pobudami, ki imajo ustavno podlago in pri tem posebej izpostavlja Slovenijo, njeno politično vodstvo in posamezne funkcionarje.

V »informaciji« se poskuša tudi s statističnimi podatki dokazati, da je v Sloveniji protiarmažno razpoloženje. Po podatkih iz nje je bilo v letu 1988 v Srbiji (brez pokrajin) le 20 (8 odstotkov) izpadov in napadov na pripadnike JLA in vojaške objekte,

v Sloveniji, ki je ena manjših federalnih enot, pa kar 88 (33 odstotkov). Nič pa ne povedo o tem, kdo je izpade povzročil. Uradno poročilo RSNZ pa pravi, da je bilo od 1. januarja do 31. decembra 1988 v Sloveniji ugotovljeno 178 različnih konfliktov med občani in pripadniki JLA. Med njimi je bilo storjenih 46 kaznivih dejanj (od tega so jih pripadniki JLA storili 38, občani pa 8), 82 prekrškov zoper javni red in mir (od tega so jih pripadniki JLA storili 56, občani pa 26), 50 pa je bilo različnih drugih konfliktov položajev (od tega so jih storili pripadniki JLA 11, občani pa 39).

Člani komisije so tudi menili, da je gradivo naravnano k podžiganju strasti in poglabljanju že tako pregretyh mednarodnih odnosov in s tem tudi k zaostrovanju odnosov dela javnosti do SLO in JLA. Poudarili so tudi, da so borci proti takšnemu načinu predstavljanja nekaterih aktualnih vprašanj in njihovoga predimenzioniranja, obenem pa ogorčeni in zaskrbljeni. To pa še posebej zato, ker se na takšen način skuša diskreditirati tudi slovensko vodstvo in ga ožigosati kot protijugoslovansko in protiarmažno razpoloženo.

V razpravi so člani komisije za SLO in DS pri predsedstvu RO ZZS NOV Slovenije poudarili, da v naši republiki ni niti protijugoslovanskega niti protiarmažnega razpoloženja. Neresno in politično neodgovorno je izpade posameznikov pripisati slovenskemu narodu in njegovemu političnemu vodstvu. Pozitivni odnos do JLA so v svojih javnih izjavah nešteto krat potrdili tudi poveljujoči generali, ki so ali pa še službujejo v Sloveniji. Vprašali so se, ali tudi njim kdo ne zaupa več in to samo zato, ker so delovali v naši republiki.

Ob koncu razprave so člani komisije sprejeli naslednja stališča:

1. Borci NOB Slovenije odločno zavračamo Informacijo o vsebini, vzrokih in ocenah napadov na zasnovo SLO in posebej na JLA, ker je enostranska, tendenciozna, neobjektivna, skonstruirana in usmerjena proti SR Sloveniji in njenemu političnemu vodstvu. Za avtorje, ki so zavestno ali zaradi neznanja in nepoznavanja dejanskih razmer pripravili Informacijo, zahtevamo disciplinsko odgovornost, za člane nekdanjega ZIS, ki je politično tako škodljivo »informacijo« sprejel in jo posredoval v obrav-

navo Skupščini SFRJ, na politično odgovornost.

2. Pozdravljamo prizadevanja JLA za njeno odpiranje javnosti in še posebej skupščinskemu sistemu. Korektne, objektivne, na argumentih temelječe informacije lahko bistveno prispevajo h krepitvi njenega ugleda v vseh slojih prebivalstva in njeni vpetosti v vsa previranja in iskanja izhoda iz razmer, v katere je zašla naša družba. Le tako bo sposobna zagotavljati učinkovito obrambo naše skupne domovine SFRJ, kakor tudi narodne in narodnostne pravice in svoboščine, kulturne in druge posebnosti, vključno z nacionalno suverenostjo. Le tako je lahko JLA skupna oborožena sila vseh narodov in narodnosti in vseh delovnih ljudi in občanov naše socialistične samoupravne skupnosti.

3. »Informacija«, kakršno smo imeli priložnost obravnavati, ne prispeva k temu cilju. Najmanj, kar morajo avtorji takih gradiv storiti, je to, da jasno opredelijo, kaj je to napad na JLA in SLO in da od tega jasno ločujejo, kaj pa so takšne ali drugačne, sprejemljive ali nesprijemljive pobude, ki opozarjajo na obstoječe ali zgolj miselne probleme, o katerih je treba javno in

v demokratičnem dialogu odgovorno razpravljati, jih sprejemati ali kot nemogoče argumentirano zavračati. Kakor smo odločno zoper tiste, ki iz sovražnih pobud napadajo JLA, tako se odločno zavzemamo tudi zoper vsakršno vnaprejšnje diskvalificiranje dobronamernih pobud in zapiranje v lastno samozadostnost.

4. ZZB NOV Slovenije si bo tudi v prihodnje samostojno in v okviru SZDL prizadevala za nadaljnje poglobljanje že tradicionalno dobrih odnosov vseh družbenih subjektov z JLA in njenimi pripadniki. Pri tem bo aktivna tudi v smeri dajanja pobud za skladen razvoj naših oboroženih sil z možnostmi celotne družbe. ZZB NOV Slovenije sprejema stališča Sveta za SLO in DS pri predsedstvu Republiške konference SZDL Slovenije in stališča Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije ob obravnavi Informacije o vsebini, vzrokih in ocenah napadov na zasnovo splošne ljudske obrambe in zlasti na JLA.

Ob tem še posebej podpira stališča, da je treba JLA kot skupno oboroženo silo vseh narodov in narodnosti SFRJ graditi tako, da bodo v njej enakopravno zastopane njihove temeljne vrednote (jezik, kultura, običaji itd.). Hkrati s tem pa zavračamo vsa podtikanja in stereotipe o dejansko namišljenih zahte-

vah za ustanovitev republiške armade.

5. Od delegatov ZZB NOV v Skupščini SR Slovenije zahtevamo, da odločno in argumentirano zavrnejo vse insinuacije in neargumentirana podtikanja, ki jih vsebuje »informacija« in grede na račun SR Slovenije in njenega političnega vodstva.

6. V celoti podpiramo politično vodstvo SR Slovenije glede uveljavljanja takih odnosov v federaciji, da se bodo vsi narodi in narodnosti v SFRJ počutili prav tako doma kot v svoji ožji domovini in za katere varnost in obrambo se bodo pripravili tudi bori. To načelo naj velja tudi za odnos do JLA. Ne glede na velike in male narode, v SFRJ ne more biti majorizacije enega naroda nad drugim. V SFRJ ne more biti bolj ali manj svobodnih in enakopravnih državljanov. V SFRJ ni državotvornih in nedržavotvornih narodov. Kakor je JLA dolžna braniti suverenost, neodvisnost, teritorialno celovitost in ustavno ureditev SFRJ, je prav tako dolžna varovati nacionalno suverenost vseh jugoslovanskih narodov in avtonomijo vseh nacionalnosti. Dolžna je varovati ustavni položaj socialističnih republik in avtonomnih pokrajin in njihov ustavni položaj. To je avnojsko izročilo, za katero uresničevanje so dali življenje naši številni soborci.

B. K.

Praznični utrip

S podelitvijo že tradicionalnih priznanj Osvobodilne fronte so se pravzaprav začela praznovanja, združena s praznikom dela in osvoboditve Ljubljane – mesta heroja. Čeprav vreme ni bilo najbolj naklonjeno prirediteljem, so se vendarle iztele prireditve, primerne zmnožnostim in seveda času, v katerem smo. Začnimo s kolesarji.

Igor Langof iz Ljubljane je že stari znanec pohodov. Tudi tokrat se je udeležil Partizanskega pohoda na 35 kilometrov. Kot sam zatrjuje, ne namerava še kmalu odnehati.

V počastitev dneva OF in praznika občine Ljubljana Moste-Polje se je pod partizanskim Urhom zbralo 283 kolesarjev in kolesark iz vse Slovenije na že tradicionalni, dirki v spomin padlim borcem – kolesarjem.

Nekdanji borci – kolesarji so, kot je že v navadi v uvodnih dirkah v novo kolesarsko sezono na Slovenskem, odpeljali častni krog, nato pa so se pomerili miličniki, ki so tudi tokrat vzorno zavarovali progo za tekmovalne preizkuš-

nje. Zanimiv je tudi podatek, da je med 283 kolesarji bilo tudi precej deklet, ki so tekmovala v eni izmed trinajstih kategorij.

Prvomajski prazniki so izzvenili, vsaj na videz, nekoliko manj hrupno kot prejšnja leta. Temu je prav gotovo pripomoglo pravo aprilsko vreme, ki smo ga lahko primerjali z razmerami, v katerih smo, temu pa so ponekod pripomogli še »vrli gostinci«. Tako je na primer na Rožniku, na že tradicionalnem shodu Ljubljančanov, veljalo šilce (smrdljivke je pravšnji izraz) verjeli ali ne, 10.000 dinarjev. Masni zaslužki pa so gostincem šli po vodi, saj so spoznali, da zgubljajo bitko

s potrošnikom, katerega žep je čedalje bolj plitek. Za mnoge pa so bili prvomajski prazniki delovni.

Tako kot vsako leto so se tudi letos zvrstile številne prireditve v okviru Pohoda po poteh partizanske Ljubljane. Pohod se je dejansko začel že 26. aprila, udeležili pa so se ga pionirji osnovnih šol. Množični pohod pa je bil v soboto, 6. maja, s približno 50.000 udeleženci. Vsakdo si je lahko izbral dolžino poti, najtežje preizkušnje pa so bile pravgotovo na Partizanskem maršu (28 kilometrov) in Partizanskem pohodu (35 kilometrov). Istega dne je potekal tudi tekmovalni del pohoda, vse prireditve pa so iz-

zvenele v znamenju – mir v svetu in sožitje med narodi. Osrednja prireditev pa je bila na Trgu osvoboditve, kjer je zbranim udeležencem Pohoda po poti spominov in tovarištva govoril Jože Osterman, predsednik MK SZDL Ljubljana.

Tudi na Orlah pri Ljubljani, kjer so pred 44. leti potekali srđiti boji za končno osvoboditev, je bila v ponedeljek, 8. maja, slovesnost v spomin na padle borce in aktiviste, ki so pod krogami okupatorja sklenili svojo življenjsko pot tik pred osvoboditvijo same Ljubljane.

Jože Čerin

Najdaljše proge – pohoda Po poti spominov in tovarištva – se udeležuje kar lepo število osnovnošolcev. 12-letni Klemen Garbajs (OŠ F. Bevka), 12-letni Aleš Laharnar (OŠ T. Čufar), 13-letni Miha Kunc (OŠ F. Bevka) in 12-letni Andrej Žlender z iste šole (od leve proti desni) so nam obljubili, da se prihodnje leto spet snidemo na isti progi – na startu in cilju 35-kilometrskga pohoda

17.–18. maja zasedanje Internacionalnega komiteja Ravensbrück v Ljubljani

Za mir

Sedemnajstega in osemnajstega maja bo zasedal v Ljubljani mednarodni ravenabriški komite, ki vključuje predstavnice nekdanjih taboriščnic iz 17 evropskih držav. Komite, ki je bil ustanovljen pred tridesetimi leti, deluje redno še danes in se vključuje po svojih močeh v boj za razorožitev, za mir in proti neofašizmu. Zato je tudi geslo ljubljanskega srečanja Proti fašizmu, za razoroževanje, za mir v svetu. Pričakovati je, da bodo svoj aktivni delež srečanju prispevale tudi slovenske udeleženke, ki bodo predstavljale preživele od 2230 slovenskih internirank v taborišču Ravensbrück.

Cinizem in pobalinstvo v Mladini

Časopis Mladina je v številki, ki je izšla 15. maja letos v rubriki »Manipulator« objavila nepodpisan članek z naslovom Varstvo okolja. Avtor se v njem sprašuje, kdo so bili prvi okoljevarstveniki pri nas. Na to vprašanje odgovarja avtor sam in pravi, da so to bili pripadniki Werhmachta (okupatorji torej), ker so streljali partizane, ki so jedli drevesno lubje.

Nad člankom in pod njim pa je še napisano, naj ga ne berejo tisti, ki se hitro vznemirijo ali pa užalijo. Ta pripis bralca še posebej pritegne, da prebere to nesramnost. Če se Mladina vedno vrti v JLA, naj nas, partizane, pusti pri miru! Prestali smo dovolj gorja in hudega, bili smo lačni, slabo oblečeni, najpogosteje smo zmrzovali in vse to smo pretrpeli za svobodo zato, ker smo bili idealisti.

Mislim, da je ta članek v Mladini cinizem in pobalinstvo najhujše vrste in si ga pisec, časopis in tisti, ki odloča, ali bo časopis izšel, ne bi smeli privoščiti. Mladina ima dosti drugih tém, ki pa jih njeni avtorji ne obdelujejo; očitno je sodelavcem tega časopisa ljubše, da žalijo čustva tistih, ki so trpeli, krvaveli in umirali zato, da jih lahko danes vsak pisun žali in pljuva po njih.

J. P.

Politično prebujanje na Kitajskem

Ljudsko ogorčenje je presenetilo voditelje

Velike študentske demonstracije v kitajskih mestih so izbruhle v zunanje politično najbolj neprimernem času za državo. Začele so se namreč le 15 dni pred »zgodovinskim« srečanjem kitajskih voditeljev s šefom sovjetske partije in države Mihailom Gorbačovom na pekinških tleh. Zaključne priprave na to srečanje so potekale v senci resnih družbenih nemirov. Gre za dogodek, ki ga Deng Xiaoping in njegovi sodelavci pričakujejo kot krono svojih desetletnih prizadevanj, da bi dve največji državi socializma dosegli medsebojno spravo. Položaj Pekinga pred pogovori pa je zdaj brez dvoma otežen.

Konec tedna je že kazalo, da so se demonstracije iztekle, nato pa so študenti sklenili nadaljevati proteste. Od vlade so zahtevali, da pristane na dialog o njihovih zahtevah za večjo demokracijo in za izkoreninjenje korupcije v državi.

Kitajska že dalj časa izvaja zapletene gospodarske reforme, obenem pa doživlja čisto posebno politično prebujanje. Največja mesta so bila dolge dneve prizorišča političnih dogajanj, kakršnih po obsegu in učinkih ni bilo že vse od časov »velike kulturne revolucije«. Povsod po tej velikanski državi so prodirali na površino najpomembnejša vprašanja, povezana z delovanjem političnega sistema. Prej je bilo o teh vprašanjih bolj malo slišati.

Ne glede na znani filozofski pristop, ki ga imajo Kitajci do vsakega pomembnega življenjskega vprašanja, resnost, s katero so mladi Kitajci tokrat stopili na prizorišče, zahteva, da pristojni dejavniki začnejo ta vprašanja hitreje preučevati in reševati. Prvi učinki so že vidni: državni organi nekoliko hitreje in bolj prožno reagirajo, kakor so prej.

Teže nimata le obseg in resnost protestov, ki so večji, kakor pred dvema letoma, ko je moral oditi s partijskega vrha Hu Yaobang, do tedaj ena najbolj zaslužnih oseb za kitajsko odpiranje v svet. Ideje sedanjih študentov so zdaj precej konkretnije. Kitajski paradoksi so prišli do izraza ob čaščenju spomina Hu Yaobanga, kar se je nato nadaljevalo v precej bolj dramatičnih oblikah. Kakor da je ob smrti spoštovanega voditelja prišla do izraza

svojevrsna kontradikcija: z najpomembnejšega položaja v državi je moral oditi po študentskih demonstracijah, zdaj pa so bili študenti tisti, ki so povečevali njegove zasluge in zahtevali, da Kitajska nadaljuje njegovo pot, kot da bi bil Hu Yaobang še živ in vodil kitajsko družbo.

Zaradi natančno določenih idej današnjih kitajskih študentov so Kitajci sedanjo generacijo študentov poimenovali »Mladi kitajski zmaji«. Znano je, da Kitajci med vsemi svojimi mitološkimi bitji najbolj cenijo zmaja, ki je zanje simbol moči, uspešnosti in sreče. Zmaj pa je najmočnejši tedaj, ko je mlad! Prihajajoča kitajska razumniška generacija dokazuje ne le svojo fizično moč, temveč tudi miselni potencial.

Očiten dokaz temu so njihove zahteve, o katerih zdaj razpravljajo ne le v najvišjih krogih države, temveč tudi med najširšim prebivalstvom. Študenti so objavili svoj program v trenutku, ko sta zadovoljstvo in polet, nastala v zamahu gospodarskih reform, začela naglo odstopati svoje mesto nezadovoljstvu v širših ljudskih krogih. Vedno več je bilo kritike zaradi počasnega reševanja številnih bistvenih vprašanj, ki jih je potenciralo vedno resnejše delovanje inflacije.

Val nezadovoljstva je najprej zajel intelektualno mladino, ki že zaradi svojega položaja najbolj neposredno občuti posledice posameznih omejitvenih sklepov vlade, hitreje kakor drugi pa tudi lahko prodré v samo bistvo procesov, ki so se že začeli ali pa se še nakazujejo. Tokrat so imeli

precejšnjo podporo svojih profesorjev, nakar so se jim priključili še kitajski novinarji.

Pri marsikom vzbujajo študentske zahteve tudi začudenje, saj se na prvi pogled v marsičem ujemajo s stališčem partijskega vrha: na primer ko gre za boj proti »gnilim« pojavom, kot so korupcija, podkupovanje, nepotizem, bogatenje in podobno. Toda, razlika je v tem, da mlada kitajska generacija zahteva, da se partija veliko odločneje bojuje, še posebno proti tistim v svojih vrstah, ki so se znali okoristiti s priložnostjo, ki se ponuja ob svobodnejših dogajanjih na trgu

Na nogah so že tri tedne in protestirajo: Kitajski študentje zahtevajo več svobode in demokracije in neko povsem »novo avtoriteto«.

in v družbi. V partijskih vrstah je veliko takšnih, ki vzbujajo nezadovoljstvo v vsem svojim obnašanju. Gre za tiste med partijskimi kadri, za funkcionarje, ki do besedno bodejo v oči zaradi naglega bogatenja, pošiljanja otrok na šole v zahodnem svetu, zaradi sprejemanja podkupnine, zaradi korupcijske dejavnosti in zaradi vedno širših privilegijev.

Omenili smo že, da so se demonstracije začele ob nepravem času za kitajsko zunanjo politiko, vendar pa tudi za njena notranje politična dogajanja. Pristojni organi bodo morali posvetiti veliko pozornost analizi vsega, kar se je v teh tednih dogajalo, in iskanju poti za uresničevanje upravičenih zahtev študentov kakor tudi za zavrnitev tistih, ki ne ustrezajo

času. Lahko pa ima vse to dogajanje tudi dober rezultat: zahteve študentov so lahko vzpodbuda in osnova za širše in resnejše partijsko kakor tudi vladno delovanje za premagovanje sedanjih negativnih pojavov v kitajski družbi.

Kitajski državni organi se bodo morali brez dvoma dobro zamisliti nad dozdam nesluteno podporo ljudstva študentskim demonstracijam. Ne tistim demonstracijam, za katere so bile značilne »razdiralne akcije«. Kitajski huli-gani so naleteli na najširšo obsodbo med kitajskim ljudstvom. Uradno pravijo, da je stalo na pločnikih in izkazovalo priznanje študentom okoli 30.000 ljudi. Toda, že s prostim očesom je bilo mogoče opaziti, da jih je bilo vsaj trikrat toliko. Podpora je bilo mogoče razbrati s transparentov, na katerih je pisalo, »da je ljudstvo s študenti«. Takšna in podobna gesla so dneve dolgo visela z oken večnadstropnih hiš in opozarjala na dogajanje.

Videti je bilo, kot da so bili v prvem trenutku pristojni organi presenečeni zaradi obsega in resnosti študentskega protesta, čeprav ni dvoma, da so jih pravčasno opozorili na to, kar se je pripravljalo. Veliko časa je minilo, preden so oblasti demantirale govorice, da so policaji namerno povozili do smrti neko študentko, da so uporabili silo proti tistim, ki so hoteli vdreti na partijski in vladni sedež, da premier Li Peng še slišati ni hotel za zahteve študentov, da želijo govoriti s predstavniki vlade. Kljub temu pa je treba kitajskim oblastem izreči priznanje, ker niso segle po nasilnih ukrepih.

Oklevanje je samo še povečalo, stopnjevalo nezadovoljstvo študentov. Novinarji, ki so se pri-

družili študentom, očitajo partijskemu in drugim glasilom, tudi pekinški televiziji, da niso objavljali študentskih zahtev, temveč samo obsodbe, ki so jih na račun študentov izrekli uradni partijski organi Pekinga in Sanghaja oziroma vsekitajska in pekinška federacija študentov. S tema ustanovama so študenti vsaj delno že obračunali.

Morda ni naključje, da se študentske demonstracije ujemajo s tistimi, ki so izbruhle 4. maja 1919. Iz čisto rodoljubnih pobud zaradi tedanjega kolonialnega obravnavanja Kitajske. Demonstracije pred sedemdesetimi leti

so navdihnile kitajske marksiste, med njimi Mao Zedonga, za osvobodilne ideje in akcije. Študenti so bili obenem s kmeti okostje 25-letne kitajske revolucije. Bili so opora Zedongove zasnove o »Novi demokraciji«, te prve disidentske zasnove v mednarodnem komunističnem gibanju, temelječem na popolni materialni in duhovni preobrazbi Kitajcev in Kitajske. Ta zasnova je izhajala iz specifičnosti te velike države in je dosegla visoko stopnjo demokratičnosti, ki je nikoli kasneje na Kitajskem niso presegli.

fl-

Desetletje Margaret Thatcher

Nimajo je radi, jo pa vsekakor cenijo

V začetku meseca, 4. maja, je poteklo deset let, odkar je Margaret Thatcher prevzela krmilo britanske vlade. Iz tiska je izšlo 13 novih knjig o predsednici vlade: vse od biografskih poskusov do zbirke z naslovom Najboljše svetovne šale o Maggie Thatcher. Izdelali so tudi njenega dvojnika – robota in ga tako programirali, da vpije na mimoidoče!

Britanci imajo trenutno očitno raje najrazličnejše spominke, povezane z »Maggie«, kakor pa premierko samo. Milo rečeno, Margaret Thatcher na »otoku« ni preveč priljubljena. Po svetu jo morda občudujejo kot »super žensko«, doma pa je večina prebivalcev mnenja, da je »šla Maggie nekoliko predaleč«.

Anketa je pokazala, da si večina volilcev želi njen izstop z oblasti še pred naslednjimi splošnimi volitvami. Kar 40 odstotkov njenih podanikov meni, da bi morala

erkine gospodarske strategije je bila denacionalizacija državnega sektorja britanskega gospodarstva. Razprodaja delnic velikih državnih podjetij v roke milijonov drobnih delničarjev se je na začetku izkazala za politično zelo priljubljeno dejanje. Novi delničarji so skoraj podzvestno glasovali za premierko, ki jim je omogočila, da so prvič v življenju prišli do vrednostnih papirjev. Zdaj kaže, da je reprivatizacija državnega gospodarstva postala še eno področje, kjer se je po mnenju večine Britancev njihova premierka »zaletela«.

Odgovori na ankete tudi povedo, da je po mnenju Britancev njihova država v desetih letih taččezima postala bolj cvetoča, toda tudi bolj sebična družba, obrnjen na k interesom posameznika. Med stvari, za katere pravijo, da jih je premierka dobro opravila, sodi vsekakor dramatična ozdra-

»Obe sva babici«, tako si je mislila predsednica britanske vlade Margaret Thatcherjeva, ko je med srečanjem s kraljico ponizno upognila koleno.

takoj pobrati šila in kopita in oditi, pa čeprav v hišico, ki jima jo je pripravil soprog Denis. Dve tretjini anketiranih še pravi, da premierka pretirava s svojimi ukrepi, se pa ob tem navdušujejo nad njenim pogumom, odločnostjo in močjo. V anketi, ki jo je pripravil Sunday Telegraph, je rečeno, da se je kakovost življenja v »taččerski« Britaniji poslabšala. Celotričetrt vprašanih je prepričanih, da je padla raven javnih storitev, pa naj gre za šole, ceste ali zdravstvo.

Ko je prišla na oblast, je bil eden njenih glavnih ciljev odvrniti ljudi od socializma in kolektivizma. Začela je ukinjati birokratske ovire, ki so preprečevale podjetništvo ter favorizirati zasebno last in zasebno pobudo. Večina Britancev je danes zelo zadovoljna s svojim na novo pridobljenim razcvetom, ki je izšel iz vsega tega, vendar pa je med volilci nastopila tudi čisto posebna reakcija zaradi revščine in zapuščenosti javnega sektorja.

Celih tri četrtine Britancev zdaj, ob desetletnem jubileju svoje premierke, nasprotuje vladni strategiji, ki pravi: »stalno zmanjševati davke in pustiti več denarja v žepu povprečnega Britanca.«

Eden temeljnih kamnov premi-

vitev gospodarstva. Večina Britancev odobrava tudi način, kako je Thatcherjeva v začetku osemdesetih let obračunala z do tedaj močnimi sindikati. Vsilila je protistavkovno zakonodajo, ki je utrla pot gospodarski generaciji. »Britansko industrijsko srce utripa močnejše, kakor kdajkoli« je za pisal časopis Business, v katerem je omenjena tudi anketa med 500 direktorji in šefi britanskih podjetij. Vsi pripisujejo zasluge za ozdravitev britanskega gospodarstva prav Margaret Thatcher.

Ankete pa poleg tega povedo, da je bil med desetimi povojnimi predsedniki britanske vlade samo Edward Heath manj priljubljen, kakor je »železna lady«. Večina vprašanih izjavlja, da premierke ne marajo, jo pa cenijo. Maggie sama se je začela nagovarjati z »mi« in pravi, da bo popeljala Britanijo v 21. stoletje. Pravi, da hoče biti najdlje na oblasti, drugi pa jo opozarjajo, naj se pazi, da je bil avstrijski kancler Kreisky na oblasti 12 let, ona je šele 10, francoski minister Mitterrand pa bo imel za seboj 14 let staža, ko se mu bo iztekel sedanji mandat. So ljudje, ki jih nimajo »za železne«, pa se kljub temu držijo na položaju in na oblasti.

fl-

Ob bližnji obletnici francoske revolucije

Nad svetovni dolg čimprej z novimi načrti!

14. julija bo v Parizu velika proslava v počastitev 200. obletnice francoske revolucije. Nanjo bo prišlo na desetine šefov držav in državnikov z vseh celin. Seveda bo osrednji govornik Mitterrand; doberšen del svojega govora bo zanesljivo posvetil tudi zunanji politiki Francije, pri tem pa so si opazovalci enotni, da bo izpostavil problematiko držav v razvoju (te že tako predstavljajo 4/5 vseh držav), najbrž pa bo razgrnil nekatere nove poglede na vprašanje svetovnega dolga.

To je kajpak eno bistvenih vprašanj svetovnega razvoja. Francija pa, ki si prizadeva igrati v Evropi pomembnejšo vlogo, namerava tudi o tem povedati svoje mnenje. Namigujejo, da bo nemara prav Mitterrand tisti, ki bo končno obelodanil predlog, naj bi dobršnemu delu držav v razvoju dolg preprosto »črtali«. Pričakovani v tem smislu je bilo najti ob novi Bredyjevi politiki, vendar se niso uresničila.

Priprave za pariško proslavo so priložnost za pregled novejših stališč do svetovnega dolga. Tudi na zadnjem zasedanju kreditnega odbora Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke v New Yorku se je, med drugim, pokazalo, da upniki niso enotnega mnenja; prejkoslej se jih da razdeliti na dve glavni skupini: prvo predstavljajo Združene države, Japonska, do določene mere tudi Francija, drugo pa Zahodna Nemčija in Velika Britanija. Pa tudi med njimi so različna videnja.

Združene države so kajpak zlasti pozorne na dogajanja v Srednji in Južni Ameriki (to je ameriški finančni minister Brady tudi že odkrito priznal) in se seveda boje, da ne bi prišlo tudi drugod do takšne »družbene« eksplozije, kakršna je bila zadnja v Venezueli. Ta država je namreč za Ameriko veliko razočaranje, saj je še do nedavnega nastopala domala kot vzor blaginje, seveda na temelju ameriških kreditov. Japonska se je zadnje čase (neglede na afere, ki jo pretresa tudi na državnem vrhu) bolj odločno obrnila na države v razvoju in vse kaže, da išče stik zlasti s srednje razvitimi državami.

Kaj pa Francija sama?

Obletnico francoske revolucije bo gotovo izkoristila tudi za to, da bo predlagala nove mednarodne mehanizme za sanacijo, oziroma odpravo dolga. Trdijo, da jih vidi v Združenih narodih.

Za Zahodno Nemčijo in Anglijo pa je predvsem značilno, da v bistvu odklanjata pokroviteljstvo oblastvenih ustanov nad reševanjem krize in jima preprosto gre za »tržni« odnos.

Trenutno je očitno, da je Brady le sprožil nov proces s tem, da je banke spodbudil, naj dajejo nove kredite, ki da jih bosta dosledneje kakor dosedaj »varovala« Mednarodni denarni sklad in Svetovna banka. Uveljavili naj bi razmeroma novo formulo s tem, da bi se bolj pritegnili takoiimenovani »sekundarni« trg in se odločili za vidno zmanjšanje vračljive vsote s popustljivejšim odnosom do njene nominalne vrednosti.

Zdi se, da je pri nekaterih bankah že nastopilo novo razpoloženje, še zmeraj pa v glavnem negodujejo, češ da potrebni mehanizmi še niso speljani. To velja tako za mehanizme, ki zadevajo Mednarodni denarni sklad in Svetovno banko, kakor za mehanizme, ki se tičejo bank. Svetovna dolžniška kriza pa je v vsakem primeru tako zamotana in napeta, da je sprostitvev te problematike resnično neodložljivo. Krediti komercialnega bank so od 16 milijard dolarjev leta 1982 zmanjšali na dve milijardi leta 1987, lani pa so bili, kakor ugotavljajo statistike, celo pod ničlo.

Na dani je, da je Bradyjev načrt za zdaj edina resna možnost za začetek reševanja dolžniške krize (dolg znaša, kakor vemo, nekaj nad 2300 milijard dolarjev), dasiravno je skromna glede na njen obseg in ostrino. Uveljavitev sekundarnega trga bi pomenila zmanjšanje nominalne vrednosti dolga za 25 do 40 odstotkov, čeprav bi problem ostal z vso svojo težo. Pa tudi tega ne gre pozabiti, da znašajo obresti letno okrog 70 milijard dolarjev in da še od nikoder ni stvarnega predloga, da bi jih znižali.

Pot je potemtakem nakazana, vozilo po njej pa še ni steklo. Nemara bodo v Parizu ob 200. obletnici francoske revolucije res slovesno obelodanili nove in še pomembnejše predloge za odpravo morečih dolžniških krize, toda čakanje ne koristi ne upnikom in ne dolžnikom. Uresničevanje Bradyjevega načrta je dragocena priložnost (s tem soglašajo tudi dežele v razvoju) za začetek spopada s to svetovno finančno in seveda gospodarsko pošastjo. Morebitni novi predlogi bi seveda pospešili ta boj, problem pa hitreje pripeljali h koncu.

Miro Kocjan

Politkomisar Sime zbira in komentira

Dolanc vrnil rogove!

Stane Dolanc, podpredsednik predsedstva SFRJ, je presenetil odgovorne ljudi Lovsko-gozdnega gospodarstva JELEN. Vrnili so namreč edinstveno trofejo jelena, po ocenah strokovnjakov vredno 91.000 DEM! Trofeja kapitalnega jelena, ki ga je Dolanc ustrelil 1980. leta, je zares redka celo na svetu.

Kaj je pripravilo Dolanca, da je po osmih letih vrnil najbolj dragoceno trofejo svoje prebogat zbirke, ki mu jo zavidovalo celo najbogatejši lovci na svetu?

Ali je to storil iz strahu in zaradi pritiska javnosti, ali pa se je nekje v globini duše nekdanjega revolucionarja in politika vzbudilo poštenje, to ve samo Dolanc. Pomembno je, da je dragocena trofeja, ocenjena z 246 točkami, ki je obenem tudi narodni zaklad vrnjena onemu, ki mu pripada.

Vprašujemo pa, kaj je s strahom, vestjo in poštenjem Milutina Baltića, Momčila Cemovića, Josipa Vrhovca, Jureta Bilića, Gojka Ubiparipa, Vidoja Žarkovića...

In na stotine drugih pomembnih in manj pomembnih, ki so desetletja lovili in ubijali divjad v beljskih in drugih loviščih kot na svojih dvoriščih. Z dragocenimi trofejami pa so krasili in bogatili svoje lovske sobe in zapuščali veliko bogastvo svojim otrokom in vnukom.

Morali bi, če že ne občutijo strahu, pekoče vesti in prebujenega poštenja, vsaj slediti primeru Dolanca in vrniti trofeje in kapital, ki jim ni nikoli pripadal... (Sarajevski tednik AS 24. marca)

Znani publicist in književnik, nekdanji jugoslovanski ambasador v Moskvi Veljko Mićunović je jedko ugotovil, da »je šele v socializmu lov doživel popolni fevdalni razcvet«. Cinična, toda, žal, povsem resnična ugotovitev...

Predlani sem že komentiral, da je eden izmed privilegiranih lovcev, sedaj upokojenec in član sveta federacije Jakov Blažević, »podaril« Lovskemu muzeju v Zagrebu svoje dragocene lovske trofeje. To so takrat časopisi pospremili z ironijo, da je Blažević »poklonio narodu rogove«. Blažević pa je jezno popravil časopise, da trofeje ni podaril, temveč »predal«, kar je po njegovem bistvena razlika...

Vendar današnji časi niso več naklonjeni fevdalizmu v socialističnih loviščih. Pričljivi znak te spremembe je vprašanje delegatke zveznega zbora Marije Rodić, ki jo je lani zanimalo, kdo je plačal kapitalnega jelena, ki ga je bil ustrelil spoštovani Milanko Renovica in kje se nahajajo njegovi (jelenovi namreč) rogovi.

Dobila je naslednji odgovor: »Milanko Renovica je ustrelil jelena 7. septembra 1986 v lovišču Lovsko-gozdnega gospodarstva JELEN. Rogovi ustreljenega jelena so dijo med vrhunske trofeje in ne morejo biti odtujeni iz družbenega lastništva. Lovni na ni bila fakturirana in seveda tudi ne plačana.

Po »družbenem dogovoru« iz leta 1985 JELEN zagotavlja lov velike divjadi za »reprezentančne potrebe organov federacije«, v proračunu federacije pa so zagotovljena sredstva za vzgojo in zaščito divjadi.

Dragocene rogove pa hrani Renovica, saj je to v navadi, vendar jih ne more odtujiti. Tak je bil odgovor na delegatko vprašanje.

Če se prav spominjam, Milanko Renovica septembra 1986, ko je bil ustrelil kapitalnega jelena, ne da bi ga plačal, ni bil noben »organ federacije«, o katerem govori fevdalni družbeni dogovor, temveč prvi človek jugoslovanskih komunistov ali uradni predsednik predsedstva centralnega

komiteja Zveze komunistov Jugoslavije!

Ker sem znan radovednež, me zanima, v kateri izmed vil, ki so ga celo spravile ob sedež v jugoslovanskem cekaju, ima Milanko Renovica opravljeno opisano vrhunsko lovsko trofejo. Razen tega tudi ne verjamem, da na podstavku te veličastne trofeje piše, da je družbena lastnina...

Predsednik predsedstva SFRJ Raif Dizdarević je v svojem nedavnem govoru v zvezni skupščini med drugim dejal, da gre naša družba skozi skrajno težko fazo svojega razvoja in da smo dosegli najbolj kritično točko družbene krize.

Ob tej na žalost točni diagnozi našega stanja, ko se nenehno večja števila ljudi, ki se borijo le za golo preživetje, pa me zanima, kako lahko obenem še obstaja fevdalizem v socialističnih loviščih, ki ga vzajemno in brez razlike plačujemo prav vsi prebivalci Jugoslavije?

Kdo bo to javno pojasnil?

Uvoz za uspešen vrh neuvrščenih

Prebral sem dolg spisek stvari, ki jih je treba nujno uvoziti brez carine, da bo vsestransko uspela deveta konferenca neuvrščenih držav, ki bo septembra v Beogradu.

Na tem spisku, ki so ga sestavili beograjski vele mojstri, ki se spoznajo na te stvari, sem med drugim našel: 2000 ton roto papirja, 17.570 kvadratnih metrov tapet s tekstilnimi oblogami, 18.710 kvadratnih metrov talnih tekstilnih oblog, 600 kompletov delovnih oblek, 600 kompletov kostimov, jaken, hlač, delovnih kombinizonov (razen kopalnih hlač) za spremljevalno osebje, 200.000 kosov posteljnega in kuhinjskega perila, 400 posteljnih pregrinj, 1000 kvadratnih metrov marmornja za talne obloge, 48.000

kvadratnih metrov proti ognju odpornih zaves, 23.934 kvadratnih metrov keramičnih ploščic, 17.000 pepelnikov, 15.000 kosov srebrne posode s priborom, 1.700 kompletnih stranišč in sanitarnih armatur, 200 skodelic za kavo, 15.000 kosov železne posode, 30.000 kosov kovinskega namiznega pribora, 12.000 kosov žličk in vilic za desert, 1.300 kosov ključavnic z okovjem, 455 hladilnikov, 44 zamrzovalnikov, 63 nap, 68 strojev za pranje posode, 38 dvigal, 10

kosilnic za travo, 63 strojev za pranje perila, 51 strojev za sušenje perila, 300 aparatov za sušenje las in rok, 600 digitalnih telefonskih aparatov, 400 vtikačev za telefon, 110 kasetofonov, 408 videorekorderjev, traktor za vleko letal, 30 trolejbusov, dva minibus, 70 vozil za dovoz hrane in odpadkov, električni merilec papirja, 500 stolov, pet klavirjev, 500 jogijev, 100 aparatov za srečo, 8200 lestencev in zidnih svetilk, 182 ščetk za pranje stranišnih školjk, 36 termos steklenic za tople na-

pitke, med vsem mogočim (TV opremo, računalniki, stroji itd.) pa celo eno samo napravo za varčevanje z električno energijo...

Brez velikega naprezanja sem v spisku našel številne artikle, ki jih izdelujemo doma in povrh vsega še tudi uspešno izvažamo, ker so kakovostni!

S predlaganim uvozom pa se naša država vnaprej odpre za možnosti, da bi ob beograjski konferenci uspešno predstavila naše izdelke, s katerimi prodira na svetovni trg. Tako, naravnost bebasto obnašanje, javno obsojam!

Morda beograjska televizija res ni najsodobnejše opremlje-

Da pa ne bi bilo zapletov s carino, so predlagali, da bi uvoz naštetih artiklov potekal prek carinarnice Beograd, ki se je pri takih in podobnih poslih že nekajkrat izkazala...

Slovenski delegati v zvezni skupščini seveda niso dvignili rok za sprejem predlaganega zakona o oprostitvi plačila carin in drugih uvoznih dajatev, ki ga je bil predložil v obravnavo zbor republik in pokrajin SFRJ.

Učinek glasovanja slovenskih delegatov je bil pričakovano: »Opet ovi Slovenci!« je bilo moč prebrati v odmevih tiska dežel, kjer se je »dogodil narod«...

Ob tem še drobna zanimivost, ki zgovorno kaže, kako prefriganu delujejo določeni beograjski krogi za doseg svojega cilja: delegati slovenske skupščine so dobili bistveno kasnejše specifikacije za uvoz opreme in reproduktivskega materiala za beograjsko konferenco neuvrščenih kot pa sam osnutek zakona o oprostitvi carin in drugih uvoznih davčin!

Beograjski vele mojstri, ki so sestavljali seznam, seveda niso prav nič upoštevali stanja, v katerem se nahaja naša država, to je predsednik predsedstva SFRJ Raif Dizdarević v svojem nedavnem govoru v zvezni skupščini takole opisal: »Rekel bi, da smo dosegli najbolj kritično točko družbene krize. Glavni izvoz vseh naših težav so dolgotrajna in globoka gospodarska kriza, stagnacija gospodarskega razvoja in zavlačevanje z začetkom korenitih reformnih posegov!«

Naj to pisanje sklenem z grenko resnico: smo prireditelji devetega vrha neuvrščenih v Beogradu, kjer se bomo spet močno zavzemali za mir in sožitje ter za reševanje vseh sporov na miroljuben način, obenem pa imeli na Kosovu izredno stanje in tanke na ulicah...

Zapisal ob letošnjem prazniku Osvobodilne fronte.

Vaš Sime

V srcih ostali na Koroškem

Predvojne razmere, zlasti pozneje pred začetkom druge svetovne vojne in tudi po njej, so bile, kdaj pa kdaj za delo kluba koroških Slovencev v Mariboru celo nasprotujoče. Kaže, kakor, da so posamezni dejavniki ovirali delo kluba in mu niso dajali ustrezne veljave. Da je pri svoji dejavnosti doživljal vzpone in padce, so bili včasih krivi tudi posamezni dejavniki. Neglede na to je bil in ostaja klub neusahljivo jedro ohranjanja tistih mednarodnih vezi, vzdrževanja stikov domačega ognjišča s Koroško onstran Karavank, ki ga je pred približno sedemdesetimi leti in še prej moralo zapustiti precej zavednih koroških Slovencev. Niso se hoteli prilagoditi novo nastali razmeram zaradi svojega ponosa da so vendarle Slovenci.

Klub koroških Slovencev v Mariboru, je ne glede na tako ali pa drugačno formalno organiziranost v svojem šestdesetletnem delovanju vse to dosegel zaradi izjemne prizadevnosti posameznikov. Tistih, ki so pred tolikimi leti bili med pobudniki za ustanovitev take organiziranosti, skorajda ni več. Izročila njihovih očetov in dedov z nezmanjšano narodnostno zavestjo nadaljujejo njihovi nasledniki. Med preminulimi

in sedanjimi člani kluba je tako, kakor ga iz roda v rod duh išče svojo pot.

V Mariboru in okolici so od takrat pa do današnjih dni v okviru te organizacije priredili več kot 40 pevskih koncertov. Gre za to, da so organizatorji z nastopajočimi ponesli v širšo javnost v zahodni in vzhodni del Slovenije in tudi približali tisto večglasno lirico, otožno, hkrati pa tako uporno pesem z onstran Karavank. V njej se na neposreden način izraža boj za ohranitev slovenske narodnostne manjšine na Koroškem. Seveda pa prizadeta manjšina na južnem Koroškem svoj obstoj ohranja še skozi drugo ljudskoprosvetno delo.

Klub je ob svojem jubileju za posebne zasluge pri ohranitvi nacionalne in kulturne identitete koroških Slovencev in za krepitev stikov z domovino od predsedstva SFRJ prejel Red dela zasluge za narod s srebrnimi žarki. Zveza slovenskih organizacij v Celovcu pa mu je podelila eno izmed zelo redkih priznanj za njegovo delo v korist slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem plaket dr. Petka.

Koroška ni izgubljena dokler mislimo nanjo in delamo zanjo, je v uvodu v kroniko napisal glavni in odgovorni urednik. K temu je težko še kaj dodati, saj je vse to tudi res. Tudi ne moremo mimo besedila tiste otožne pesmi, ki smo jo slišali že nič kolikokrat in vendar ji radi prisluhnimo. Rož, Podjuna, Zilja, ki je postala nacionalna himna koroških Slovencev. Najbrž pa ne vedo vsi, da jo je napisal Janko Mikula, duhovnik iz Zgornjega Dobja nad Baškim jezerom, uglasbil pa Pavle Kernjak.

Mariborski klub koroških Slovencev tvorno sodeluje z osrednjim klubom v Ljubljani, ki mu predseduje akademik prof. dr. Bogo Grafenauer.

Drago Miklavc

Ob šestdesetletnem delovanju v korist koroških Slovencev so ob podpori mestne skupščine, kulturne skupnosti in konference SZDL Maribor v samozaložbi kluba izdali Kroniko kluba koroških Slovencev. Z razpoložljivimi arhivskimi dokumenti jim je pri tem veliko pomagal mariborski pokrajinski arhiv. Kot glavni in odgovorni urednik jo je uredil Jože Natek, tajnik kluba, lektorska dela pa opravil Dušan Spindler.

Kronika, ki ima dvesto strani, je prav gotovo velik prispevek k zgodovini koroških Slovencev. V njej so zbrani dokumenti o delovanju kot podkluba pred šestdesetimi leti in potem številni podatki o delu kot klubu do današnjih dni. Iz njih odseva takratno dogajanje o tem in onem, bodisi v zamejski Koroški ali pa pri nas s posebnim poudarkom na Maribor. Tudi ni mogoče mimo številnih kulturnih in prosvetnih prireditvev tedanjega časa in ostalih manifestacij, ki so v bistvu pomembne, da gre za javno izražanje slovenske nacionalnosti s podporo zamejski Koroški. Izkupiček posameznih prireditvev so namenili kot pomoč koroškim dijakom, ki so študirali v Mariboru ali pa za podobne humanitarne namene.

Janko Kuster

V pogovoru nam je prof. Janko Kuster, predsednik kluba, povedal, da so se koroški Slovenci v Mariboru spontano shajali že v letih 1920 in 1921. Seveda ne samo zaradi tega, da bi si medsebojno solidarnostno pomagali, ampak tudi za to, da bi vzdrževali stalne stike z domačijami, ki so jih hočeš nočeš morali zaradi svoje narodnostne pripadnosti zapustiti. Med pomembnejšimi akcijami tedanjega časa je bilo zbiranje denarja za stipendije koroških dijakov v Mariboru. Med zbiralci so bili nekdanji pobegli srednješolski profesorji s celovške gimnazije, pa tudi žena generala Maistra. Eni in drugi so obiskovali mariborske tovarnarje, trgovce, obrtnike... ki so prispevali v stipendijski sklad.

Po tragičnem izidu koroškega plebiscita, se je moral najbolj zaveden del Slovencev umakniti, po nekaterih podatkih celo 500. Precej jih je prišlo v Celje, Ljubljano in v Maribor. Od tod tudi naziv emigranti. Njihovo delovanje je bilo najbolj čutiti na ljudskem prosvetnem in gospodarskem področju.

V marsičem so začeli prebujati Maribor in Štajersko, saj so kot narodnostno zavedni sodniki, duhovniki, učitelji, obrtniki, trgovci zasedli odgovorna mesta v državni upravi in gospodarstvu ter dosegli določeno družbeno moč in ugled. Tedaj so skupaj s Primorci, ki so se morali umakniti pred porajajočim italijanskim fašizmom, pomenili pomemben dejavnik pri osmišljanju slovenske nacionalne zavesti.

Podklubu in pozneje klubu v Mariboru so do današnjih dni bili v veliko oporo Maistrovi borci. Že takrat so skupaj izvedli marsikatero pomembno manifestativno akcijo. Z njimi so po osvoboditvi ustanovili sklad Prežihovega Voranca kot pomoč za kulturno in prosvetno dejavnost zamejskih Slovencev. Po vojni se je v klub vključilo veliko koroških partizanov, med njimi Pavle Žaucer-Matjaž. V okviru kluba poleg drugega gojijo tudi tradicije koroških partizanov. To pa je potegovanje za Gajšperjevo bralno značko.

Odločno proti ponarejanju resnice

Na razširjeni seji Področnega odbora koroških partizanov v Mariboru so se po triletnem presledku aprila znova zbrali koroški partizani, da bi odločali o nadaljnjem obstoju svoje organizacije. Razmišljali so namreč o priključitvi k aktivnejšemu osrednjemu odboru v Ljubljani ali območnem odboru v Ravnah na Koroškem. Za mariborske koroške partizane zelo pomembne seje se je udeležil tudi zaskrbljeni Jože Berce, predsednik Mestnega odbora ZZB NOV.

Po uvodni počastitvi spomina med obema srečanjema umrlih dveh nekdanjih predsednikov Silva Ajdiška in Alojza Viliča-Gamsa ter soborca Karla Murka je sedanjí predsednik Stane Dobrina seznanil navzoče, da je dejavnost področnega odbora zadnja tri leta zamrla predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Zato so se med nakaterimi borci porodila razmišljanja o prenehanju dela mariborskega pododbora in njegovi priključitvi v že omenjena bratska odbora v Ljubljani ali Ravnah na Koroškem. Mestni odbor ZZB NOV se s takimi razmišljanji ni strinjal, ker je menil, da predstavlja kolektiv 51 koroških partizanov kadrovsko moč, ki je sposobna samostojnega življenja in delovanja. Kar pa se tiče finančnih težav, je pripravljen novemu odboru zagotoviti vsaj brezplačno administrativno pomoč in prostore za sestajanje.

Med živahno in burno razpravo so se borci odločno zavzeli za nadaljnji obstoj mariborskega odbora koroških partizanov. Menili so, da bi bila sramota, če bi ob prečni starosti 70 let vrgli puško v koruzo, medtem ko maloštevilnejši in prek 90-letni Maistrovi borci še vedno ak-

tivno delujejo in si ne pustijo vzeti svoje organizacije. Z njimi pa nas povezujejo tudi skupne bojne tradicije, ker smo se med med NOB borili na dobesedno istih borbenih položajih na Koroškem, ki so jih oni branili že ob koncu prve svetovne vojne (1918-1919).

★ ★ ★

Razpravljalci pa so se lotili tudi zgodovinske resnice iz slovenske vojaške zgodovine med NOB, ki jo je grajal že general Ivan Dolničar, 23. marca na razširjenem posvetu s predsedniki krajevnih, občinskih in domicilnih borčevskih organizacij v Mariboru. Zbrani koroški partizani so bili hudo ogorčeni zlasti nad potvarjanjem zgodovinske resnice o bojih Maistrove prve slovenske vojske ob koncu prve svetovne vojne in slovenskih partizanov na Koroškem med NOB. V mislih so imeli lani jeseni predvajani dokumentarni film, posvečen 70-letnici ustanovitve Jugoslavije, iz katerega je izzvenelo, da so slovensko Koroško leta 1919 osvobajale izključno srbske čete, leta 1945 pa 3. armada s pretežno srbsko sestavo vojakov, kot da Maistrovih borcev in slovenskih partizanov nikdar, nikoli in nikjer ni bilo. Res hudo ponižanje in razžalitev vseh živih in padlih Maistrovih borcev in slovenskih partizanov! Po prikazovanju filma je sledila na TV Beograd okrogla miza srbskih in hrvaških (prof. dr. Bogdan Krizman) zgodovinarjev, ki so pristransko odgovarjali na telefonsko zastavljena vprašanja gledalcev. Slovenski zgodovinarji na oddaji sploh niso sodelovali, verjetno zato, da bi ne mešali štrene. Tako je bila jugoslovanski javnosti, ki jo pokriva-

ta TV Beograd in TV Zagreb, prikazana zmaličena podoba, ki zanika obstoj in bojni prispevek tako Maistrovih borcev (1918-1919) kakor tudi slovenske partizanske vojske v bojih za osvoboditev slovenske Koroške (1941-1945).

Takemu maličenju slovenske vojaške zgodovine med NOB se je prvi javno in odločno uprl pogumni Franci Strle že leta 1976 s knjigo Veliki finale na Koroškem in poznejšima monografijama o Tomšičevi brigadi in 14. diviziji, v katerih je demantiral zmotna sklepanja Milana Baste v njegovih treh knjigah (Rat posle rata, Agonija in slom Nezavisne države Hrvatske in Rat je završen sedam dana kasnije), ki podpirajo tezo, da so Slovenijo v zaključnih operacijah osvobodile 3. in 4. armada, kar je deloma res, ker je bil Glavni štab narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije ukinjen že marca ali aprila 1945 ob veliki travmi Borisa Kidriča, Dušana Kvedra-Tomaža in vseh slovenskih partizanov, ki so disciplinirano in resignirano vzeli na znanje drugo ukinitve v štiri letnih krvavih bojih prekaljene slovenske partizanske vojske. Prvo slovensko vojsko je ukinil regent Aleksander že februarja 1919. Druga slovenska partizanska vojska pa v zaključnih operacijah maja 1945 sploh ni bila več subjekt, temveč le pritiklina 3. in 4. armade, ker formalno ni več obstajala. Nečloveškega trpljenja, prelite krvi desetisočev slovenskih partizanov pa s formalnim ukazom ni mogče izbrisati iz obličja zemlje ali utopiti v velikih jugoslovanskih vojaških formacijah. Te tragike se je prvi zavedel Nikolaj Pirnat, ki je že pozimi 1944 izrekel modro in daleko-

vidno misel: »Iz krvi rdeče padlih partizanov raste nova čaršija!«

Tudi Maistrovi borci so odločno demantirali zmotna stališča srbskega in jugoslovanskega zgodovinopisja že leta 1279 s Spominskim zbornikom ob šestdesetletnici bojev za severno slovensko mejo 1918-1919.

Zal tudi uradno jugoslovansko zgodovinopisje, kot izhaja iz že omenjenega dokumentarnega filma, ni prišlo niti nespodbitnim argumentom Francija Sterleta glede slovenske partizanske vojske, niti Maistrovim borcem glede bojev za severno mejo, ker je očitno bolj verjelo sramotilnim parolam besnečih beograjskih demonstrantov: »Slovenci lažu!« S takim načinom dela je zagrešilo podobno absurdno zmoto kot sovjetsko in bolgarsko zgodovinopisje leta 1948 in pozneje z neresničnimi zgodovinskimi »dognanji«, da sta Jugoslavijo osvobodili zmagovita Rdeča armada in bivša kraljevska bolgarska vojska.

Čas in zgodovina pa sta neizprosna sodnika, ki ju niti ideologija niti propaganda ne moreta podkupiti, saj resnica pride vedno na površje. Celosovjetski zgodovinarji počasi, vendar vztrajno popravljajo svoje zgodovinske zmote in propagandne laži. Zakaj temu poštenemu vzgledu ne bi sledilo tudi jugoslovansko zgodovinopisje, so se spraševali borci.

Na podlagi opisanih protestnih ugotovitev so sklenili predlagati Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, da skupaj z Zgodovinskim društvom Slovenije dasta pobudo Zvezi zgodovinskih društev Jugoslavije in Vojnogodovinskemu institutu JLA v Beogradu, da se v jugoslovanskem zgodovinopisju končno uskladijo nasprotujoča si mnenja jugoslovanskih in slovenskih zgodovinarjev o slovenski vojaški zgodovini v obeh svetovnih vojnah in s tem tudi odpravijo že navedeni absurdi. **Janko Kuster**

Iz našega zamejstva

Za širjenje resnice o Rižarni

Zgodovinski muzej in narodni spomenik pri Sv. Soboti (Ratto della Pileria 1) v Trstu bosta do 31. maja odprta po naslednjem urniku: ob delavnikih (razen ob ponedeljkih) od 9. do 18. ure, ob nedeljah pa od 9. do 13. ure. V navedenem času bo neprekinjeno delovala tudi služba didaktičnih vodičev za skupine obiskovalcev in šolarjev.

Ravnateljstvo Mestnih muzejev zgodovine in umetnosti v Trstu namerava s tem prispevati k večjemu poznanju edinega nacističnega uničevalnega taborišča v Italiji in – kakor je svoj čas zapisal Simon Wiesenthal – na tak način zadovoljiti »potrebo po pravici, pa tudi po vzgoji«, da bi prišlo v zavest, da »zločini, kakršen je ta, ne zamrejo na dnu spomina, ne zapadejo... pa čeprav mlini pravice meljejo počasi.«

Poslopje za luščenje riža, ki je bilo v predmestnem rajonu Sv. Sobote zgrajeno leta 1913, je nacistični okupator spremenil v zapor, zbirno taborišče za deportacije v Nemčijo in v skladišče zaplenjenega blaga oktobra 1943.

Poprejšno sušilnico riža pa je spremenil v krematorijsko peč, ki je obratovala od aprila 1944 do aprila 1945. Potem ko so jih ubili, je približno pet tisoč ljudi izginilo v peči in dimniku, ki so ju nacisti, da bi zabrisali sledove, ob begu porušili.

Leta 1965 je bila Rižarna z odlokom tedanjega predsednika italijanske republike Saragata proglašena za narodni spomenik, danes pa je – potem ko so jo restavrirali in uredili po načrtih arhitekta Romana Boica – prešla pod okrilje Mestnih muzejev zgodovine in umetnosti v Trstu.

Nasprotje med sporočilom Rižarne in realnostjo

Dne 23. aprila so v tržaški Rižarni počastili spomin približno 5000 žrtev nacističnega morišča v Trstu.

Na komemorativni svečanosti je po katoliškem in židovskem cerkvenem obredu ter prepevanju Tržaškega partizanskega pevskega zbora govoril predsednik tržaške pokrajine Dario Crozzoli, ki je mlado generacijo pozval k širjenju odpornosti in demokratičnih ustanov. V slovenščini je spregovorila pokrajinska svetovalka Nives Košuta, ki je med drugim opozorila na veliko neskladje med sporočilom Rižarne in aktualnimi političnimi ravnanji. Prav te dni so se namreč izvedele podrobnosti iz osnutka zaščitnega zakona za Slovence, po katerem na primer v mestu Trstu, torej v mestu Rižarne, slovenščina ne bi imela nobenih pravic.

SKGZ upravičeno zaskrbljena

Slovensko kulturno-gospodarska zveza izraža svojo zaskrbljenost ob razširjenih vesteh o vsebini vladnega zakonskega osnutka za zaščito Slovencev v Italiji, ki bi, če bi odgovarjale resnici, močno in negativno prizadele dolgoletna pričakovanja naše narodnostne skupnosti.

Na podlagi teh vesti bi bilo uvedeno načelo ločevanja med pripadniki slovenske manjšine glede na kraj bivanja, sprejeto bi bilo v glavnem stališče protislovenskih sil o tako imenovanem enotnem besedilu obstoječih norm za Slovence v tržaški in goriški pokrajini, medtem ko bi za Slovence videmske pokrajine morala veljati drugačna, zaenkrat povsem nedoločena oblika obravnavanja na področju kulture in šolstva. Obstaja celo možnost, da se nekatere obstoječe splošnoveljavne pravice po omejenem tekstu Slovincem oknejo.

Ponujena zaščita bi bila daleč pod ravni, ki naj bi jo sodobna demokratična in evropsko usmerjena družba zagotavljala svojim narodnostnim in jezikovnim manjšinam in ne bi upoštevala številnih mednarodnih aktov in dokumentov, predvsem pa bi se izneverljala določilom Osimskega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo.

Slovenci v Italiji pričakujemo, nadaljuje sporočilo SKGZ, da bo postopek za odobritev sodobnega in pravičnega zaščitnega zakona dokončno stekel brez nadaljnjih zastojev in da ne bodo obveljala restriktivna in nesprijemljiva stališča, kakršna se nakazujejo v omenjenem tekstu in žal odražajo mnenje tistih, ki že dolgo let onemogočajo vsakršno normalno razpravo o tem, kaj resnično pomeni zaščita za slovensko skupnost, zaključí sporočilo SKGZ.

J. O.

Priprave na obletnico

Na Vrhniki je bila seja Odbora skupnosti borcev 1. in 2. tankovske brigade NOVJ, ki so se je poleg članov odbora in delegatov udeležili tudi zastopniki občinskih odborov ZZB NOV Sežana in Vrhnike (domicilne občine), zastopniki enote JLA, ki nadaljuje tradicije NOB 1. tankovske brigade NOVJ, zastopnik poveljstva ljubljanskega korpusa JLA ter Osrednjega odbora prekomorcev-borcev NOV Jugoslavije.

Poglavitno pozornost so posvetili obravnavi osnutka rokopaša monografije o Prvi tankovski brigadi NOV Jugoslavije, avtorja dr. Manojla Babića iz Beograda. Knjiga bo izšla pri založbi »Vojnoizdavački i novinski centar« v Beogradu in sicer v knjižnici o vojaški preteklosti narodov in narodnosti Jugoslavije. Izdavitelj monografije je Uprava oklepnih in mehaniziranih enot Generalštaba JLA.

O osnutku rokopaša, ki obsega več kot 600 tipkanih strani, sta poročala dr. France Hočevvar (medvojni politični komisar omenjene brigade), ki je s strani Uprave OME JLA določen za enega izmed strokovnih recenzentov in pa Boško Ratković, polkovnik oklepnih in mehaniziranih enot JLA. V razpravo o osnutku predloženega

rokopisa so se vključili tudi ostali člani odbora, saj jim je bila vnaprej dostavljena fotokopija rokopaša, tako da so na sejo lahko prišli pripravljeni. Domenili so se, da bodo vse pripombe v pisni obliki poslali avtorju rokopaša, ki se bo nato udeležil skupnega pogovora, ki ga načrtujejo za konec maja.

Domicilni odbor skupnosti borcev 1. in 2. tankovske brigade bo tudi poskrbel, da se abecedni seznam borcev 1. tankovske brigade NOVJ izpopolni, za kar bodo še zlasti angažirali pododbore, ki delujejo v vseh občinah na Primorskem in še v nekaterih drugih središčih v Sloveniji (Vrhnika, Kranj, Maribor, itd.), v Pulju, na Reki, v zamejstvu in drugod. Podobno akcijo opravljajo tudi sekcije borcev 1. in 2. tankovske brigade s sedežem v Beogradu, Zagrebu, Splitu in v Črni gori.

V drugi točki dnevnega reda pa so poslušali poročilo Pripravljalnega odbora za proslavo in srečanje borcev 1. in 2. tankovske brigade NOVJ, ki ga je podal Vergilij Tavčar, sekretar občinskega odbora ZZB NOV Sežana.

Proslava in srečanje borcev 1. in 2. tankovske brigade v počastitev 45-letnice ustanovitve obeh brigad bosta v soboto, 20.

maja 1989 v Sežani (na sejmišču). Po slavnostnih govorih bodo izvajali kulturni program, v katerem bodo sodelovali Tržaški partizanski pevski zbor Pinko Tomažič pod vodstvom Oskarja Kjundra (ki je med vojno bil tudi pripadnik 1. tankovske brigade), godba na pihala iz Divače pod vodstvom Darja Pobege in člani dramske skupine iz Sežane.

Tovariško srečanje nekdanjih borcev 1. in 2. tankovske brigade in drugih udeležencev proslave bodo organizirali na vrtu hotela Triglav v Sežani.

Popoldne si bodo udeleženci proslave lahko ogledali Lipico, kjer bo pripravljen tudi program.

Za udeležence proslave iz drugih krajev Jugoslavije pa bodo preskrbeli za prenočišča v vojašnici Ivana Cankarja na Vrhniki in avtobusni prevoz na proslavo (za uresničitev te naloge bo poskrbel dom JLA na Vrhniki).

Na koncu so se člani odbora, delegati in gostje pomenili še o nekaterih vprašanih delovanj odbora borcev 1. in 2. tankovske brigade in o postavitvi spominske plošče trem padlim borcem 1. tankovske brigade, ki so žrtvovali svoje življenje v kraju Orsula pri Dubrovniku (padli so 30. novembra 1944). Sklenili so tudi predlagati republiškem odboru ZZB NOV Slovenije in SR Hrvatske, da naj bi oklepna enota JLA v Jastrebarskem nadaljevala tradicije NOB 2. tankovske brigade, ustanovljena je bila 6. oktobra 1944 v Sovjetski zvezi, udeležila pa se je bojev na sremski fronti, osvoboditve Zagreba, po vojni pa je že bila v garnizonu Jastrebarsko. Prav tako so se zahvalili Janku Peratu za roman Krokarjeva jesen, ki je posvečen borcem 1. tankovske brigade in založbi Borec iz Ljubljane, ki je omenjeni roman uvrstila v svoj program in ga izdala konec leta 1988.

Albert Klun

lesnina

podčrtano z rumeno

Bolnišnica Franja je naš ponos in obveznost

Na pobudo borcev Krajevne organizacije Ljubo Šercer iz Ljubljane, ki so jo podali na svoji letni skupščini, je organizacija zbrala in poslala čez milijon dinarjev, kot svoj prispevek za sanacijo bolnišnice »Franja«. V tej humani akciji so po svojih močeh sodelovali skoraj vsi člani borčevske organizacije.

Naš narodno osvobodilni boj in revolucija sta bila znana tudi po izvirni organizaciji partizanskih bolnišnic. To posebej velja za partizansko bolnišnico »Franja« v soteski Pasica pri Cerknem, ki jo lahko uvrstimo v enega najbolj atraktivnih spomenikov partizanske domiselnosti in kreativnosti.

Bolnica je več kot eno leto uspešno delovala. V tem času so prenekaterim težkim ranjencem in bolnikom rešili življenje, predvsem zaradi nesebičnega dela vsega osebja bolnišnice, njenih zdravnikov in še posebej njene zdravnice dr. Franje Bojc-Bidovec.

Zato so bili graditelji te bolnice, zdravstveno in drugo osebje bolnice in vsi borci ter širša domača javnost, pa tudi patrioti izven Jugoslavije, zelo prizadeti, ko so zvedeli za razdiralni učinek neurja, ki je skoraj povsem uničil to našo bolnico.

Ivan Škreblin

Kurirčkova torbica '89

Varno po poteh Prekmurja

V ponedeljek pred letošnjim praznikom so pionirji – kurirji občine Lendava (osnovnošolci OŠ Vinko Megla iz Odrancev) med Odranci in Melinci ob 10. uri na vnaprej dogovorjeni javki predali letošnjo Kurirčkovo torbico nosilec murskosoboške občine. Sprejeli so jo učenci podružnične šole v Melincih, ki so jo ponesli do svoje celodnevne osnovne šole 17. oktobra v Beltincih. Pionirji – kurirji Beltinec pa so torbico z oznako »Štajerska« prenesli do Gančan, kjer je v noči s 17. na 18. oktober 1941 pod streli madžarskih vojakov smrtno zadet padel Štefan Kovač-Marko, organizator in vodja NOG v Prekmurju (po vojni proglašen za narodnega heroja).

Za Gančani, na mostu čez reko Lendavo, so beltinski pionirji torbico predali v varstvo pionirjem osemletke Ivan Cankar iz Bogojine. Ti pa so jo še istega dne ponesli k svojim vrstnikom v Fokovce na Goričkem, kjer je Kurirčkova torbica '89 varno prenočila, prvič v soboški občini.

Naslednji dan, v torek, 25. aprila, je torbica najmlajših nosilcev pozdravov obiskala osemletko Bratstvo in enotnost v Prosenjakovcih (na dvojezičnem območju, kjer v slogi žive Slovenci in Mad-

žari), Domanjševce, osnovno šolo v Šalovcih ter prenočila drugič v soboški občini pri pionirjih celodnevne osnovne šole v Gornjih Petrovcih.

Iz G. Petrovec je Kurirčkova pošta naslednji dan, v sredo, 26. aprila, prišla do nosilcev osemletke Dr. Anice Rotdajč v Gradu na Goričkem, k pionirjem osnovnih šol v Kuzmi in Rogošovcih ter prenočila tretjič v soboški ob-

čini pri mlajših šolarjih podružnične šole v Pertoči. Tam je bil njen počitek daljši, čez vse prvomajске praznike, ko je torbica nadaljevala pot po soboški občini.

Tako so jo v sredo, 3. maja, pozdravili in nosili pionirji osemletke Cankova, podružnične šole v Bodoncih, ko je nato torbica obiskala Dom borcev in mladine na Vaneči, od tam pa odšla »na počitek« v osemletko Štefan Kuhar Bojan v Puconcih. Puconski pionirji – kurirji pa so torbico skozi Markišavce v četrtek, 4. maja, odnesli do mesta Murska Sobota, kjer so doma kar štiri osemletke: Dane Šumenjak Miran, Karel Destovnik Kajuh, Edvard Kardelj in Prekmurske briga-

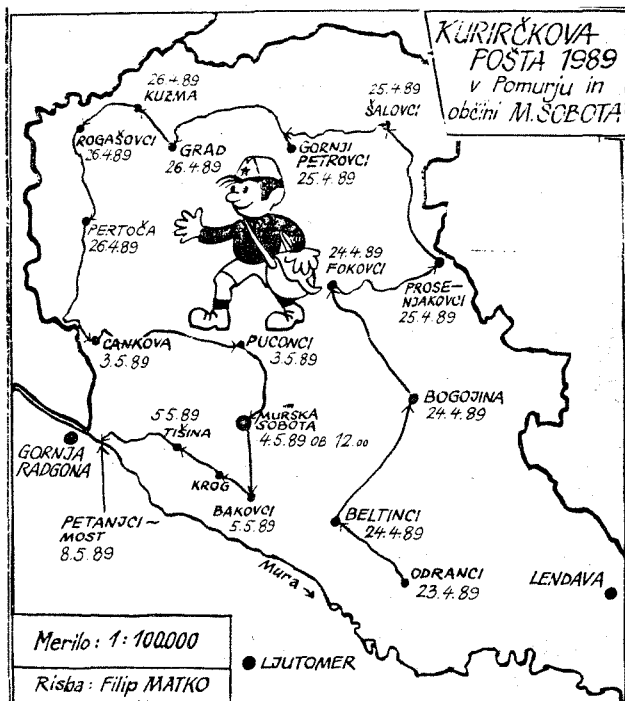
de. Pri slednjih dveh šolah, kjer je tudi novozgrajena večnamenska dvorana v M. Soboti, je 4. maja bila osrednja slavnost ob 11.30. Tu so torbico soboški osemletkarji tudi prenočili do naslednjega dne.

5. maja je Kurirčkova pošta '89 nadaljevala pot do podružnične šole v Dokležovju ter nato do Bakovec. Tamkajšnji šolarji so torbico s pozdravi prenesli do podružnične šole v Krogu, od tam pa še do osemletke na Tišini, kjer je torbica varno prenočila do ponedeljka.

Ponedeljek, 8. maja, je letošnja Kurirčkova torbica bila zadnji dan v Prekmurju. Kajti iz Tišine so je pionirji ponesli do podružnične šole v Gederovcih in na javki pri mostu čez reko Muro v Petanjcih so ob 10. uri prevzeli torbico pionirji gornjeradgonske občine, s Štajerske strani Mure.

Vse sprejeme letošnje Kurirčkove pošte '89 v Prekmurju so spremljali predstavniki Zveze združenj borcev, ki so se ob tem udeležili številnih srečanj s pionirji in odgovarjali na njihova preštevila vprašanja. Okvirni dogovor o prenosu torbice ter urniku potovanja in prenočitvah pa je za soboško občino pripravila Zveza prijateljev mladine občine Murska Sobota, skupaj z mentorji pionirske organizacije po šolah. Tedaj je tudi obveljal dogovor o vodenju dnevnika Kurirčkova pošta '89 ter o nalogi, ki jih posamezen pionirski odred zastavi pionirjem sosednje šole.

Filip Matko

Dan mladosti po starem

Čprav se slovenski in še nekateri drugi mladinci v Jugoslaviji trudijo, da bi potekalo praznovanje dneva mladosti drugače kot do zdaj, njihova prizadevanja še niso dala takšnih rezultatov, kot bi pričakovali.

Kot so sporočili organizatorji, bo tudi letošnja sklepna prireditev ob dnevu mladosti precej podobna tistim izpred let. Imela bo sicer drugačno obliko (festival), toda vsebina bo enaka. Slovenski mladinci so bili sicer proti takšni obliki, toda v zvezni konferenci mladine so jih spet (kot že tolikokrat doslej) preglašovali. Takšno praznovanje ostaja sporno, saj postavlja konferenca ZSM Jugoslavije v avtonomni položaj, poleg tega pa bo prireditev omejena le na ozko območje Beograda. Po predvidevanjih bo prireditev stala milijardo novih dinarjev.

Osrednja prireditev ob dnevu mladosti v Sloveniji pa bo mladinski festival, ki bo od 2. do 4. julija v Murski Soboti.

B. K.

Planinska pot 14. divizije

Pred dnevi so v Celju pripravili pogovor o planinski poti 14. divizije, ki sta se ga udeležila tudi generalpolkovnik Ivan Dolničar in predsednik Planinske zveze Slovenije Marjan Oblak.

Pred petimi leti, na dan mladosti, je bila na Graški gori slavnostna otvoritev planinske poti 14. divizije. Ta planinska pot se začne v Sedlarjevem in konča na Ljubnem ob Savinji. Trasa je speljana na Bohor, Planino, Lisco, čez sv. Peter na Svetino, mimo bolnišnice ZIMA, čez Konjiško goro, Lindek, Paški Kozjak, Šentviško hribovje, s Komna pa se spusti mimo partizanske bolnišnice v Celju v Rastke oziroma Ljubno.

Po poročilu predsednika PD Celje je pot prehodilo 145 pohodnikov, ki lahko nosijo spominski znak poti. Na zalogi je še okoli 400 vodnikov in dnevnikov. Te lahko naročite pri PD CELJE, Stanetova 1, 63000 Celje ali na PZS, kupite pa tudi v MK v Ljubljani. Skoraj razprodana naklada vodnikov kaže, da po poti hodi še precej pohodnikov, ki pa jo niso še končali, ker je kar precej dolga. Hodi se pač po odsekih več let.

Odbor in planinska društva, ki skrbijo za to planinsko pot želijo, da bi vsaj kateri športno-obrambni dan – planinski pohod opravili po delu te poti. PD Dramlje vsako leto organizira pohod z Dramelj mimo hiše s spominsko ploščo Miloša Zidanška do Žič, v maju pa PD Ljubno iz Rastk mimo bolnice Celje na Travniki. Letos je PD Laško organiziralo prvič pohod z Bohorja do Gračnice.

Štefka Jordan

V spomin na rešene zapornike

Dne 4. maja 1945 je Kokrški odred osvobodil 632 zapornikov, ki so bili zaprti v Graščini v Begunjah na Gorenjskem. Lahko rečemo, da so jih tako borci te partizanske enote rešili zanesljive smrti, saj je hkrati proti Begunjam prodiralo tudi okoli 8000 vlasovcev, ki naj bi pobili zapornike in uničili vse, kar je bilo slovenskega. To vlasovcem ni uspelo. Rešitev zapornikov v Begunjah pa je po mnenju samih borcev Kokrškega odreda najpomembnejša zmaga njihove enote.

V spomin na ta dan praznujejo prebivalci Begunj svoj krajevni praznik. Tako so se tudi v četrtek, 4. maja, zbrali številni domačini in nekdanji borci Kokrškega odreda in obudili spomin na dogajanja pred štirinštiridesetimi leti.

Slavnostni govornik je bil komandant Kokrškega odreda Stane Prezelj, ki je opisal dogodke ob osvoboditvi zapornikov, precej svojih misli pa je namenil sedanjemu času in današnji mladini, ki žal živi v takšnem času, da ne more imeti jasnega pogleda v prihodnost.

Priložnostni kulturni program pa so pripravili učenci begunjske šole, ki nosi simbolično ime OŠ »4. maj«.

Po prireditvi v Begunjah so vsi zbrani odšli še v Drago, kjer so se poklonili spomenu številnim žrtvam nacističnega nasilja, priložnostni program pa je pripravila krajevna organizacija ZB Begunje.

Kasneje pa so se borci zbrali v Lovski koči na krajšem tovariškem srečanju.

B. K.

Begunjska graščina

Penzionske cene v Banjolah

Cene kar rastejo in ne kaže, da bo v prihodnje kaj dosti boljše. Počitniški dom pa je dolžan svoje poslovanje prilagoditi tržnim razmeram, zaradi česar je prisiljen zvišati penzijske cene. Zato je Svet počitniškega doma ZZB NOV Ljubljana-Banjole na razširjeni seji dne 8. maja 1989. obravnaval nastale razmere in sprejel naslednje penzijske cene (različne glede na nastanitveni objekt in čas letovanja):

Nastanitveni objekt	čas letovanja			
	Predsezona: 5. 6. do 25. 6.	Sezona: 25. 6. do 5. 9.	Posezona: 5. 9. do 25. 9.	od 25. 9. dalje
Depandansa D-2	87.000	143.000	125.000	110.000
Depandansa D-1, D-3				
in podpril. D-2	82.500	143.000	118.700	104.500
Blok A in B, podpr. D-1	69.600	114.000	100.500	88.000
Počitniške hišice	–	89.000	–	–

– za otroke do 2 let brezplačno, če ne koristijo svoje ležišče in hrane;

– za otroke do 10 let plačilo 70 odstotkov penzijske cene; člani ZZB NOV iz občin soustanoviteljc PD imajo na te cene 25% popust v času od 5. 6. do 25. 6. in od 5. 9. dalje, 20% popust pa v času sezone od 25. 6. do 5. 9.

Popust velja za redne izmene

Vse ostalo velja, kakor je bilo objavljeno v glasilu TV-15 2. marca 1989.

Prijave sprejema in daje informacije recepcija PD Banjole, telefon (052) 73-144; naslov Počitniški dom ZZB NOV Ljubljana – Banjole, Indie 1, Banjole, 52.000 Pula. Štev. žiro računa za nakazilo je 50101-678-49035.

V zvezi s tržnimi razmerami pri nas in v izogib ustvarjanja izgub je Svet sprejel še naslednji sklep: ...»upoštevajoč gibanje vhodnih cen prehrabnih artiklov, energetike in storitev se penzijske cene vsakega 5. v mesecu uskladijo (dvignejo) za odstotek povišanja cen. Uprava PD do vsakega 25. tega meseca ugotovi odstotek dviga cen. Za nadzor je zadolžen Svet PD in gospodarsko-finančna komisija. O spremembah bomo pravočasno obveščali«.

V skladu z novimi cenami je tudi cena za 14 dnevno zdravljenje v Karlovih Varih zvišana na 2.416.000 din.

Svet PD Banjole

Možnosti za pospešitev postopka

Pred dnevi je bil na pobudo Generalnega konzulata SFR Jugoslavije v Trstu sestanek predstavnikov Vojaškega okrožja iz Trsta, Deželne direktije INPS-a iz Vidma in Urada Pokrajine Trst ter predstavnikov SPIZ-a iz SR Slovenije in SR Hrvatske. Na sestanku so obravnavali problematiko izvajanja jugoslovansko-italijanske konvencije o reševanju zahtevkov za priznavanje in izplačevanje sorazmernega deleža pokojnine jugoslovanskim državljanom, ki so služili v italijanskih oboroženih silah kot bivši italijanski državljani.

Na tem sestanku so obravnavali postopek za pridobitev potrebne dokumentacije (Foglio matricolare). Preučili so možnosti za pospešitev postopka in obojestranske možnosti za hitrejšo izvajanje konvencije.

Predstavniki INPS-a so obvestili, da bodo z novo ustanovljeno skupino strokovnjakov pospešili celoten postopek pri reševanju zahtevkov. Zagotovili so, da sedanji zakoni in konvencija o pokojninskem zavarovanju ne bodo spremenjeni. INPS bo posamezne prošnje reševal na podlagi datuma vložitve zahtevka. Intervencije so nepotrebne, ker avtomatska obdelava podatkov ne dovoljuje nobenih izjem. Zaradi tega prosimo vse prosilce, naj ne prihajajo pred okenca njihovih uradov zaradi neposrednih ali posrednih (preko sorodnikov v Italiji) intervencij, ker s tem samo otežujejo in upočasnjujejo normalno reševanje zahtevkov.

Poseben problem pri reševanju zahtevkov so dvojne prošnje, ki jih prosilci vlagajo preko SPIZ-a in preko patronatov v Italiji. S tem se pogosto pojavljajo različni podatki, ki dajo vtis, da gre za dve različni osebi, kar tudi zaplete normalen tok postopka.

Za prosilce iz leta 1985, ki še niso dobili dokumenta »Foglio matricolare« in so naknadno preko SPIZ-a dopolnili svoje zahtevke z dodatnimi dokazili o služenju vojaškega roka, bo preko Generalnega konzulata SFRJ v Trstu izvršena posebna urgencia pri pristojnih vojaških organih, da se ti zahtevki čimprej rešijo.

Za primere, kjer ni dokazil o služenju v oboroženih silah Italije in manjkajo dokumenti, na podlagi katerih bi se lahko izdal »Foglio matricolare«, je bilo dogovorjeno, da bodo preko diplomatskih kanalov navezani stiki s pristojnimi organi Italije, da bi se tako našla možna rešitev.

Republiški komite za informiranje

Neutrudni pevovodja

Na svojem domu v Kopru praznuje te dni svoj življenjski jubilej – osemdesetletnico Ivan Silič, član OF od leta 1941, organizator kulturno-prosvetnega dela v enotah NOVJ v južni Italiji in pevovodja številnih pevskih zborov – ustanovljenih v Gravini, Altamuri, Grumi in drugod.

Ivan Silič je bil rojen 27. aprila 1909 v Biljah pri Gorici, v delavski družini. Njegov oče

Jugoslavije. Kmalu po odhodu 1. in 2. prekomorske brigade iz Gravine je stopil v bataljon NOVJ, ki se je takrat ustanavljal v tem taboru in je bil do decembra 1943 vključen v 3. prekomorsko brigado kot njen 1. bataljon. Bil je določen za delo na kulturno-prosvetnem področju. Obnovil je partizanski pevski zbor in ustanovil mešani zbor, s katerim je poslej nastopal v krajih, kjer so bile

novitev številnih četnih in bataljonskih zborov ter za zbor letalcev, ki ga je nekaj časa tudi sam vodil. Nato so ga poslali v invalidski dom JA v Altamuri, kjer je ustanovil nov pevski zbor. Ta je nastopal v enotah NOVJ, ki so takrat bile v raznih krajih južne Italije.

Po kapitulaciji Nemčije v začetku maja 1945 je Silič vodil skupino borcev v Trst, nato pa je bil določen v komando mesta Ljubljana. Potem je ponovno odšel na Primorsko. Pri pokrajinskem narodnoosvobodilnem odboru je bil referent za zore, pri njegovem oddelku za kulturo pa organizator glasbene šole v Gorici (februarja 1946). Podobne naloge je imel v Ajdovščini in Postojni, in to do leta 1947, ko je bil premeščen na delo v zvezno vlado v Beograd. Tu je delal pri komiteju za kulturo in umetnost, zatem v ministrstvu za prosveto in kulturo, nato pa je bil načelnik glasbenega oddelka pri Radiu Jugoslavija. Od leta 1953 do 1955 je bil direktor Opere v Novem Sadu, od septembra 1955 pa je bil pri Radiu Koper šef glasbenega oddelka oziroma vodja oddelka glasbene produkcije.

Ivan Silič ima nemalo zaslug pri ustanovitvi Združenja pevskih zborov Primorske, ki uspešno deluje že dvajset let in ki povezuje pevske zore ne glede na meje.

Od leta 1961 dalje aktivno sodeluje v delu osrednjega odbora prekomorskih brigad, v odboru skupnosti borcev 3. prekomorske brigade in še zlasti v odboru borcev Pevskega zbora NOVJ »Srečko Kosovel«.

Albert Klun

Ivan Silič – med drugim tudi pevovodja prvega pevskega zbora 3. prekomorske brigade, ki se je oblikoval v Gravini decembra 1943

je bil delavec in nato poslovođa v mirenski zadrugi. Po osnovni šoli je Ivan odšel v gimnazijo. Maturiral je v Ljubljani, ker je zaradi prve svetovne vojne njegova družina živela v Nazarjih pri Mozirju. Po prihodu Italijanov na Primorsko je Silič ostal kar v Jugoslaviji kot politični emigrant. Kot študent je občasno kaj zaslužil s pisanjem glasbenih recenzij.

V Ljubljani je bil med ustanovnimi člani emigrantskega društva »Tabor«, nato pa med soustanovitelji »Mlade Soče«, ki so jo vodili člani KP (Srečko Vilhar, Albin Dujc itd.). Julija 1941 se je v Ljubljani vključil v Osvobodilno fronto ter delal skupaj z dr. Bogomirjem Magajno, dr. Petrom Držajem in drugimi. Italijani so ga že 18. oktobra 1941 aretirali in zaprli, novembra istega leta pa odpeljali v internacijo v Ariano Irpino. V taborišču je Silič sodeloval v številnih političnih akcijah.

Septembra 1943 so ga osvobodili zavezniki. Nato je organizirano odšel na pot proti jugu Italije, v Bari, v bazo NOV

baze NOVJ, v zavezniških taboriščih in okoliških mestih. Po odhodu 3. prekomorske brigade v domovino je prevzel kulturno-prosvetno delo v bolnišnici Grumo. Tudi tu je ustanovil moški pevski zbor, s katerim je prav tako nastopal po raznih krajih južne Italije. Pred tem je nekaj časa delal pri štabu baze NOVJ v Bariju in tudi tam ustanovil pevski zbor.

V partizanskem taboru Gravina je dal Silič pobudo za usta-

Pevski zbor partizanskega tabora Gravina, ki je deloval med oblikovanjem in zadrževanjem 3. prekomorske brigade v južni Italiji. Slikan decembra 1943, ob nastopu v bolnišnici Grumo. Prvi z leve stoji Ivan Silič, šesti (z oznakami čina) Ivo Tijardović, skladatelj in pevovodja drugi z desne Bruno Bijelinski, tudi skladatelj.

Koroški borec iz Višelnice

Janez Jan iz Višelnice nad Zgornjimi Gorjami se je rodil v decembru 1918. leta. Doma so bili kajzarji, zato za šolanje ni bilo možnosti. Janez je opravljal priložnostna dela, v predvojni Jugoslaviji pa je v Beogradu služil devetmesečni vojaški rok.

Partizanskim vrstam se je priključil leta 1944, gradnikovcem. Iz Gorij so odšli preko Pokljuke in planine Konjščice, preko Črne prsti in Jelovice na Primorsko in se za nekaj dni ustalili v Cerknem. Prav tu, v Cerknem, pa se je Janez Jan prijavil za odhod na avstrijsko Koroško. Šli so peš, se prebijali preko Jelovice, Kranja in Ljubelja. Pot je trajala štirinajst dni, med protovoljci, približno 50 novih borcev je bilo menda v tej enoti, pa so bili pripadniki več narodnosti. Na Koroškem so jih razdelili v Zapadni in Vzhodni Koroški

odred. Janeza so dodelili v Zapadni Koroški odred, kot pomoč radio-telegrafistu. Komandant tega odreda je bil Ivan Janežič, ki je bil pred to nalogo komisar Prešernovega bataljona, ki je tako tragično izkrcvaval na Pokljuki.

Partizanstvo na koroški strani je bilo dosti težavnejše, kot tu pri nas, na Gorenjskem, mi pripoveduje Janez. Hrano so si morali borci sami iskati pri dobrih in zanesljivih slovenskih družinah in jo sami prenašati v svoja bivališča v hribih. In tudi pri drugih bojnih akcijskih pohodih so bile velike težave.

Janez je vse do konca vojne partizanal na Koroškem. Ko je ob razsulu rajha prišla na Koroško 14. divizija, sta bila vanjo vključena oba koroška odreda. Janez je v omenjeni sestavi julija 1945 odšel na položaje v Banat. Demobiliziran je bil 30. novembra

1945, bil pa je tudi večkrat odlikovan.

V domačih Gorjah se je takoj vključil v takrat ustanovljeno kmetijsko zadrugo, kasneje pa se je zaposlil pri LIP-u na Bledu, upokojitev pa je decembra 1975. dočkal pri gozdnem gospodarstvu na Bledu.

Jože Ambrožič

Težka življenjska pot

Častitljivih devetdeset let je letos marca dopolnila partizanska mati Jožefa Gosnik.

Rojena je bila 19. 3. 1899 v Ljubnem ob Savinji v revni družini čevljarja Konšaka, ki si je služil kruh pri kmečkih družinah s popraviljanjem čevljev. Številno družino s sedmimi otroki je bilo težko preživljati, zato so se morali otroci zgodaj osamosvojiti.

Pepca, tretji otrok, je morala z dvanajstimi leti za pestrno k bližnjemu kmetu.

Leta 1919 jo je pot iskanja zaposlitve pripeljala v Črno na Koroškem, kjer je pomagala v bolnišnični kuhinji. 1923 leta se je poročila z vdovcem Francem Gosnikom, ki je bil rudar v rudniku Mežica.

Rodila je deset otrok, dva sta kmalu po rojstvu umrla. Ostalih osem in priženjena hči so bili velika skrb in številna družina je morala shajati z eno plačo. Pepcina pridnost, velik optimizem in dobrovoljnost so pomagale, da so se nekako prebijali.

Med drugo svetovno vojno

se je vsa družina izkazala kot zavedna slovenska. Dva sinova sta šla v partizane. Starejši je dočkal svobodo, mlajšega, komaj sedemnajstletnega Hermana pa so Nemci ujeli in ga poslali v koncentracijsko taborišče, kjer je od muk izčrpan umrl. Tri dni pred osvoboditvijo je padel še mož Franc, ki ga je na aktivistični poti zadela nacistična krogla. Tako je Pepca s petimi neposkrbljenimi otroki in brez dohodkov pričakala svobodo. V prvih težkih letih izgradnje naše porušene domovine je preživljala družino s priložnostnimi zaposlitvami, saj je bila podpora, ki jo je dobivala, za preživetje mnogo premajhna. 1948. leta je šel na svoje sin Lojze, komaj štirinajstletna Mojca pa je morala v službo k rudniku, da so ostali otroci lahko živeli.

Ves čas pa je bila Pepca aktivna članica AFŽ. 1950. leta je bila celo republiška delegatka na 3. kongresu AFŽ v Zagrebu. Za zasluge za delo med NOB in v izgradnji domovine je dobila 27. 4.

1983 bronasti znak OF. Kljub vsem težavam in žalostnim trenutkom, s katerimi ji življenje ni prizanašalo, je Pepca vzgojila pridne in poštene otroke, ki so si našli svoj kruh, vsak v svojem poklicu. Jesen svojega življenja preživlja v Črni na Koroškem ob hčerki Mojci, vnukinji in pravnuku. Slednji ji je v veliko veselje in jo pomlajuje.

Vsi borci in vojaški invalidi ji ob njenem jubileju iskreno čestitamo in želimo še mnogo zdravih let.

Ignacij Zdovec

Janez Stergar

Vprašanja razvoja Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško v času NOB (1942 – maj 1945)

Kar dobro poznamo upoštevanje Koroške v 22. junija 1941 objavljenih programskih točkah Protiimperialistične (Osvobodilne) fronte in v istega dne sprejetem razglasu CK KPS slovenskemu narodu. Že Škerl je opozoril na Maier-Kaibitschevo ugotovitev o organiziranem povezovanju Slovencev iz prikličene Gorenjske s koroškimi Slovenci kmalu po razkosanju Jugoslavije. Med partijskimi delavci vemo vsaj za Jožeta Marna, ki je bil že leta 1941 poslan na Koroško (vendar predvsem v jugoslovanski del), in še za nekoga, ki je bil zajet v Celovcu. Konec poletja 1941 je za krajši čas odšel z gorenjskega v domači Rož Matija Verdnik, a se je po aretaciji in izpustitvi že po nekaj tednih vrnil h gorenjskim partizanom.

Programov in operativnih načrtov glede vključitve Koroške v NOB je v naslednjih mesecih in letih še veliko. V avgustovski številki »Dela« je 1941 Edvard Kardelj glede formiranja odborov OF posebej spodbujal, naj jih ustanove povsod, »kjer žive in delajo Slovenci, od Jadranskega morja do severne meje, od Celovca in Velikova do Kolpe«. Mile Pavlin domneva, da je bil koroški Slovenec po poreklu – Franc Primožič, nekdanji aktivni jugoslovanski oficir, konec julija

1941 poslan na Gorenjsko tudi aradi razširitve partizanstva čez Karavanke. Isti avtor domneva, da so najbrž že »v pozni jeseni 1941 ali tik pred koncem leta« iz vrst koroških emigrantov v Ljubljani začeli snovati partizansko četico. Znano je Kardeljevo pismo Titu 29. marca 1942, kjer je napovedan skorajšnji odhod te približno dvajset mož velike skupine, ki pa jo je okupator uspel razgnati. Ne prav natančna (a verjetna) poročila o prvih patroljah na Koroško že jeseni 1941 in o stikih OF s posameznimi slovenskimi družinami v Rožu in v Zilji lahko najdemo na različnih mestih, vse od Škerlove razprave iz leta 1946 dalje. Drugod naletimo na trditve o prvih partizanskih patroljah čez nekdanjo jugoslovansko-avstrijsko mejo šele februarja 1942.

Ko je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet 4. aprila 1942 z naredbo o reorganizaciji slovenskih partizanskih čet v odrede in grupe odredov predvidelo tudi ustanovitev Koroškega odreda v okviru I. grupe odredov, je še mislilo na ljubljansko četico Korošcev. A v tej pomladi ne s četo ne z odredom še ni bilo uspeha. Z drugo naredbo 4. aprila 1942 imenovani politični komisar I. grupe odredov narodni heroj Lojze

Kebe Štefan (v dokumentu Gregorij Požar) pa je do svoje smrti 20. oktobra 1942 tudi kot član Pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko posebno skrb posvečal Koroški in o tem tudi večkrat poročal. Gorenjska je poleg Mežiške doline in Solčavskega ostala pomembno zaledje koroške NOB, kar je za čas poletja in jeseni 1942 izpričano tudi s Kardeljevimi navodili in z njegovim poročanjem Titu ter z navodili Glavnega poveljstva štabu I. grupe odredov (12. 4. 1942).

Maja 1942 je bil za političnega komisarja (sicer neustanovljenega) Koroškega odreda imenovan Ivan Bertonec Johani, ki je nato kot aktivist KPS in OF skrbel za zahodno Koroško, kjer je tudi osebno deloval od konca 1943 vse do oktobra 1945. Ne glede na zelo različno navajanje datume stalnega prihoda na Koroško drugega prvoborca Matije Verdika Tomaža (september 1942 do februar 1943) je nesporno, da je že kot politični komisar Gorenjskega odreda od junija 1942 tudi on prispeval h Koroškemu odporu. Trajne temelje OF na vzhodnem delu južne Koroške pa je vsaj od začetka julija 1942 postavljala domačin z Obirskega in nekdanji prebežnik v Ljubljano Ivan Županc – Johan Jereb (Znidarjev Hanzi), partizan od jeseni 1941. Župančeve poti iz Koroškega bataljona oziroma Kokrškega odreda, njegovo pridobivanje zelenega kadra, pridobivanje prvih zaupnikov OF in partizanskih prostovoljcev ter postavljanje prvih odborov OF je najbolj podrobno raziskal in dokumentirano predstavil Ivan Jan.

Kot smo že omenili, je imelo raznovrstne posledice za koroško NOB nasilno izseljevanje koroških Slovencev s prvimi velikimi va-

Partizansko propagandno pretiravanje se večkrat kaže tudi pri navajanju številčnosti nasprotnika v boju. Tako npr. Prusnik za čas, ko sam še ni bil v partizanih, in deloma za teren, ki ga ni obvladoval, piše o neuspešni ofenzivi kakih 3000 Nemcev proti Gregorčičevemu bataljonu v okolici Podrožčice 30. avgusta 1942, nato pa v septembru 1942 kar o nemški ofenzivi »nad 20.000 mož, ki so napadali na vsem sektorju Gornjega Jezerskega, Kort, Kosute, Komatevne in Storžiča«. Partizanstvo ne bi izgubilo ničesar na svoji veličini, če bi ostalo očiščeno podobnih bajk! Prav tako bi vrednost Gasperjevega osnovnega spominskega zapisa ne bila nič manjša, če bi znanstveno-kritična izdaja knjige ob Žaucerjevih spremnih opombah nakazala tudi v besedilo vključene dokumentarne dodatke doslej v glavnem anonimnega redaktorja dr. Franceta Vrega Mileta.

lom 14. – 15. aprila 1942, še pred trajnejšimi partizanskimi posegi na Koroško. Po eni strani je bila z domače zemlje odstranjena plast manjšine, ki je bila narodno aktivna in za katero ne moremo dvomiti, da bi v znatni meri podpirala tudi partizanstvo. Po drugi strani pa so bili dokončno razkriti nacistični načrti za uničenje manjšine in pokopane iluzije o možnem pasivnem sožitju z zločinskim režimom. Bridka življenjska izkušnja je pri manjšini kot celoti okrepila ali sploh sprožila odkrito in radikalno upornost. Tudi pri veliki val aretacij podpornikov zelenega kadra in partizanstva novembra 1942 z vsem

Žarko Žbogar (2)

Na svoji zemlji

Prispevek za kroniko o življenju v vojni na severnem Primorskem

Stara Jugoslavija je pri nas uživala velik ugled in zaupanje, ki si ga ni zaslužila. Seveda pa tega takrat, še posebej mi, otroci, nismo vedeli. Jugoslavija je bila za nas simbol svobode, od koder smo pričakovali rešitev. Prav zato nas je, odrasčajoče otroke, skupaj z odraslimi, razpad stare Jugoslavije prizadel in spravil v malodušje. Še bolj smo občutili ponižujoč odnos do nas, ko so nas imenovali tujerodci; kot da bi se mi in ne oni priklatili v te kraje...

Med italijanskimi vojaki, ki so okupirali del Slovenije, je bil tudi moj oče Stanko. Razporejen je bil v Novo mesto. Kot Slovenec je takoj navezal tesne stike z domačini, med katerimi je bil tudi primorski rojak Avgust Okroglič, ki je imel v Novem mestu zasebno gradbeno podjetje – ali obrt. Po vojni je bil direktor SGP Gorica. Očim je bil podoficir in je delal na intendanci, zato je zelo pogosto prihajal v Gorico in mimo grede še domov. Tako smo pri nas doma marsikaj izvedeli. Med drugim tudi to, da se za svobodo ne borijo neki četniki, ki so dejansko okupatorjevi sodelavci, temveč partizani. Marsikaj sta se z materjo pogovarjala o razmerah in o partizanih na Dolenjskem – začuda kar pred mano, ki mi je bilo takrat 11 let. Enkrat mi je očim dal celo nekaj malih letakov, da sem jih skrivaj nastavljal na Sveti Gori.

Vsebine se ne spominjam več. Vem le, da je na teh letakih pisalo z velikimi črkami OF in da so mi razložili, da to pomeni Osvobodilna fronta, ki sem si jo čisto po svoje predstavljal, tako nekako kot Soško fronto, ki je v 1. svetovni vojni potekala prav v naših krajih in o kateri sem veliko slišal od starejših vaščanov.

Moja otroška domišljija, sanjarjenje in želja po tem, da bi izgnali tujce iz naših krajev,

so bile tako močne, da sem že kar videl, kako ta Osvobodilna fronta vodi iz naših krajev vse pritepenice, ki nas ponižujejo in prepovedujejo govoriti naš jezik...

Nekako ob koncu zime ali spomladi 1942. leta so očima kot nezanesljivega Slovenca premestili v bataljon speciale v Potenzo. Od takrat pa do njegovega začasnega odpusta (Conedo provvisorio) iz vojske – jeseni istega leta – se je na Banjšicah zgodilo mnogo tega. Organizirani so bili prvi terenski odbori OF in še marsikaj. O tem nisem takrat prav nič vedel. Tudi o raznih partizanskih bojih in spopadih sem vedel le toliko, kolikor sem mimogrede slišal v pogovorih med odraslimi, ki so bili pred nami, otroci, zelo previdni.

Kasneje, že proti koncu vojne in po vojni sem zvedel, da je bil prvi sestanek, ki ga je organiziral kotlar Segala iz Kanala s še nekim aktivistom, že februarja 1942. leta v gostilni pri Kuklih. Na tem sestanku naj bi bili Andrej Muravec (Lužar), Alojz Ipavec (Robar), Jožef Žbogar (Laurin), Jožef Markič (Petelin), Jožef Čargo st. (Jeron) in verjetno tudi Tomaž Žbogar (Uerb), Leopold Kofol (Pirov) in Franc Fabijan (Pirčev). Na sestanku je bil tudi gostilničar Matevž Kofol. Vendar je bil on bolj zadržan za to, da jih varuje in opozori na morebitno nevarnost. Vse skupaj je bilo videti kot običajno nedeljsko srečanje ob kozarcu vina. Žal, ko to pišem, nihče od imenovanih ni več živ in nobenega ne pisnika ali beležke o tem sestanku ni, ki bi kaj več pojasnilo o dogodku. Navajam ga zato, ker se napačno govori in piše, da so bili prvi organizirani sestanki šele jeseni istega leta. Res je le, da so bili sestanki v jeseni bolj množični in se je to kljub konspiraciji

opazilo, zato je tudi ostalo v spominu domačinov.

Nič mi ni ostalo prikrito

Ko se je očim vrnil domov, se je v naši hiši vse spremenilo. Kmalu se je povezal, oziroma so ga povezali z že obstoječo terensko organizacijo, ne da bi kdorkoli vedel, da je bil že v Novem mestu povezan z OF. To so nekateri zvedeli šele kasneje, ko ga je eden izmed borcev, ki so prišli z Dolenjske, oziroma z Notranjske, prepoznal. Proti meni sta postala oba z materjo bolj zaprta, nič več se vpricho mene nista pogovarjala zaupnih stvari kot prej, ko je prihajal domov iz Novega mesta. Nisem bil več tako majhen in neizkušen, da ne bi takoj opazil sprememb in aktivnosti v hiši. Očim je bil poklicni čevljar, vendar pa se potem, ko se je oženil, s tem ni več poklicno ukvarjal. Ni mi ostalo prikrito, da je popravljal obutev, ki ni pripadala vaščanom. Pogosto so me brez potrebe pošiljali po raznih namišljenih opravkih od hiše ali me celo silili, naj spim kar pri prijatelju Mirku in podobno. Poleg tega so se na Banjšicah in v okolici dogajale take stvari, da mi ni bilo težko čutiti partizanske aktivnosti. To tembolj, ker sem bil prej dobro obveščen o partizanih na Dolenjskem. Zato sem vedel, da so že tukaj v bližini (čuden jih še nisem videl) v naših gozdovih, kjer je bila tudi prepovedana vsaka sečnja gozdov, razen za lastne potrebe. Tudi že pripravljen les je bilo prepovedano odpeljati.

Nek italijanski trgovec je to prepoved preslišal v prepričanju, da mu nič ne morejo, ker so ga ščitile italijanske oborožene sile.

(se bo nadaljevalo)

Ob obletnici smrti komandanta Milenka

Kot vsa leta doslej je bila tudi letos na dan 44. obletnice smrti komandanta XIII. SNOUB Mirka Bračiča ob njegovem grobu v Špitaliču pri Slovenskih Konjicah komemorativna slovesnost. Zbrali smo se borci Bračičeve brigade, XIV. divizije, krajanji, pionirji in predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Slovenske Konjice. Po polaganju vencev Bračičeve brigade in XIV. divizije je predsednik skupnosti borcev obudil spomin na 25. april 1945, ko je tik pred svobodo padel komandant Milenko knežević. Pionirji Osnovne šole iz Špitaliča in Odreda Bračičeva brigada iz Stranice so izvedli recital in zapeli nekaj partizanskih pesmi, kar je slovesnost napravilo še slovesnejšo.

Po tem smo odšli na Tolsti vrh, kjer je v Pustovi domačiji, tam je po dobljenih ranah Milenko umrl, sedaj spominski dom borcev s stal-

no razstavo o njem, Bračičevi brigadi in XIV. diviziji. Po ogledu razstave smo se v domu zadržali na zakuski, ki jo je pripravil OO ZZB iz Slovenskih Konjic, in v tovariškem pogovoru.

Bračičevci smo upravičeno ponosni na pionirje in krajanje iz Špitaliča, ki skrbijo za Milenkov grob in v spomin na 25. april 1945 slave svoj krajevni praznik. Veliko krajanov je bilo borcev Bračičeve brigade, še več jih je aktivno sodelovalo in prav naša brigada je bila v teh krajih največkrat, a vedno dobro sprejeta, zato so vezi s krajanji še danes tako močne.

Z nami v Špitaliču je bil tudi polkovnik Milorad Vojnovič, poveljnik enote JLA iz Slovenske Bistrice, ki nadaljuje tradicije Bračičeve brigade.

Marjan Prestor

Rada je imela ljudi

»Prehoditi deset km in več za našo Ljudmilo ni bil noben napor«. Točno en mesec po objavi teh besed v Zboru občanov v počastitev 80. obletnice rojstva pišem tovarišici Ljudmili Stopar, rojeni Modic, besede slovesa. Fotografija dokazuje, da je bila za svoja leta nadpovprečno sveža, polna življenja, neprestanega gibanja. Odhaja ena izmed najbolj skromnih, a zaslužnih, žena.

Njeno poreklo iz prelepe in prerevne Notranjske je bilo resnično proletarsko. Šest otrok, tri dekleta in trije fantje, očeta skoraj ni poznalo. Daljna Amerika ga je v smrtni nesreči odvzela družini. Mati ni zmogla vseh naporov; kruha za neobglenke ni bilo in v oskrbo so jih prevzele tete po raznih krajih Slovenije. Ljudmila je v rodni Bloški polici opravila osnovno šolo, komaj 16-letna pa je že morala v Ljubljano za delavo.

Revolucionarno predvojno vzdušje jo je brž potegnilo v svoj vrtinec. Odveč je govoriti o delu med NOB. Spričo Pepce Kardelj, Vide Pregarc in podobnih je to samoumevno. Moža in očeta Jožeta Stoparja so zaprli in internirali v Renici. Končno je preko Barija s 5. prekomorsko brigado

prišel na Vis. Ljudmila in otroci ga do osvoboditve niso videli več.

Trdno povezana s spomeničarico Dunjo Ščurkovo, pod največjo konspiracijo, je delala v tovarni in terenu Vodmat vse, kar je odredila OF. Tudi na terenu Ciglarjeve, sedaj Partizanske ulice, je bila med najbolj aktivnimi. Ob ustrestitvi Vide Pregarc so tudi Ljudmilo zaprli za en mesec v belgijsko kasarno, nato pa internirali do kapitulacije Italije na otok Rab. Doživela in preživela je vse nam tako znane rabske strahote. Po vrnitvi je nadaljevala z organiziranim in aktivnim

delom, kot da se ni nič zgodilo. Živel je pri svoji mami in hčerki Andreji v Mostah. Po osvoboditvi je delala nekaj časa v šivalnici v Vodmatski ulici, nato pa v Pletenini, kjer se je leta 1958 upokojila. Hči Andreja se je med tem osamosvojila, hčerka Tanja, poročena Kos, pa je živela pri njej v Savskem naselju, v Matjaževi ulici števil. 1.

Radoživa, mladostno ohranjena, vesela, ljubiteljica narave in ljudi je Ljudmila predano delala na vseh družbeno političnih področjih. Dvojno štetje let za udeležbo v aktivnem in organiziranem delu ZB NOV je imela priznано od aprila 1941 do 15. 5. 1945. Vitalna, kar poskočna, do 1981. leta sploh ni hotela vedeti o kakšni bolezni. V KO ZB Savsko naselje II. je bila dolga leta poverjenica. Zvesto je pobirala članarino in bila članica vseh DPO, še zlasti Društva upokojencev in Hortikulturnega društva. Rada se je udeležila mnogih izletov, bila je resnično družabna.

Pred časom je umrla njena dobra prijateljica, soborka, s katero jo je povezovalo veliko skupnih vezi. Kdo bi vedel, je to, je kaj drugega vplivalo na to, da je iznenada ugasnilo njeno plodovito življenje?

Jana Strojman

Sestra Hema

Letos 23. marca smo v Delu prebrali osmrtnico za Barbaro Varl, redovnico – sestro Hemo. Njej v zahvalo je oznanilo objavila Univerzitetna ginekološka klinika v Ljubljani. Sestra Hema je bila namreč na tej kliniki do upokojitve instrumentar-

ka, delala pa je tudi v predhodnici klinike, v Bolnici za ženske bolezni in porodništvo. Doma je bila sicer s Kamne gorice, kjer se je rodila 1911. leta.

Mlade zdravnice in zdravniki, ki smo opravljali med vojno obvezni zdravniški staž v tej bolnici in porodnišnici – (profesor Tampuž je zbral podatke in našel, da nas je bilo preko osemdeset in med temi je bilo polovico aktivnih sodelavcev v Osvobodilni fronti in tudi bodočih partizanskih zdravnikov) – smo »sestro Hemo iz operacijske« dobro poznali. Takrat nismo slutili, da sta prav »ta operacijska« in ženska bolnica ter kirurški oddelki in klinika v Splošni bolnici v Ljubljani tako močno in izdatno vprežene v tajno pripravljanje sterilnega sanitetnega materiala za partizanske enote. Sterilizacija velikih količin obvezilnega in drugega pribora se je namreč lahko opravila le v velikih sterilizatorjih. Kot instrumentarka je sestra Hema lahko veliko prispevala k temu, da je bil material, ki so ga zbirali aktivisti OF v bolnici za ženske bolezni in porodništvo, že vse od začetka odpora proti okupatorju, posebno po zasnovi dr. Pavla Lunačka, primarija te ustanove, tajno pripravljen. Sestra Hema je tudi zapisala, da je med svojimi drugimi dejavnostmi za OF podpisovala tudi naročilnice za tajno nabavo sanitetnega materiala in zdravil v lekarni Murmajer na vogalu Senipetrskce ceste. Sodelovala je tudi pri zdravniških pregledih jetnic – aktivistk OF, ki so jih pripeljali okupatorjevi stražniki iz zaporov na pregled in zdravljenje v bolnico. Videla je in vedela, da mnoge jemice niso bile resno bolne, dasi so jih zdravili kot take. Pri tem je sodelovala z dr. Vladimirjem Trampužem. Tako so zdravniki omogočili jetnicam, da so pogosto prihajale v bolnico in so jim z diagnozami resnejših obolenj lajšali položaj v zaporu, odločili kazni in odhode v taborišča.

Barbari – usmiljenki (setri Hemi) in tudi nekaterim drugim redovnicam v bolniški službi, ki so pomagale OF, gre tako velika zahvala. Nekatere so namreč v odporu proti okupatorjem ostale trdne, druge pa so z »uslugami za OF« prenehale nekako od konca 1942, ali začetka 1943, ko je predpostavljeno kler vplival na njih.

Dr. Pavla Lah

Čeprav so bile na Koroškem skupine z revirjev že pred novembrom 1942 tudi večje partizanske skupine, v primerjavi s prihodom niso pustile pomembnejših sledov. Zato ni čudno, da je aprila 1944 britansko poročilo med 23 točkami »Zgodovine slovenskega partizanskega gibanja« na 15. mestu zabeležilo: »Omembe vredno je, da se je jeseni 1942. skupina 11 partizanov odpravila na sever, da bi organizirala upor na Koroškem. To je bilo zelo uspešno in spomladi 1943. je bil en bataljon že oborožen in organiziran ter se je aktivno boril proti Nemcem.« Britanski podpolkovnik sir Peter Wilkinson je v povzetku svojega poročila zapisal še nekaj misli, ki prav

posebej veljajo tudi za koroško partizanstvo: »Prav nič se ne opravičujem zaradi dolžine te pripovedi. Slovenska vstaja je preveč pomembno gibanje, da bi jo obravnavali na kratko. Resnično, v srednji Evropi (kajti Slovenija je v bistvu del Srednje Evrope, ne pa balkanska dežela) je verjetno najpomembnejši dogodek te vrste, odkar je Andreas Hofer med napoleonskimi vojnami zanetil upor na Tirolskem«. Če je to zapisal mož, ki je prej že uspel organizirati atentat na protektorja Heydricha in ki je v Slovenijo prišel z Titovega štaba v Bosni, ima laskava ocena še toliko večjo težo.

nosti.

Avgusta 1942 so prišle na nekdanje avstrijsko ozemlje tudi prve patrulje štajerskih partizanov. Da se je partizanski boj prenesel tudi na ozemlje rajha, so potrdili nacistični ukrepi za zavarovanje »področja, ki ga ogrožajo banditi«. Predvsem pa so ob prehodu 1. bataljona (Kranjčevega) Savinjskega odreda z Gorenjskega na Štajersko Nemci po odprtem boju pri Robežu (severovzhodno od Sel) 25. avgusta 1942 prvič bežali pred partizani, kar je seveda močno odmevalo. Ta prvi večji spopad na Koroškem je bil deležen vrste memoarskih in historiografskih popisov. V prvem poročilu o boju že zaradi velikih žrtev na celotnem pohodu ni posebej govora o partizanski zmagi v protinapadu, v delu spominskih zapisov pa število domnevnih nemških žrtev fantastično naraste. Pojav, ki seveda ni osamljen in ki ga ni težko razložiti! S postavitvijo spomenika pri Robe-

žu in z njegovo razstrelitvijo ter naknadno obnovitvijo je spopad močno odmeval še tja v sredo sedemdesetih let.

Ker je bilo od jeseni 1942 težišče koroške NOB na vzhodnem delu, preradi pozabljam, da je že tedaj obstajal partijski rajonski odbor za Koroško, ki je bil podrejen pokrajinskemu komiteju KPS za Gorenjsko oz. za Gorenjsko in Koroško. Ne glede na poznejša prestižna vprašanja je za koroško partizanstvo izjemno pomembno, da je pokrajinski komitej KPS za Štajersko zadnje dni oktobra ustanovil Koroško okrožje KPS in iz Savinjske doline tja poslal inž. Pavla Žaucerja Matjaža, prekaljenega prvoborca in predvojnega revolucionarja, kot sekretarja okrožja in Elo Letonja-Ulriha Ateno kot aktivistiko OF. Sredi novembra je prišla na Koroško še skupina 12 (ali 11) borcev iz zasavskih revirjev. Ko se jim je 3. 12. 1942 pridružil še Karel Prušnik Gašper, je bila izoblikovana skupina, ki je v veliki meri krojila razvoj koroške NOB vse do konca vojne.

Koroški partizani štejejo za datum nastanka Prve koroške čete 15. 12. 1942, ko jih je 22 vdrl v Solčavo, razorožilo policista, uničilo arhiv in pošto ter organiziralo miting. V delu »Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941–1945« pa piše, da se je četa »dokončno organizirala« 8. 3. 1943, ko je prebrodila zimo in štela že 37 borcev in bork. Prodrli je v Podjuno, »uničila nekaj znanih organizatorjev nemške raznarodovalne dejavnosti ter zaplenile dve lovski puški in dve pištoli«, hajki pa se je nato izmuznila na Solčavsko.

(nadaljevanje prihodnjik)

Za svoj narod in vero

Ob 20. obletnici smrti Jožeta Lampreta – revolucionarja, partizana in ljudskega duhovnika

21. maja 1989 mineva dvajset let, odkar je umrl Jože Lampret, eden najbolj priljubljenih ljudskih duhovnikov – ne samo v predaprilski Jugoslaviji, temveč tudi med drugo svetovno vojno in po njej.

V letih 1931 do 1940 je služboval po raznih farah, kjer je iz prižnice in na sestankih napadal izkoriševalce vseh vrst.

V jeseni 1939 je bila v Sloveniji ustanovljena Zveza delovnega ljudstva Slovenije, predhodnica Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki je izdala proglas z naslovom Kaj hočemo. Vseboval je program za gospodarsko, nacionalno, socialno in kulturno osvoboditev Slovencev, podpisovali pa so ga napredni intelektualci, delavci, kmetje, obrtniki po vseh krajih Dravske banovine.

Tako je ta proglas podpisal tudi Jože Lampret, ki je leta 1939 župnikoval v Šmiklavžu pri Slovenj Gradcu. Vztrajal je pri podpisu, kljub temu, da so ga cerkveni predstojniki prepričevali, da bi podpis preklical. Menil je namreč, da je uresničevanje tega programa edina rešitev za Slovence. Zato je bil kot duhovnik 1940 pregnan iz vseh srezov Slovenije oziroma takratne Dravske banovine.

V začetku januarja 1940 je odšel v Liko, kjer je kot župnik v Senjski škofiji služboval v vaseh Kutarevo, Brlog in še nekaterih vaseh, kjer so živeli mešano Srbi in Hrvati. Ob nastanku Nezavisne države Hrvatske je tu doživel najstrahotnejšo strahovlavo, ko so tudi pokristjanjevali Srbe in se medsebojno množično pobijali zaradi verske in nacionalne nestrpnosti. Pridružil se je narodnoosvobodilnemu gibanju že na jesen 1941 in se v letu 1943 vrnil v Slovenijo, kjer je bil na Kočevskem zboru izvoljen za člana SNOS.

Z dekretom NOV in POS je bil postavljen za verskega referenta 14. divizije, ki je v zimskih mesecih leta 1944 v najtežjih vremenskih razmerah in 20-kratni premoči sodobno oborožene nemške vojske prodrla v osrčje nemškega rajha – na Štajersko. Znana sta njen preboj vseh jeklenih obrobov, pa tudi velikansko število mrtvih, ranjenih in zmrznjenih borcev.

V letu 1944 je Jože Lampret postal član Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Štajersko. V tej vlogi je skrbel za popis škode, ki jo je okupator povzročil z ropanjem cerkev in kulturnih spomenikov. Vseposvoda je govoril na mitingih, maševal, krstil, poročal, skratka stal ob strani svojega ljudstva, ga bodril v težkih časih in nudil dragoceno pomoč.

Cerkvene kazni zaradi svobodoljubnih misli

Na pomlad pred osvoboditvijo je škof Tomažič poslal pastirsko pismo, s katerim je suspendiral duhovnike in vse vernike, ki so sodelovali v Osvobodilni fronti. Po osvoboditvi je škof povedal Lampretu, da je to pastirsko pismo moral poslati na predlog heimatbundovskega furerja Steindla, ki se je skliceval na to, da sta tudi škof Rožman in škof Stepinac za svoje območje poslala enako pastirsko pismo. Med vojno je bil Jože Lampret tako že drugič suspendiran, saj ga je prvič suspendiral že škof Rožman ob prihodu v Slove-

nijo. Cerkvene kazni, ki jih je moral penašati Jože Lampret kot plačilo za ljubezen do domovine, niso bile izvršene zaradi kršitev po kanonih cerkvenega prava, ampak zaradi sovražnega stališča slovenskih škofov do narodnoosvobodilnega boja...

Malo je bilo slovenskih katoliških duhovnikov, ki so se v usodni uri slovenskega in ostalih jugoslovanskih narodov aktivno vključili v NOB in ki so s svojimi trpečimi na smrt obsojenimi narodi izpolnjevali geslo OF. Enaki med enakimi so prenašali vse tiste nečloveške fizične napore, ki so jih tako pogumno prenašali milijoni naše domovine.

Jože Lampret med bojem ni uporabljal strelnega orožja, čeprav ga je nosil pri sebi. Brzotrelko je uporabljal oziroma jo je nosil, kadar je stražil skupaj s kulturniki, vendar je nikoli ni uporabil, kot so jo velikokrat belogardistični in ustaški kurati.

Škof Tomažič je po osvoboditvi zavrnil prošnjo Jožeta Lampreta za prenehanje suspenza oziroma mu je postavil pogoje, ki jih Jože Lampret ni mogel sprejeti. Sklenil je, da bo nadaljeval s političnim delom za delovno ljudstvo, za njegovo lepšo prihodnost.

V letu 1945 je bil izvoljen za zveznega poslanca, v letu 1946 za republiškega poslanca, za člana Glavnega odbora OF za Slovenijo, pa člana Glavnega odbora RK, člana sodišča Narodne časti pri Predsedstvu LRS in člana Verske komisije ERS, oziroma njenega sekretarja.

Po osvoboditvi je bila domovina porušena, izropana, požgana, industrija uničena. Začetki je bilo treba na novo; Jože Lampret se je kot prekaljen revolucionar dobro zavedal nevarnosti, ki je grozila od strani tistih, ki so povzročili prelivanje krvi med narodi zaradi nacionalne in verske nestrpnosti. Zato je v okviru Izvršnega odbora Osvobodilne fronte in z njegovo pomočjo ustanovil prve zametke stanovske organizacije Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov LRS. Začetek je bil Iniciativni sekretariat duhovnikov, članov OF pri IO-OF, ki je izdajal svoje glasilo Bilten. V tem časopisu je v resolucijah bilo obsojeno vse protiljudsko delovanje določenega dela klera med narodnoosvobodilno vojno in tudi po njej. Večji del visokega cerkvenega klera je sovražno gledal na to novo društveno gibanje. Rim pa je časopis Bilten celo prepovedal. Kljub temu je Bilten normalno zaključil svoje delo.

Priprave za ustanovitev društva so bili sestanki leta 1945 v Oplotnici, leta 1946 v Celju in Mariboru, za primorsko duhovščino pa je bil večji sestanek v letu 1947 v Ajdovščini. Iniciativni sekretariat duhovnikov članov IOOF Slovenije je skliceval sestanke po okrajih, poslal delegacijo k papeževemu nunciju Hurlayu v Beograd in mu izročil spomenico, s katero patriotična duhovščina zahteva odstranitev ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana kot ordinarija ljubljanske škofije. Sekretariat je tudi zahteval ukinitvev suspenzov med partizanskimi duhovniki in protestiral proti ukinitvi glasila Bilten. Jože Lampret si je za svojo življenjsko nalogo postavil odpravo vseh vzrokov za nacionalno – versko nestrpnost, ki je v času NOB zahtevala tako ogromne človeške žrtve. Ni bilo dovolj, da so nas zdesetkali okupatorji – preveč je bilo žrtev medsebojnih obračunov. Zato je delal na ustanavljanju novih oblik cerkvene organizacije, v katerih bi sodelovali vsi duhovniki.

Plemeniti cilji

Takoj po ustanovitvi društva je začelo izhajati glasilo Nova pot in Organizacijski vestnik. Občni zbor je bil v Ljubljani, člani izvršnega odbora so bili sprejeti pri takratnem predsedniku vlade Mihi Marinku. Društvo je imelo poleg religioznega namena v svojih pravilih še cilje, da bi se borili dosledno proti vsaki zlorabi vere v reakcionarne politične namene in da bi cenili pridobitve NOB in jih skrbno ohranjali, predvsem nacionalno svobodo, bratstvo in enotnost ter enakopravnost narodov. Prizadevali so se, da se v to delo vključijo vsi patriotični duhovniki v OF Slovenije.

Društvo je poslalo tudi resolucijo zastopniku Vatikana v Beograd z izraženo željo za sodelovanje predstavnikov cerkve v Jugoslaviji s predstavniki oblasti, vendar brez uspeha.

Ko je celovski škof ob volitvah v Avstriji dekret o ekskomunikaciji raztegnil na članke in sodelavce demokratične fronte, ki je edina dosledno zastopala interese Slovencev na Koroškem, je patriotična duhovščina v Sloveniji odločno protestirala zaradi take zlorabe vere. Organizacija se je zelo razširila. Poleg Glavnega odbora so bili organizirani Pokrajinski in okrajni odbori po Sloveniji, ki so imeli redne sestanke ter politične in organizacijske tečaje, na katerih so predavali tudi zastopniki različnih forumov.

Jože Lampret, tedaj verski referent 14. divizije, skupaj z domačim župnikom iz Prezida septembra 1943: po mitingu so bili stiki z vaščani vselej prisrčni.

Podobna društva po vseh republikah

Največja zasluga ustanovitve Cirilmetodijskega društva je bila v tem, da je bila slovenska organizacija za zgled vsem republikam v FLRJ.

Tako je bilo v letu 1950 v Bosni ustanovljeno društvo »Dobri pastir«, v katerem je včlanjenih 98 odstotkov vseh duhovnikov te republike. Po uspešnem delu našega društva so se občnih zborov udeleževali tudi delegati iz Črne gore ter v letu 1953 ustanovilo društvo katoliških duhovnikov LR Črne gore. Imeli so več sestankov in predavanj v Boki Kotorski, Titogradu in Kotoru. V letu 1953 je bilo tudi ustanovljeno tudi Udruženje katoliških sveštenika NR Srbije s sedežem v Novem Sadu. Po teh zgledih se je pravoslavna duhovščina organizirala v vseh petih republikah, da je njihovo društvo postalo Savez pravoslavnog sveštenstva FNRI. Največ jih je včlanjenih v Makedoniji, kjer poudarjajo svojo narodnostno zavednost proti nekdanjemu zatiranju beograjske čaršije.

V novi Jugoslaviji so se po-

vezali v svoje društvo tudi muslimanski verski služabniki. Svojo organizacijo Udruženje Ilmije so izvedli v treh republikah in so delovali predvsem pri Ljudski prosveti, Rdečem križu; odpravljali so analfabetizem in se vključevali v druge obnovitvene dejavnosti. V Vojvodini je bilo organizirano tudi Udruženje evangeličanskih duhovnikov slovaške narodnosti. Udruženje starokatoliških duhovnikov je bilo organizirano predvsem na Hrvatskem.

Vsa ta društva so sklenila tudi dogovore o socialnem zavarovanju, s katero so zagotovili duhovnikom socialno varnost. Za vse katoliške cerkve FLRJ je bila tudi organizirana Zadruga, ki je skrbela za duhovščino – za vse osebne in cerkvene potrebine.

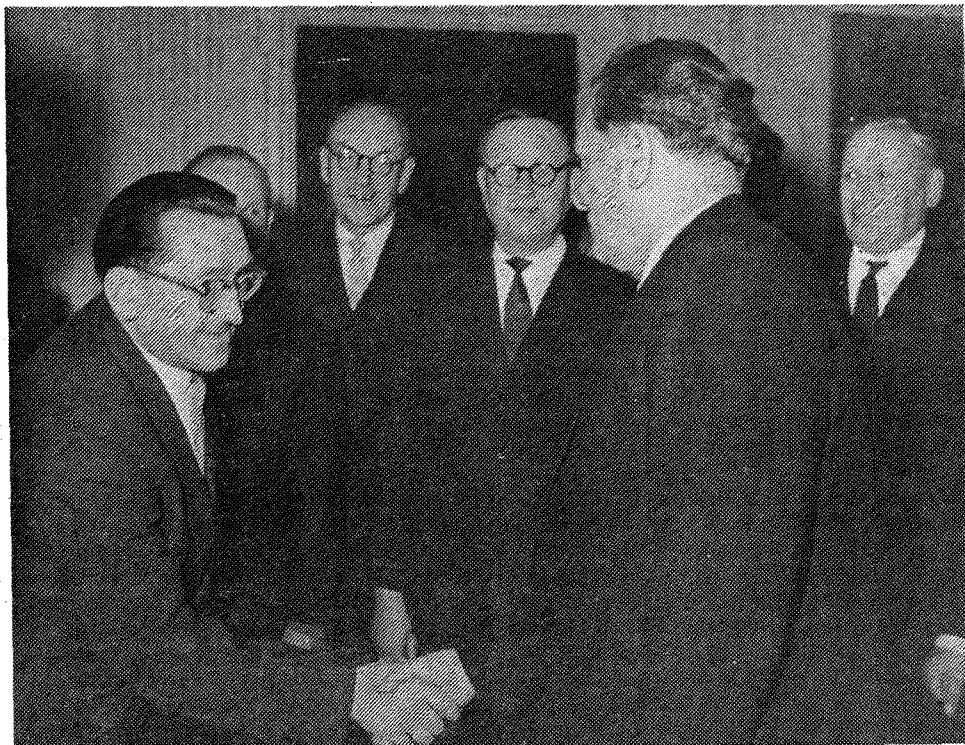
Vsa ta dejavnost je bila brez dvoma ogromnega pomena. Društva so se med seboj povezovala ne glede na vero in tako v resnici gojila največjo pridobitev narodnoosvobodilnega boja: bratstvo in enotnost ter versko in nacionalno strpnost. S tem gibanjem pa se seveda nekateri

visoki cerkveni dostojanstveniki niso strinjali in tudi niso hoteli potrditi pravil – razen ene izjeme.

Prav zaradi takega velikanškega dela, ki ga je opravil Jože Lampret z ustanavljanjem društev, z ureditvijo socialnega zavarovanja za duhovnike ter z ustanovitvijo zadruga, ga je Rimskokatoliška cerkev ekskomunicirala. Pred smrtjo je bil sicer delno rehabilitiran, vendar popolnoma nikoli.

Naša oblast pa je Jožeta Lampreta odlikovala z najvišjimi odlikovanji, kot so: red republike z zlatim vencem, red dela I. stopnje in redom bratstva in enotnosti. Umrl je razočaran nad obema mednarodnima svetovnima nazoroma: nad praktičnim krščanstvom in graditvijo socializma v svetu. Menil je, da niti eden izmed njiju ne deluje za zgraditev socializma. Sam pa je tudi do zadnjega trenutka življenja verjel, da bo v naši državi zgrajen humanistični socializem, za katerega so žrtvovali svoja življenja milijoni ljudi in kateremu je vse svoje življenje posvetil tudi sam.

Mojca Dornik

V letu 1949 je delegacija Cirilmetodijskega društva obiskala maršala Tita (Jože Lampret se z njim rokuje). V prijetnem tovariškem vzdušju je poslušal težave, s katerimi se društvo sooča in delegatom obljubil vso pomoč. Poudaril pa je, da je pri nas religija svobodna in da se nihče nima pravice mešavati v naše zadeve, to da je edini problem med Vatikanom in Jugoslavijo. V šali pa je delegatom dejal: »Znebite se Rima, tako kot smo se mi Moskve...« Delegati so bili zelo zadovoljni z obiskom pri Titu, ker so vedeli, da jih bo Tito pri njihovem prizadevanju podprl v vsakem oziru.

Kulturo »fura« entuziast

Kulturni dom v najemu

Pogovor s Sergejem Wolčickim, ki je že leta motor kulturnega življenja v bovškem kotu.

Tisti, ki že leta zahajajo v Bovec na izlete ali celo na počitnice, so si lahko kar nekaj let ogledovali gradnjo velike stavbe sredi kraja. Če niso naravnost vprašali, kaj je tisto, kar gradijo, bi morda lahko ugibali med hotelom in kakšno (po klasiki naših navad) bančno stavbo. In bi se seveda ušeli. Ker so v Bovcu nekaj debelih let gradili gromozanski kulturni dom, kakršnega si ne bi privoščilo prenekatero večje slovensko (da ne govorimo kakšno drugo evropsko) mesto. Tole ni prostor in čas, da bi se spravili v raziskovanje, kdo jih je opetnajstil, a nesporno je, da je nekdo »sfural« svojo vede-idejo. Potem je bil dom zgrajen in vrli farani niso prav vedeli, kako in kaj z njim. V dvanajstih letih križev in težav z gradnjo se namreč nikomur ni zdelo nujno, da bi sočasno načrtovali kulturne dejavnosti.

Od tod naprej pa začenja Sergejeva zgodba. Kot znana kulturnega delavca v svojem kraju, Sergeja Wolčičkega, sicer precej težkega bolnika z motoričnimi motnjami, poznajo vsi – domačini in vsi drugi, ki tako ali drugače zaidejo v Bovec. On je pravi naslov za pripravo kulturnih dogodkov v kraju, za organizacijo, pa tudi improvizacijo najrazličnejših prireditev. Veliko ve o zgodovinski preteklosti Bovca z okolico, ima dobre povezave s številnimi kulturniki, ki jih je na razne načine že pri-

tegnil k sodelovanju in jih predstavil Bovčanom. Srečaš ga že ob prihodu v hotel Karin. Uglajenega obnašanja, očitno je vaje pogovorov s tujci, je videti preprosto rojen za svoje delo.

Ko je torej Sergej videl, kako stvari gredo in kaj se obeta bovški kulturi, se je odločil: prosil je za popoldansko obrt in vzel v najem novi kulturni dom. Ste že srečali koga, ki ima v Sloveniji v najemu kulturni dom? Najbrž res ne. Kajti to dejanje je po eni strani znamenje velike korajže, po drugi pa bi utegnil biti pra-

vi finančni samomor. Ker kultura še nikoli nikomur ni rezala več kot tenke rezine kruha in je najbrž tudi Sergeju ne bo.

Skomigne z rameni in se značilno namuzne. Dokler bo šlo, bo šlo. Zaenkrat je po dolгих letih v kraj spet pripeljal kino, en del doma imajo v najemu krajevni lovci, v pritično halo pa je Sergej namestil igralne biljarde, s katerimi bo skušal prislužiti vsaj del sredstev za pokrivanje velikanskih stroškov zimskega ogrevanja doma. Za ogrevanje kulturnega doma so namreč še pred časom obljubljale tamkajšnje bližnje in malo bolj oddaljene delovne organizacije, da bodo prispevale finančne deleže, potlej pa, ko je stvar postala aktualna, je bilo prejšnje obljubljanje nekako pozabljeno. In tako sedaj Sergej krmari: rad bi ljudem pripeljal pravo kulturo, rad bi, da bi kraj postal središče poletne glasbene dejavnosti (s profesorjem Dane-

tom Škerljem se dogovarja za organizacijo seminarjev za učitelje in profesorje glasbe v slovenskih šolah). V maju bo na vrsti že prvi teh seminarjev, v sodelovanju z akademijo za glasbo... Sploh si prizadeva, da bi takšne in podobne dejavnosti zapolnile termine kulturnega doma. S tem bi priteklo nekaj kapljic prepotrebnih finančnih sredstev, obenem pa bi dolina začela resnično doživljati prvovrstno kulturo. Kajti zaenkrat, pravi Sergej, obiski kulturnih prireditev, ki jih je v pol leta uspel pripeljati v Bovec, kažejo še precejšnjo zaspanost in neosveščenost. Največ zanimanja je požela lanska majska prireditev Primorska poje, imeli pa so že tudi folklorne večere, večer ljudske glasbe, večer pod lipo z Jerico Mrzelovo, Moped šou (ob njem je bila seveda polna dvorana s 427 sedeži!) in nekatere druge prireditve. Na nekaterih gledaliških predstavah pa je bil doslej obisk šibak (na eni je bilo komaj šest (6) gledalcev).

Sergej pripisuje krivdo za počasno prebujanje kraja pomanjkanju tradicije, vendar še kar optimistično načrtuje in organizira prireditve za prihodnost. Tako (kot že nekaj manjših) bo v prihodnje imel na vrsti še kakšno javno

tribuno – v sodelovanju s tamkajšnjim turističnim društvom in še kaj. Dobro se zaveda, da bo treba tudi bližnje svetovno prvenstvo v kajakah in kanujih na divjih vodah izkoristiti. Glede idej pa ni sebičen in jih ne ohranja le za »svoj kulturni vrtiček«. Sodeluje v kraju povsod, kjer more in kjer je njegov nasvet dobrodošel.

Če bi bili televiziji, bi Sergeju zagotovo pripeli tisti rdeč nagelj, če pa bi imeli pri pohvalah kulturne skupnosti kaj besede, bi ga pa pohvalili

za njegovo neustrašno delo. Biti kulturnik v teh časih in to še v Bovcu, naprtiti si velikansko stavbo kulturnega doma na grbo in ostati pri tem nasmejan – to je že kar veliko junaštvo za te naše razmere. Zato lahko le upamo, da bo Sergej zdržal vsaj prvo »rundo« – se pravi, da ne bo pogodbe s krajevno skupnostjo razdril pred letom 1990, ko mu poteče, oziroma, da jo bo podaljšal, če bo zaslužil vsaj kaj več kot za »kruh in sol«.

Bojana Žokalj-Jesih

Številne likovne razstave

Tik pred majskimi prazniki je bilo po Sloveniji toliko kulturnih dohodkov, da vseh preprosto nismo mogli ne zabeležiti ne nanje opozoriti. Pa povejmo zdaj, da je na loškem gradu v Škofji Loki še vedno odprta lepa razstava slik Ivana Seljaka-Čopiča in da je v Galeriji ZKO – Knjižnici v istem kraju še vedno na ogled razstava del akademskega slikarja Lucijana Bratuša, ki je (tako Andrej Pavlovec) »kaligrafsko izpisal pesnikove (Branka Miklavca) besede in jim dodal svoje videnje« v ciklusu litografij z naslovom Podobe besed.

V ljubljanski moderni galeriji – njeni »depandansi« – Mali galeriji pa se te dni predstavlja predstavnik mladega likovnega rodu Marjan Gumilar, ki je dal svojim tokratnim delom skupni naslov Anatomija barve.

B. Ž. J.

Borec 3–4

Dvojna marčno-aprilska številka revije Borec se odpira z imenično poezijo Mimi Malenškove in z avtoričnim uvodnim pismom, katerega ton je kar prevelika skromnost.

Sledi obsežno in tehtno pričevanje »Spomini na kočevsko okrožje«, ki ga je bil napisal zdaj že pokojni Ciril Dekval, nekdanji šolski upravitelj na Dvoru pri Žužemberku. Besedilo je dopolnjeno s posvetilnim zapiskom njegove hčere Ade Dequal-Krivic, z bogato slikovno prilogo, izčrpnimi opombami pod črto in avtorjevim pismom prijatelju Jožetu Kopitarju.

Marsikomu utegne biti zanimiv ponatis odprtega pisma, ki ga je poslal Ciril Bergeles ljub-

ške cerkve pri zaščiti jugoslovanske manjšine v fašistični Italiji (1920–1940), dr. Dušan Nečak pa o anšlusu Avstrije; bralec lahko tu veliko izve o predzgodovini in vplivih anšlusa na predvojno Jugoslavijo.

Številko vsebinsko zaokroža vrsta recenzij. Mag. Zdenko Čepič ocenjuje dramsko delo Borisa A. Novaka Vojaki zgodovine. Milica Strgar piše o Zborniku Partizanski koridor, v katerem so obdelana nekatera poglavja iz NOB na Litij-skem. Razstavo o Šoški fronti 1915–1917 in o Centralni tehniki KPS – razstavo je pripravil Goriški muzej v Solkanu – obdeluje Jože Dežman. Zvesta recenzentka Borca Nada Gaborovič se dotika zbranih spominsko-dokumentarnih zapisov, ki jih je izdal 85-letni mariborčan Rudi Steinbücher pod naslovom Oj, zdaj gre-

Nova mladinska knjiga založbe Borec

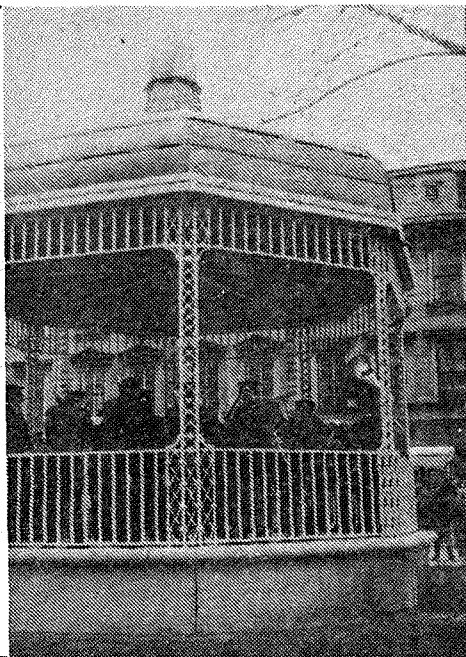
Algarij za najmlajše

Kakor je pred časom na veliko veselje otrok, pa tudi staršev in starih staršev pri Borec izšel ličen priročnik s spremljajočo mapo – Herbarijem, je tokrat pred nami poučno raziskovalno nadaljevanje – Algarij. Avtorica Draga Tarman prijazno pojasni otrokom, kaj sploh je algarij in v nadaljevanju pojasni veliko zanimivega o algah, ter rastlinah prihodnosti za človeško prehrano. Poleg ilustrirane knjižice z mnogimi zanimivimi podatki je tudi tokrat mapa, ki jo bodo mladi (pa tudi malo manj mladi) raziskovalci uporabili za beležke o nabranih rastlinah. Knjižico in mapo je ilustriral in opremil Samo Jenčič, tehnično pa uredila Vlasta Zagorski. Izšla je v nakladi 3000 izvodov, stane 90.000 dinarjev in je prav primerno darilo za mularijo.

B. Ž. J.

Paviljon za glasbo na prostem

Na ljubljanskem Trgu osvoboditve se že nekaj časa, tja od zime sem, bohota skoraj na nekdanjem mestu paviljon za muziciranje na prostem; to pomeni, da bomo odslej spet lahko kot nekoč, ob prijetnih pomladnih, poletnih in jesenskih popoldnevnih poslušali promenaadne koncerte naših znanih pihalnih in drugih godb. To je še en korak k obujanju dragocenih kulturnih tradicij našega mesta, ki nas bo morda za hip ustavil v vsakdanjem hitenju za kruhom...

Drago Vidmar, Brezposelni, 1938, linorez

ljanskemu škofu Jožetu Leniču. Gre za prizadet, polemičen zapis v zvezi s historičnim vrednotenjem dr. Gregorija Rožmana. Temu pismu dodaja zgodovinar dr. Tone Ferenc (z lastnim kratkim komentarjem) »Neobjavljeni članek domoljubnega duhovnika«. Gre za refleksivno razmišljanje črnomaljskega kaplana Lojzeta Zabkarja iz leta 1944: »Ljubezen in delo, srce in roke Domovini!«

Izpod peresa ugledne publicistke Milice Strgar je izšel zapis: »Škof Rožman ne zasluži nobenih časti«.

Socialno-kritično likovno umetnost na Slovenskem obširno raziskuje Iztok Durjava, pri čemer je še posebno pomemben njegov historio-grafski umetnostni in družboslovni prerez skozi tovrstno snovanje.

Dr. Milica Kacin Wohinz piše o vlogi katoli-

mo, v njih pa je beseda o slovenskih izgnancih v Srbijo leta 1941. Dr. Miroslav Stiplovšek ocenjuje monografijo prof. dr. Milana Ževarta o Lackovem odredu; po ocenjevalčevem mnenju ta knjiga znatno bogati zgodovinske NOB na Štajerskem. Krajšo gloslo o spominski knjižici Janka Messnerja Živela Nemčija! je prispeval Janez Gradišnik. Več ocenam, ki so že izšle v slovenskem tisku o izvrstnem avtobiografskem delu Lada Ambrožiča-Novljana Počem je zmaga, se pridružuje v Borec še ocena Janeza J. Švajncerja. Poslednji prispevek z naslovom Romantični šarm svobode je izšel iz peresa dr. Božidarja Jezernika; pripoveduje o potopisu dveh Angležev po Črni gori.

Gledano v celoti: gre za eno vsebinsko najboljših in najzanimivejših števil, kar jih je izdala revija Borec v zadnjih letih.

Z. K.

Bistveno drugačna ocena

Ko je pred časom nekdanji zvezni izvršni svet poslal Skupščini Jugoslavije informacijo o napadih na zasnovo splošne ljudske obrambe in še posebej na JLA, je ta povzročila v Sloveniji veliko vroče krvi in slabe volje. Takrat so se slovenski organi, predvsem republiški izvršni svet obvezali, da bodo pripravili stališča do tega dokumenta.

Konec prejšnjega tedna je stališča republiškega izvršnega sveta obravnavala skupina delegatov za SLO in DS, ki jo sestavljajo predstavniki vseh zborov slovenske skupščine.

Z vsebino stališč republiškega izvršnega sveta je delegate seznanil predsednik skupine Vlado Beznik, ki je vno-

vič opozoril, da v Sloveniji zavračamo neargumentirane očitke, da vlada v naši republiki protiaradno razpoloženje. Tega naj bi podpirali, tako piše v informaciji bivše vlade, poleg sredstev javnega obveščanja tudi uradni predstavniki in organi. Kakšno pa je dejansko stanje, kažejo stališča republiškega izvršnega sveta, ki jih bodo na nekaterih mestih dopolnili z razpravo delegatov. Takšen dopolnjen dokument bodo posredovali slovenskim delegatom v odboru za SLO in DS Skupščine Jugoslavije in vsem delegatom zveznega zbora.

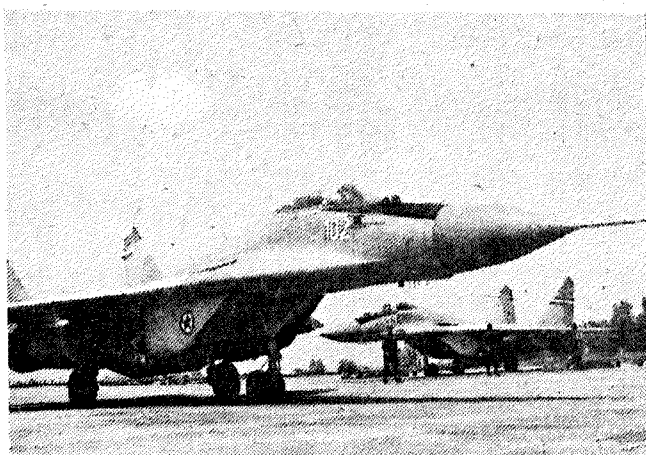
V razpravi je Slavko Soršak opozoril, da informacija

bivše vlade ustvarja v jugoslovanski javnosti vtis, da smo v naši republiki vsi proti JLA, v Sloveniji pa, da JLA nenehno napada samo našo republiko. Poudaril je tudi, da je analiza Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo pomanjkljiva, anahronistična, njen namen pa je le iskanje sovražnika, nima pa nobene sociološke ali politološke razlage.

Ob tem pa so bila zanimiva razmišljanja treh delegatov iz Slovenije v zvezni skupščini. Emil Koštomaj je poudaril, da je razpoloženje v odboru za SLO in DS takšno, da delegati ne bodo sprejeli nobenih slovenskih argumentiranih ocen in da bodo slovenski

delegati v vsakem primeru preglasovani. Vika Potočnik se je vprašala, ali ni cilj te informacije uvedba izrednega stanja v Sloveniji in predlagala, naj bi slovensko uradno oceno poslali v Zvezni zbor in ga razdelili delegatom kot dodatno gradivo, saj je predlagatelj sporočil, da ne bo spreminjal svoje ocene. O dokumentu naj bi po njenem mnenju začeli razpravljati na Predsedstvu Jugoslavije, saj v Skupščini Jugoslavije ne dosežemo nikakršno soglasje. Vilko Jelen je dejal, da bodo slovenski delegati vztrajali pri svojih stališčih in ocenah slovenske skupščine o tem dokumentu.

B. K.

Danes letijo piloti našega vojnega letalstva na sodobnih letalih mig-29.

Srečanje letalcev

V letalski enoti, ki nadaljuje tradicijo prve lovske eskadrilje NOVJ, so slovesno proslavili petinštirideseto obletnico ustanovitve partizanske lovske enote. Slavje je bilo še večje, saj so v istem postroju z današnjimi piloti stali tudi piloti – veterani, to je tisti, ki so pred tolilikimi leti ustanovili enoto.

Ob začetku slovesnosti je generalpodpolkovnik Božo Stevanović opisal bojno pot eskadrilje in vzdušje, ki je takrat vladalo med letalci. S ponosom je ugotovil, da se danes položaj ni spremenil in da so današnji piloti zvesti nasledniki nekdanjih letalcev, pa ne samo zato, ker nadaljujejo tradicijo prve eskadrilje, pač pa so tudi zanesenjaki in predani svojemu poklicu in svojim nalogam.

Enota, ki nadaljuje tradicije, je bila za dosežene uspehe nagajena s srebrno plaketo Vojnega letalstva in protiletalske obrambe. Hkrati pa so nagradili tudi nekatere letalce. Med nagrajenimi so bili tudi posamezni letalci-prekomorci, nekdanji pripadniki enote, priznanje pa je prejela tudi predsednica skupščine občine Piran Tatjana Kosovel in sekretar skupnosti letalcev prekomorcev Alojz Dekleva. Za dosežene rezultate na področju razvijanja tradicij NOB je predsednica domicil-

ne občine Piran pripela na vojaško zastavo enote spominski trak.

Naslednji dan so nekdanji letalci obiskali letališče na otoku Visu, od koder je enota odhajala na bojne naloge. Vestno in predano je izpolnjevala nalogo, ki jo je zadal vrhovni komandant tovariš Tito z besedami: »Tovariši letalci, ne dovolite niti enemu sovražnikovemu vojaku, da bo nekažnovan zapustil našo državo.« Pri izpolnjevanju tega ukaza je umrlo deset pilotov. Na njih pa spominja spomenik na nekdanjem letališču. K temu pomniku so položili vence.

Nekdanji letalci so bili dva dni na obisku pri svojih »naslednikih«. Ves čas obiska je vladalo prijetno vzdušje, bilo pa je tudi nekaj solza, saj so se nekateri borci srečali prvič po več kot štiridesetih letih. Sedanji letalci pa so svojim predhodnikom pokazali vsa tehnična sredstva, s katerimi so oboroženi, in jih odpeljali na kratek polet. Ko so borci gledali mlade fante pri izpolnjevanju njihovih nalog, so bili zadovoljni, v njihovem delu pa so videli zagotovilo, da njihovo trpljenje in njihove žrtve niso bile zaman. Ob slovesu pa so drug drugemu obljubili, da se bodo še srečali.

Alojz Dekleva

Analiza obrambnega usposabljanja

Na seji Medobčinskega sveta SZDL za Podravje so razpravljali o doseženih rezultatih pri obrambnem usposabljanju delovnih ljudi in občanov v Podravju in ugotovili, da so bili doseženi premiki, da pa z doseženim stanjem še vedno ne morejo biti zadovoljni. V nekaterih krajevnih skupnostih in občinah se je zmanjšalo število ljudi, ki so se odzvali vabilu na to usposabljanje.

Predsednik MS SZDL za Podravje Ladislav Cvahte je med drugim poudaril, da bo treba tudi televizijo in druga sredstva obveščanja zainteresirati, da bodo več poročala o tej problematiki. Prav bi bilo, da bi zlasti na televiziji objavljali posamezne splošne

teme, ki so predpisane za obrambno usposabljanje delovnih ljudi in občanov. Odločiti bi se morali za bolj diferenciran način priprave programov za usposabljanje, saj bi v tem primeru lahko dosegli še boljše rezultate. V usposabljanje pa bo treba vključiti več modernih učnih pripomočkov in sodobnih metod dela ter teorijo in prakso še bolj povezati. Še večji poudarek bo treba dati izbiri predavateljev in njihovega strokovnemu in andragoškem usposabljanju. V razpravi so predlagali, naj bi obrambno usposabljanje pri splošnih temah organizirali le za delovne ljudi in občane v krajevnih skupnostih, medtem ko bi se naj v združe-

nem delu obravnavale nekatere specifične teme in naloge na področju obrambnega usposabljanja. Razprava je pokazala, da bi morali komiteji za SLO in DS in organizacije SZDL analizirati vzroke, zaradi katerih je zamrla dejavnost akcije NNNP in sprejeti načrte aktivnosti za odpravo pomanjkljivosti.

V nekaterih krajevnih skupnostih in občinah še vedno mislijo, da je skrb za obrambno usposabljanje delovnih ljudi in občanov naloga tajnika krajevnih skupnosti ali kakšnega drugega funkcionarja, ne pa širša družbena naloga in odgovornost vseh dejavnikov v občinah in krajevnih skupnostih.

V prihodnje bo treba za

obrambno usposabljanje še več narediti, saj bomo lahko samo v tem primeru to področje podružili in ga pripeljali na višjo strokovno, organizacijsko in vsebinsko raven. Dogovorili so se, da bodo v posameznih občinah v Podravju in tudi v krajevnih skupnostih v prihodnje razvili še vrsto novih aktivnosti, da bi izboljšali obrambno usposabljanje delovnih ljudi in občanov. Ne gre samo za število udeležencev, temveč predvsem za kakovost predavanj in za podružbljanje celotne dejavnosti. V tem primeru tudi uspehi ne bodo izostali in se bodo pokazali na raznih vajah, v vsakodnevni dejavnosti in v praksi.

Marjan Kos

Prvič zunaj vojašnice

V Škofji Loki je že v navadi, da mladim vojakom, ki pridejo na odsluženje vojaškega roka v tukajšnji garnizijo, pripravijo slovesne prireditve. Vodstva občinske skupščine in DPO vedno poskrbijo za prisrčnost in slovesnost – za mlade vojaške, njihove svojce in druge.

Letošnja prireditev je bila izjemno slovesna in prvič zunaj ograje in zidov škofojloške vojašnice. Slovesnost in kulturna prireditev sta bili v športni dvorani »Na Podnu« v Škofji Loki, priredilo pa ju je poveljstvo vojaške enote v sodelovanju z občino in DPO.

Pozdravni govori, pesmi in plesi so povezali in združili

številne ugledne goste iz JLA, organizacij, šolsko mladino, rezervne vojaške starešine, borce NOV, mlade vojaške in druge prebivalce, ki so se udeležili tega slovesnega in prisrčnega dogodka. Seveda so na slovesnost prišli tudi številni svojci, prijatelji in znanci mladih vojakov iz oddaljenih krajev iz drugih republik in pokrajin, ki so bili presenečeni in navdušeni nad programom, ki jim bo gotovo še dolgo ostal v lepem spominu.

Po zaobljubi, ki je bila za vojaške posebej doživljene, je o pomenbu tega dogodka spregovoril načelnik štaba ljubljanskega korupsa polkovnik Marjan Vidmar. Za

njim je zbranim izrekel toplo dobrodošlico predsednik škofojloške občinske skupščine Jože Albreht, ki jih je seznanil s tradicionalno dobrimi odnosi med pripadniki JLA in prebivalstvom te občine. Mlade vojaške je povabil na ogled znanosti starega mesta in okolice in jim zaželel dobro počutje med služenjem vojaškega roka. Udeležence je pozdravil tudi poveljnik škofojloške vojaške enote Vlado Radulović, ki je še posebej poudaril prijateljsko sodelovanje armade s prebivalstvom in zagotovil mladim vojakom, da bodo v vojaškem kolektivu vsi deležni enakih dolžnosti in enakih pravic.

Predednik OO ZSMS v srednji šoli Boris Zihertl je v pozdravnih besedah izrazil tudi željo vseh mladih, da bi

bilo sodelovanje z vojniki in mladino dobro na vseh področjih, zlasti na raznih kulturnih prireditvah in športnih tekmovanjih.

Slovesnemu podpisu listin z zaobljubo je sledil pester kulturni program, v katerem je nastopila folklorna skupina Tehnik, škofojloški pihalni orkester, pevski zbor in recitator Jože Logar. Slednji je bil tudi povezovalac in prevajalec slovenskega besedila v srbohrvaščino. Takšna pozornost je vse udeležence prepričala o srčni želji in namenu, da so mladi vojaški in njihovi svojci doživeli v Škofji Loki prisrčen in lep sprejem.

Prijateljski stiski rok, sproščeni pogovori mladih vojakov s pripetimi rdečimi nageljni na prsih, skupinski fotografski posnetki, pesem in ples so tvorili resnično prijetno vzdušje in nepozabno doživljene vseh udeležencev. Ta je pozitivno odjeknila v vojaškem kolektivu Škofja Loka in tudi med svojci mladih vojakov, ki so se lahko prepričali, da so odnosi do JLA v Škofji Loki dobri. Zadovoljni, potolaženi in brez skrbi so se lahko vrnili na svoje domove in to z lepimi vtisi iz Škofje Loke.

Franc Galičič

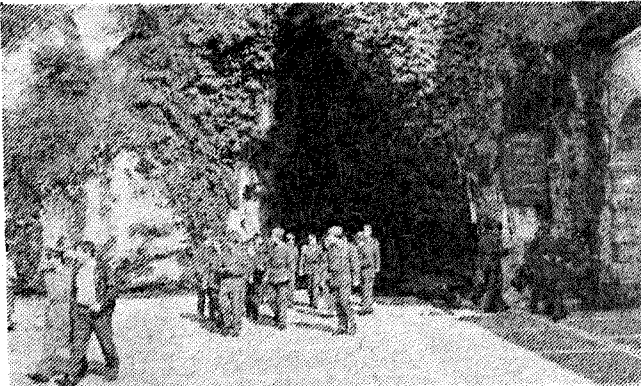

Poveljnik Vlado Radulović je še posebej poudaril prijateljsko sodelovanje armade in prebivalcev občine Škofje Loke.

Vojaški izlet

V enoti JLA, ki ji poveljuje Gojko Vujnovič, potekajo številne dejavnosti vojakov in starešin, ki jih pripravljajo skozi različne sekcije in mladinsko organizacijo. Tako je pred dnevi mladinska organizacija v enoti, ki ji poveljuje Mane Košutić, v sodelovanju z odborom za kulturnozabavne dejavnosti organizirala enodnevni izlet v Postojnsko jamo, Lipico in Škocjanske jame. Poleg turističnih objektov so si vojaški in starešine ogledali obe notranjski mesti in se seznanili z nujnimi zgodovinskimi znamenitostmi.

P. Nikolić

SOZO

PETROL

- proizvodnja
- trgovina
- transport
- zemeljski plin
- gostinstvo

Milan Skok-Mišo

Na ljubljanskih Zalah smo se v krogu družine in prijateljev aprila poslovili od Milana Skoka, rojenega leta 1927 v Ljubljani. Od spomladi 1943. leta je aktivno in organizirano delal za OF, v partizane pa je odšel julija 1944. kot vsi njegovi: oče, mama in brat. Bil je v Kozjanskem odred, kjer je bil ranjen. Po osvoboditvi je služboval v Divači, Celju in Ljubljani, kjer je bil družbenopolitično aktiven. Dolga leta je bil tajnik skupnosti borcev partizanskega šolstva NOV in POS. Za zasluge je prejel več vojnih in povojnih odlikovanj ter družbenih priznanj.

Avgust Žbogar

Konec marca smo se na Stari gori poslovili od Avgusta Žbogarja. Rodil se je pred sedemdesetimi leti v vasi Lohke pri Banjšicah. Vpoklican je bil v italijansko vojsko. V začetku leta 1943 je začel okrog sebe zbirati sodelavce NOG, takoj po razpadu Italije pa se je priključil Gradnikovi brigadi, nato pa 31. diviziji, kjer je bil bolničar. Februarja 1944 je bil sprejet v ZKS. Za zasluge v NOV je bil večkrat odlikovan, imel je čin podporočnika, po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec.

Jože Ivšič-Matija

V začetku marca smo se na kranjskem pokopališču poslovili od Jožeta Ivšiča, nosilca partizanske spomenice 1941. Rojen je bil leta 1919 v Črneči vasi pri Krškem. V NOV se je aktivno vključil aprila 1941. leta. Med drugim je bil v Gorjanskem bataljonu, Belokranjskem odred in v Cankarjevi brigadi. Opravljal je odgovorne dolžnosti od komandirja partizanskega voda, komandanta bataljona do komandanta 1. VDV bataljona in načelnika bataljona, načelnika narodne zaščite in nazadnje pomočnika okrožnega načelnika narodne zaščite in nazadnje pomočnika okrožnega načelnika narodne zaščite. Po vojni je poleg odgovorne službe v organih za notranje zadeve deloval v raznih DPO. Za svoje delo je prejel številna odlikovanja, bronasti in srebrni znak OF in osem državnih odlikovanj.

Marija Velikajne

Januarja je umrla triindesetletna Marija Velikajne iz Srednje Kanomlje, rojena pa je bila v Spodnji Kanomli. Med NOB je sodelovala vsa družina. Nemci so odpeljali v internacijo moža in obe hčeri. Tudi sama je bila dvakrat zaprta v idrijskih zaporih.

Anton Perkon

V začetku marca smo se poslovili od štirindevdesetletnega Antona Perkona, ki se je rodil v Močilih. Kot mnogi drugi je tudi Perkonova družina med 1. svetovno vojno morala v begunstvo v Italijo. Leta 1942 se je vključil v NOB. S svojim konjem je prevažal hrano za partizane. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Milka Zlate

V Senčurju pri Kranju smo se februarja poslovili od Milke Zlate, rojene leta 1920. Kot mladinka se je vključila v organizirano delo NOG že leta 1942 in delala na terenu. Med vojno so ji okupatorjevi sodelavci umorili moža in ostala je sama z otroci, vendar ni klonila. Po vojni je bila tajnica ZB Voglje in za delo je bila večkrat odlikovana.

Marija Štebljaj

V Hrovači pri Ribnici smo se poslovili od Marije Štebljaj, rojene Kersnič leta 1902. Leta 1942 je postala članica odbora OF, leto kasneje pa še članica AFŽ. Vsi njeni bratje in mož so bili v partizanih. Odlikovana je bila z medaljo zaslug za narod.

Peter Križnič

Marca je umrl Peter Križnič. Rodil se je leta 1921 v Krstencih pri Kanalu. Leta 1941 je bil vpoklican v italijansko vojsko, njeno kapitulacijo pa je dočkal v Bariju. Takoj se je opredelil za NOG in februarja 1944. leta se je s 3. prekomorsko brigado vrnil v Jugoslavijo. Oktobra 1944. leta je bil sprejet v KP. Po vojni je bil dodeljen k 7. brigadi v Ajdovščino, avgusta 1946. pa je bil demobiliziran. Nato se je vključil v delo družbenopolitičnih organizacij in bil soustanovitelj kmečke delovne zadruge. Za zasluge je bil dvakrat odlikovan.

Marjan Milatović

Rojen je bil leta 1913 v Ljubljani. Med partizane je odšel julija 1941 v Serčerjev odred. Februarja 1942 je bil zaprt v Ljubljani in v Gonarsu. Nato so ga pripeljali nazaj v Ljubljano, bil obsojen in odpeljan v italijanske zapore Castel-Franco in v Parmo. Po razpadu Italije je bil na prisilnem delu v Nemčiji do konca vojne. Umrl je avgusta lani v Radovljici.

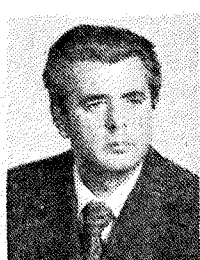
Franc Magolič

Marca je umrl Franc Magolič. Rodil se je pred petindevdesetimi leti v Svetem vrhu na Dolenjskem. Leta 1943 je odšel v partizane in bil borec Gubčeve brigade vse do konca vojne. Bil je večkrat odlikovan. Od njega smo se poslovili v Kokri.

Marjeta Kunc

V šestinosemdesetem letu je umrla Kunčeva mama iz Črne na Koroškem. Med NOB je vsa družina sodelovala s partizani od leta 1943. Pokopana je v Črni na Koroškem.

Stane Gornik

V Grahovem je aprila umrl skojevec in aktivist Stane Gornik, rojen leta 1924. Takoj po okupaciji domovine se je priključil aktivistom OF in opravljal razna kurirska dela. Januarja 1944 je bil aretiran in poslan v nemška taborišča.

Ivanka Vrhovnik

Rojena je bila 1925. leta. Bila je mladinska aktivistka in sekretarka SKOJ-a terena Sece-Slovenj Gradec. Vzdrževala je zveze s koroškimi bataljoni. Odlikovana je bila z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Pokopana je na Ravnah.

Ignac Kunst

Lani je umrl Ignac Kunst, ki se je rodil leta 1922 v Zagaju pri Bistrici ob Sotli. Junija 1944 je vstopil v Kozjanski odred. Kasneje se je priključil Jurišnem bataljonu 18. divizije. V boju pri Štampetovem mostu je bil ranjen in za zasluge odlikovan.

Tončka Žlender

Rojena je bila leta 1924 v Repčah pri Lipovalu. Med NOB je bila kurirka in terenska sodelavka na območju občine Vič-Rudnik. Od leta 1944 je bila v zaporih in nato v taborišču v Nemčiji. Pokopana je na ljubljanskih Zalah.

Jože Voljč

Februarja je na Vrhniki umrl Jože Voljč, rojen leta 1922. Po poklicu je bil mizar. Že leta 1942 se je opredelil za NOB. 1944 je vstopil v vrste Jurišnega bataljona 18. divizije. V boju pri Dobrničju je bil ranjen in ostal vojni invalid. Za zasluge med NOV je bil odlikovan.

Jože Janež

V Murski Soboti je v 69. letu starosti umrl nosilec Partizanske spomenice 1941 Jože Janež.

Po začetku vojne je deloval v OF do julija 1942, ko je vstopil v NOB. Bil je borec Loškega, Notranjskega in Dolomitskega odreda, Šerčerjeve brigade ter politkomisar Notranjskega vojnega področja.

Po osvoboditvi je bil vodja vojaškega odseka v Murski Soboti.

Ciril Sitar-Čiro

4. maja smo se v Ljubljani še zadnjič poslovili od nosilca Partizanske spomenice 1941 Cirila Sitarja-Čira.

V napredno delavsko gibanje se je vključil že pred vojno, v organizirano delo OF pa takoj po začetku vojne na terenu Ljubljana Tabor, kjer je deloval do aretacije avgusta 1941. Po vrnitvi iz internacije v Italijo je vstopil v NOB. Bil je četni ter bataljonski sekretar SKOJ-a v 2. bataljonu Cankarjeve brigade in brigadni sekretar SKOJ-a v XV. Belokranjski brigadi, kasneje pa premeščen v Centralno tehniko KPS.

Po osvoboditvi je opravljal razne dolžnosti pri OZNI in na Obrtni zbornici ter bil vseskozi družbenopolitično aktiven.

Franc Seršen

Lanskega avgusta se je iztekla življenjska pot Francu Seršenu. Rojen je bil leta 191 v vasi Vesca pri Vodichah. V NOV je stopil leta 1943 v 6. udarno brigado Slavka Šlandra. Nato je bil premeščen v terensko četo 4. operativne cone NOV Slovenije. Leta 1944 je opravil radio-telegrafski tečaj v Črnomlju, od koder je bil poslan Glavnemu štabu Slovenije 99 D (radiodelavnice), kjer je opravljal električna dela. Leta dela je opravljal tudi v 1. inženirski brigadi 7. korpusa. Julija 1945 je bil demobiliziran s činom poročnika in odlikovan z redom zaslug za narod.

Tomaž Drofelnik

Rodil se je leta 1901 v Šemprimožu nad Ljubnim v Savinjski dolini. Leta 1943 so se na njegovem domu pod Uršljo goro začeli pojavljati prvi partizani in naslednje leto je že sam aktivno sodeloval s koroškimi enotami. Umrl je marca in pokopan v Črni na Koroškem.

Franc Ambrožič

Umrl je Franc Ambrožič, rojen leta 1911, iz Mevkuš. V NOG se je vključil v začetku leta 1942 in bil zaprt v Begunjah. V NOV je vstopil septembra 1944 v Jeseniško-bohinjski odred, nato v Gradnikovo brigado, nazadnje je bil pri komandi mesta Bled. Za zasluge med NOV je bil odlikovan. Pokopan je v Zgornjih Gorjah.

Jože Jurešič

Oktobra preteklega leta smo se na brežiškem pokopališču poslovili od Jožeta Jurešiča, rojenega pred štirindevdesetimi leti na Vrheh pri Kapelah. Že leta 1942 je bil povezan z aktivisti OF in sodeloval s kozjanskimi borci. Ob ustanovitvi Kozjanskega odreda pa je postal njegov aktivni borec. Nato je bil premeščen v 7. korpus, kjer je prevzel dolžnost namestnika komandanta avtobataljona. Prejel je več vojaških in civilnih odlikovanj in pohval.

Jože Gregorka

V Preserju smo se marca poslovili od šestdesetletnega Jožeta Gregorke. Med vojno je sodeloval z NOB in bil jeseni 1943. v Levstikovih brigadi. Po vojni je bil aktiven v družbenopolitičnih organizacijah, za kar je prejel več družbenih priznanj.

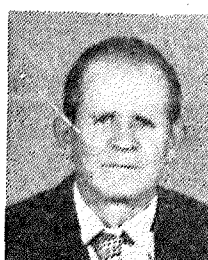
Ivan Zagode

Pokojni Ivan se je rodil leta 1912 v Postojni. Okupator ga je z družino leta 1941 pregnal v daljno Šlezijo. Proti koncu vojne se mu je posrečilo pobegniti in je vstopil med borce Bohinjskega odreda. Od njega smo se poslovili marca na brežiškem pokopališču.

Zdravko Slatinšek

V Polzeli smo se aprila poslovili od Zdravka Slatinška. Rojen je bil leta 1927 v Gornji Rečici v Zgornji Savinjski dolini. Že kot otrok je sodeloval z OF kot kurir in terenski delavec. Leta 1944 se je priključil borcev Zidanske brigade. Od tu je bil poslan v ofirsko šolo pri glavnem štabu NOV in POS in po končani šoli je bil dodeljen tankovskemu odred. Leta 1945 je bil ranjen in se zdravil v Barju. Za zasluge je bil dvakrat odlikovan.

Joža Ažman

Na dobravskem pokopališču pri Kropi smo se februarja poslovili od dvainšestdesetletnega Joža Ažmana. Januarja 1944. se je aktivno vključil med borce Prešernove brigade, nato je bil v gorjanskem vojnem področju in nazadnje v Vojkovi brigadi. Za zasluge je bil odlikovan z medaljo za hrabrost.

Janez Mandelj

V enaindevdesetem letu je umrl Janez Mandelj iz Sp. Gorj. Kot Maistrov - koroški borec se je boril za priključitev Koroške k Jugoslaviji. Umrl je aprila, pokopan je v Zg. Gorjah.

Umrli člani ZB NOV

Vreme pri Sežani

Ana Prunk, Franc Vatovec, Andrej Tominc, Danilo Florjančič, vsi iz Dol. Vremena ter Rudi Svetina in Andrej Duje iz Škoflje, Janko Vatovec iz Famelj, Franciška Stanič iz Vremskega Britofa in Anton Volk z Gor. Vremena.

Križe

Jože Zupan, rojen leta 1900 v Križah. Kot šofer in lastnik avtobusa je začel zgodaj delati za

NOB. Prevažal je orožje, strelivo in hrano. Leta 1943 je bil organiziran v gospodarski komisiji in avgusta 1944 je vstopil v Kokrški odred, nato pa je bil poslan na Primorsko.

Tilka Zupan, rojena leta 1921 v Vrhovski vasi. Junija je bila izseljena v Beobahtunks, od koder se je vrnila konec vojne.

Anton Lukanc, rojen leta 1905 v Dupljah. Leta 1941 je začel delati za NOB, 1944. je vstopil v Kokrški odred, do konca vojne pa je bil v Prešernovi brigadi.

Za zdravje duše s sodobnimi prijemi

Humanistična psihologija

Humanistična psihologija ni zgolj terapija, prej bi jo lahko primerjali z omaro, v kateri je veliko predalov s terapijami in pogostoma jo ob psihoanalizi in behaviorizmu imenujejo za tretjo silo v moderni psihologiji.

Imeli bi jo lahko, kot meni Thomas C. Greening v Kaslovi knjigi Holistične dimenzije zdravljenja (Wholistic Dimensions of Healing), za »teoretični kontekst in nepovezano, toda široko zvezo raziskovalcev, ki si izmenjujejo in združujejo izsledke.«

Humanistična psihologija kot koncept veliko dolguje Abrahamu Maslowu, ki meni, da je cilj psihologije »zdravje na visoki ravni«, beg pred emocionalnimi bloki in nevrozami. V praksi humanistična psihologija velik del svojega vpliva dolguje tudi »gibanju za razvoj osebnosti« iz šestdesetih let, saj je ustrezalo bolj kot pa tradicionalna psihologija. Humanistična psihologija je spodbudila sprejemanje psiholoških idej in metod iz različnih izvirov in je sprejela tudi nekatere principe Freuda, Junga in Reicha, nekatera behavioristična načela, pa tudi nekatere vidike Assagiolijsve psihosinteze.

Veliko pozornosti je posvetila prehrani in drugim vidikom naravnega zdravljenja.

Britanski inštitut za razvoj človeških potencialov ugotavlja, da obstajajo »nekater skupne teme, kljub temu, da so električne narave«:

- Prva: razvoj osebnosti, odgovornost, samousmerjanje;
- Druga: doživljenjsko izobraževanje;
- Tretja: polna čustvena aktivnost;
- Četrta: potreba po spoznavanju ali po ponovnem spoznavanju igre in radosti;
- Peta: upoštevanje človekove duhovne dimenzije, priznavanje možnosti, da je človek sposoben spremenjenih stanj zavesti.

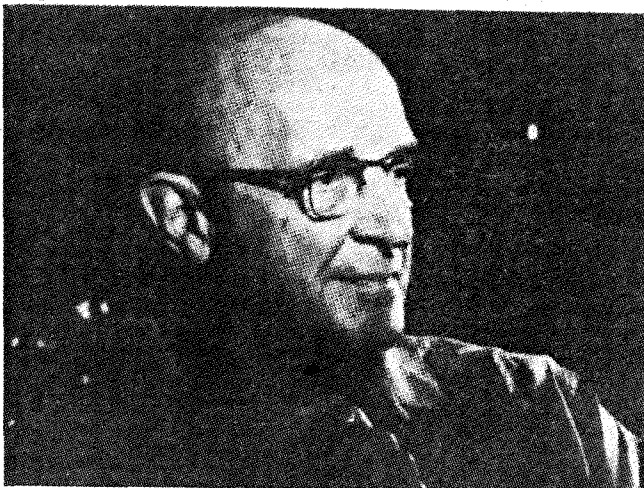
Ob tem spisku vam bo postalo jasno, zakaj je treba spremeniti način, po katerem smo do sedaj obravnavali različne terapije. Danes mnogih kategorij humanistične psihologije ne moremo razporediti med posebne metode zdravljenja, četudi lahko po večini odkrijemo njihove izvore in določimo njihove cilje. Še vedno delujejo posamezniki, ki se imajo za neposredne učence Rogersove terapije oziroma za »gestalt-terapevte«, četudi je dosti več terapevtov, »ki humanistično terapijo« uvažajo in uporabljajo vrsto različnih metod. Izrazi kot je »gestalt-terapija« danes ne pomenijo veliko in pravzaprav zgolj opozarjajo na izvor metode. Zaradi tega menimo, da so osnovni podatki pomembnejši od podrobnega opisa metod.

Rogersova terapija

Mnogim ljudem je ime Carla Rogersa sinonim za novo obdobje v razvoju psiholoških terapij, za obdobje gibanj za osveščanje v šestdesetih in se-

demdesetih letih. Psihoanaliza se je ravno v tem času iz klinik in ordinacij preselila v vsakodnevno življenje in se razvijala v številne tehnike in aktivnosti, pri čemer je poudarjala, kot piše irski psihiater Anthony Clare v knjigi Pogovorimo se o sebi (Let's Talk About Me), »bistveno dobroto in enakost ljudi, dober uč-

s strogo znanstvenimi stališči, kolikor je to mogoče pri psihoterapiji. Zaradi tega je pričel Rogers v štiridesetih letih razvijati drugačen pristop in zapuščati medicinski model ter klasična vprašanja, kakršno je n.pr. »kako zdraviti in ozdraviti ali spremeniti tega človeka« in se je pričel osredotočati na »odnos, ki ga lah-

Carl Rogers, ustanovitelj terapije, pri kateri sodeluje terapevt kot aktivni poslušalec in v prvi vrsti človek, ki skuša prodreti v pacientovo notranjost z vživljanjem v njegove probleme in postopnim krepljenjem pacientove osebnosti.

nek razumevanja in ljubezni« ter človekovo naravno nagnjenje do razvijanja lastne osebnosti.

Rogers je eden od mnogih ameriških psihoanalitikov, ki jih je razočarala psihoanaliza kot terapija, kljub temu da so veliko dolgovali mislecu in inovatorju Freudu. Meni, da je ena od pomanjkljivosti psihoanalize v tem, da jo je skušal Freud vključiti v ustaljeni klinični model, pri katerem zdravnik uveljavlja strogo strukturirane seanse v skladu

ko ta človek sprejme, da bi spodbudil razvoj svoje osebnosti.

V Freudovski psihoanalizi so se psihoanalitiki od pacienta distancirali. Sedeli so za vzglavjem kavča, nevidni »nedosegljivi, tako v abstraktnem kot v konkretnem smislu.« Freud se je trudil ohranjati strogo, znanstveno zadržanost, saj je menil, da lahko le tako res strokovno pomaga. Toda za Rogerja in njegove pristaše so »strokovnjaki« sami pacienti. Ravno oni intu-

itivno vedo, kaj jih muči, in kaj je treba ukreniti, če le terapevt sodeluje z njimi, to pa intuitivno in nerazumsko. »Zato je tako pomembno prodreti v notranji svet pacienta, da čuti kot od znotraj, kar je zelo nenavadna, toda zelo intenzivna reč,« pravi Rogers.

Postopek

V Rogersovi terapiji ni predpisanih tehnik ali postopkov, vendar so neki pogoji, ki jih morata izpolniti tako svetovalec kot pacient, sicer ne bosta dosegla uspeha, se pravi, ne bosta razvila osebnosti. Prvi odločilni pogoj je ta, da pacient sprejme samega sebe z vsemi pozitivnimi in negativnimi stranmi ter da je pripravljen v edinstvenost lastnih izkušenj. To pa ni mogoče, če svetovalec ne pokaže odprtosti, »brezpogojno pozitivnega stališča« do klienta, dosti razumevanja in iskrenega sodelovanja.

Pogovor po Rogersovi metodi poteka na samem, pogosto pa tudi v skupinah, ki jim rečejo »encounter groups«, skupine za srečanja. Udeleženci se redno sestajajo s svetovalcem, ki je pravzaprav voditelj, in mu pogosto rečemo »aktivni poslušalec«. Med srečanji postopoma odkrivajo, da se zmorejo sprostiti in pričnejo izražati to, kar v resnici občutijo do sebe in drugih. V zgodnjem razvoju te metode je Rogers opisal sedem stopenj, ki jih preidejo pacienti pri razvoju svoje osebnosti, oziroma, kot je to sam imenoval, pri »samoaktualizaciji«. V prvi stopnji se klient ne zaveda skorajda ničesar, razen trenutnih interesov in dejavnosti, medtem ko sedmo stopnjo odlikuje samozaupanje in odgovornost do lastne razvite osebnosti. Rogers meni, da pot od prve do sedme stopnje traja dolga leta, kar deloma pojasnjuje, zakaj gibanje za razvoj osebnosti za mnoge udeležence ostane način življenja.

(iz knjige Briana Inglisa in Ruth West Alternativna medicina)

Zdravnikov nasveti

Še o šoku

Nadomestitev in vzdrževanje ustrezne količine krvi v krvotoku je zelo pomembno ob stanju šoka, saj ob tem gre za izgubo krvi. To dejstvo lahko ugotovimo brez posebnih preiskav, na podlagi splošnega videza bolnika, žeje, oziroma bolnikove prošnje za vodo, v kolikor je prizadeti pri zavestih. Sicer pa je odločitev odvisna od laboratorijskih izvidov, ki določijo količino izgubljene krvi, kar kor tudi vse njene lastnosti. Od točnosti meritev je odvisno, za kaj se bo zdravnik odločil. Zato pogosto nadomestimo količino krvi z raznimi solnimi raztopinami, kar preprečuje razvijanje šokovnega stanja. Na voljo imamo številne kristaloidne raztopine, med katerimi je pred časom najbolj razširjena raztopina natrijevega klorida v 0,9-odstotni koncentraciji, kakršno je tudi gostotno stanje krvne tekočine pri človeku.

Seveda pa ostaja najosnovnejše nadomestilo pri močnih krvavitvah – sveža kri. Zato je velika skrb medicine zbiranje in shranjevanje krvi (v tako imenovane krve konzerve), ki omogočajo takojšnjo nadomestitev krvi. To velja tudi za področje operative, oziroma kirurških posegov. Ravno tehnika shranjevanja polnovredne krvi nam je omogočila uvedbo obsežnejših in tudi bolj tveganih operativnih posegov (kot so na primer tiste na jetrih, kjer je treba včasih zagotavljati nadomestilo tudi po deset in več litrov krvi že med samo operacijo; podobno pri operacijah srca).

Dekstroni so visoko manipularni polisaharidi, ki tudi zelo učinkovito zamenjujejo izgubljeno kri.

Zdravila, ki delujejo selektivno: omeniti moramo depamin, pri čemer pa je treba pripomniti, da je pri odmerjanju tega zdravila potrebna diagnoza profesionalnega zdravstvenega delavca.

Nasplošno velja, da moramo čimprej ugotoviti vzrok šoka, ker lahko le tako hitro uspešno ukrepamo. Kajti treba je vedeti, da lahko preide šokovno stanje v nepovratno, neozdravljivo stanje: prav zato moramo biti na takšne bolnike ali poškodovance še prav posebno pozorni.

Danes, ko imamo na voljo in zbiramo tako bogato število antibiotikov, skorajda več ne pomislimo na to, da je mogoče srečati bolnika v stanju šoka. Pozabljamo namreč, da je vedno več bakterij (zadnjič smo govorili o šokovnem stanju ob zastrupitvi z bakterijami) postalo zelo dobro odpornih na nekatere ali kar na številne antibiotike. To se je zgodilo tudi zaradi nekontrolirane uporabe antibiotikov. In ko smo še pri šoku, moramo povedati, da se včasih takšnemu stanju pridruži še kakšno drugo obolenje, ki sicer samo po sebi ne bi povzročilo šoka, utegne pa spremeniti sliko opisanih znakov za stanje v šoku. Običajno opažamo kot sopojave nekatere kožne spremembe v obliki rdečih madežev ali pikic – oziroma drugih kožnih sprememb.

Opis različnih stanj, vzrokov in znakov ter ukrepov ob šoku nam bo omogočilo hitrejšo presojo o prizadetosti bolnika in vam bo, upam, omogočil učinkovitejšo pomoč prizadetim.

Dr. Danijel Brezic

Pravna posvetovalnica

Tovarišu C. iz doma upokoјencev v Celju bi na njegovo vprašanje, glede oprostitve plačila TV naročnine odgovoril takole:

Plačila TV naročnine so oproščeni vsi invalidi s 100% invalidnostjo. Tisti z manjšim odstotkom stopnje invalidnosti pa samo, če prejemajo dodatek za tujo pomoč in postrežbo. Zato naj tov. C. iz Celja pošlje ustrezno prošnjo na oddelek RTV naročnin v Ljubljani, Dalmatinova 8, priloži pa naj dokazila o stopnji invalidnosti ter o prejemanju dodatka za tujo pomoč in postrežbo.

Pionirska organizacija – moja organizacija?

Tisti, ki prebirate več mladinskih časopisov in revij, se seveda dobro spominjate anketnega vprašalnika, ki je bil na jesen objavljen v eni izmed številčk Pila. Za tiste, ki nič o tem ne veste, mora slediti pojasnilo: Svet Zveze pionirjev Slovenije in Pil sta z anketno povprašala pionirje in njihove mentorje po šolah, kaj v okviru Pionirske organizacije sploh počno in kaj si od te organizacije obetajo. Podatki se že na debelo stekajo v Pilo-vo uredništvo in kmalu se bo podoba o tem, kaj početi, bolj jasno izoblikovala iz pionirskih odgovorov. Morda bodo otroci tudi bolj jasno povedali, koga, katere ljudi bi radi imeli za mentorje, kaj menijo o potrebi zaobljube in kakšne aktivnosti si predstavljajo pod pokroviteljstvom te organizacije.

Za začetek smo si ogledali nekatere odgovore, ki so jih izoblikovali mariborski pionirji in njihovi mentorji.

Na vprašanje o tem, katere aktivnosti se jim zdijo najzanimivejše, so odgovarjali različno. Tako so mlajši otroci odgovarjali, da imajo najraje taborniške dejavnosti, planinstvo, športne in zbiralne akcije, medtem ko so starejši menili, da se imajo veliko

bolj »fino« pri najrazličnejših športnih aktivnostih, ki so še posebej privlačne, če se odvijajo kot tekmovanja v smislu »mi med seboj«. Rekli so, da nasploh radi sodelujejo v dejavnostih, za katere se sami odločajo, medtem ko jim prav nič ne dišijo tiste, ki so obvezne. Zato ni najbrž nobeno naključje (je pa velika škoda!) da so sodelovanju v pevskem zboru namenili precej neprijaznih oznak (o prisili), podobno kot obveznemu sestankovanju (ki ga običajno pripravljajo ali celo vodijo odrasli). Nakateri (zlasti starejši otroci) se z vse manj navdušenja vključujejo v interesne dejavnosti, med katere všteto tudi Veselo šolo in bralno značko (!). Pri tem so navajali, da postajajo vprašanja za otroke pretežka in nerazumljiva, gradivo, iz katerega naj bi se kaj več naučili, pa težko dostopno.

Mnogi se neradi vključujejo v dejavnosti šolskih hranilnic, mnogi priznavajo, da jih ne veseli preveč čiščenje okolja in drugo, kar jim včasih v šoli naložijo. Starejši pionirji so celo ocenjevali, da so zbiralne akcije po šolah pogosto neuporabne – ne zadovoljivo učinkovite. Skratka, mariborski pionirji ne marajo programov, ki jim jih nalagajo

odrasli. Zdi se jim dolgočasni in »brezvezni«. Temu primerno je tudi število aktivnih pionirjev v pionirskih odredih premajhno. Mnogi menijo, da so aktivni pionirji na neki šoli tisti, ki so jih za takšno nalogo izbrali odrasli, pri čemer se vedno gleda tudi na učenčev šolski uspeh. An-

keta mariborskih pionirjev je pokazala, da nad tem dejstvom niso prav nič navdušeni, saj bi bilo veliko bolj prav, da bi vsako posamično nalogo opravljal pač tisti, ki jo najbolje zna in jo tudi želi opravljati, četudi (na primer) ni odličnjak. Otroci so zapisali, da bi prav radi videli, da bi jih odrasli večkrat vprašali za mnenje o kakšni stvari, zlasti, ko gre neposredno za njihovo stvar. Tako bi tudi hitreje priegnili pionirje z dobrimi idejami. Te pa bi morale bolj zaživeti na področju kulture in tudi – zabave! Pomembna opazka je bila, da si želijo povezave tudi s starejšimi in to izven šole. Mnoge sestan-

ke, so zapisali, bi lahko izpustili brez škode.

S pionirskimi simboli je podobno kot z drugimi zadevami; majhni pionirčki so nad njimi navdušeni, bolj ko rastejo, pa jim postajajo ti simboli odveč. Precej pripomb imajo nad nesodobnimi, monotono obarvanimi čepicami in nad dolgočasnimi značkami. Nimajo pa konkretnega predloga, kako naj bi bilo vse skupaj videti. Zaobljuba pač vsakogar spominja na začetek šolanja, mnogi pa pripominjajo, da je takrat, ko so jo izgovarjali, še niso razumeli. Menili so, da bi lahko bila bolj preprosta in kratka.

Kar zadeva izbiro mentorjev, so otroci zapisali, da na to res nimajo kaj prida vpliva, so pa zvečine s svojimi mentorji še kar zadovoljni. Želijo si mladih mentorjev, ki bi jih razumeli, ki bi si bili z njimi zaupljivi, zabavni, potrpežljivi in – ustvarjalni. Predvsem pa naj bi mentorsko delo opravljali z veseljem. Zato bi lahko to bili tudi mladinci.

Skratka – mariborski otroci so rekli, da si želijo veselo Pionirsko organizacijo in priznali, da so mnogi ob anketi sploh prvič začeli razmišljati o tem, kakšna da je njihova organizacija.

B. Ž. J.

Pisateljčinah petinsedemdeset let

Čudovite pravljicne ure Branke Jurce

Te dni praznuje slovenska mladinska pisateljica Branka Jurca petinsedemdeset let. Nisemo šli k njej, da bi jo povprašali, koliko knjig ali koliko pravljic za otroke je napisala doslej. To zagotovo veste vi bolje od nje same, saj so premnoge njenih knjig med tistimi, ki jih prebirate za bralno značko. Pobrskali smo malce po naši domači založbi Borec in pogledali, koliko njenih knjig smo kaj izdali. No, pa smo našli: Babičino pravljico, knjigo o Mišku, polenu in njegovem ognjenem krstu, zbirko zgodb pod naslovom Kdaj so bili partizani veseli ter Čudovito stensko uro. Tako smo iz vsega za danes za vas izbrali zgodbo o Rinci, pisateljici pa v vašem in našem imenu voščimo – ve najboljše!

Kdo je skrtil Rinčico

Rinčica je rekla:
– Otroci, poznate našo Krko? Poznate eno naših najlepših rek?

Med vojno sem bila doma prav ob tej Krki. Zato sem si rekla: Povej otrokom, kdaj si bila med vojno res vesela!

Klicalci so me Rinčica... in veste zakaj? Zato, na prstih sem imela vedno nekakšne prstančke, če nisem imela drugih, pa iz trave. Še to naj povem, da je bila naša hiša za partizane od vsega začetka.

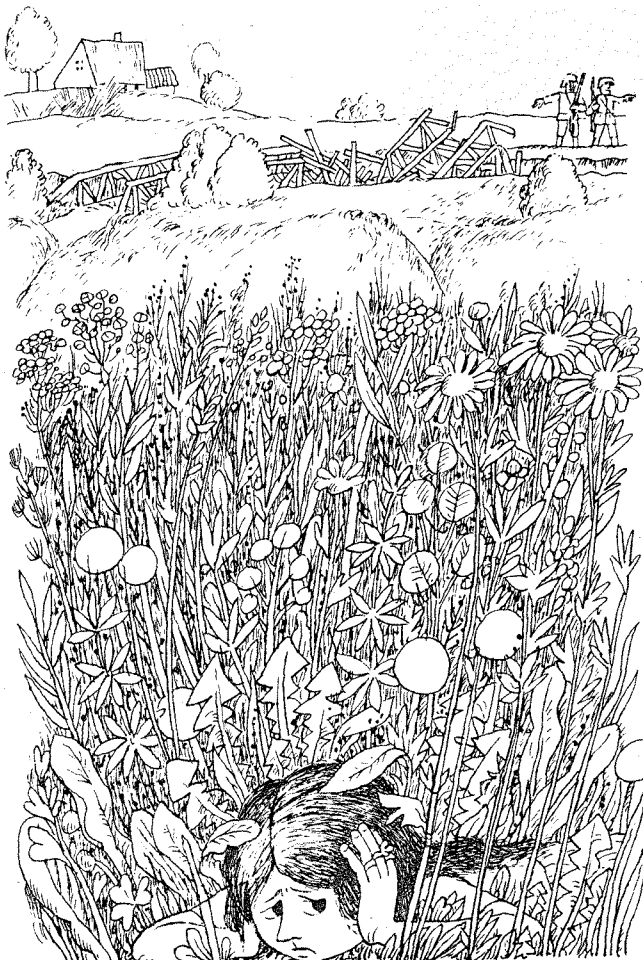
Nekega dne mi je rekla mama?

– Rinčica, odnesi pisemce, – le da ga sovražnik ne sme dobiti v roke – k Ribičevim!

Ribičeve sem dobro poznala – doma so na drugi strani te naše globoke in mogočne reke.

Pisemce sem dala v žepek na narobni strani predpasnička in odšla.

Kaj bi tajila, malo me je že bilo strah, pa sem si na poti prepevala, ptiči pa, ki jih je bil poln breg nad reko, so mi od-

pevali, smejali so se mi, me izzivali in čebljali.

Poletje je bilo, trava pa visoka, da so me travnati lati božali po licih.

Prišla sem do poti, ki je peljala proti Krki na drugo stran, kjer so bili doma Ribičevi.

Toda, joj! Most je bil razdejan, pokleknil je nad vodo. Obstala sem.

Kako bom prišla na drugo stran Krke? Naj se vrnem? Ne, sem si rekla, vseeno pojdi po mostu in čez reko!

Pogledala sem Krko, ki je padala v širokih slapovih čez kamnite pregrade vedno globlje. Ne, ne bom gledala v zeleno reko! Šla bom po poškodovanem mostu...

Plezala sem kot neverica. Ko sem se znašla na drugi strani Krke, sem bila zadovoljna – zmagala sem!

K Ribičevim, ki so imeli hišo čisto nad Krko, me je kar odneslo. Ribičevi materi sem oddala pisemce, vzela sem ga iz skritega žepka na predpasničku, mati pa mi je rekla, naj takoj odidem, v vasi da so sovražniki.

Vračala sem se proti domu. Šla sem že po travniku, takrat pa sem zaslišala, kako so zažvižgali streli. Pogledala sem na drugo stran Krke in zagledala tuje vojake, ki so streljali proti meni.

Legla sem v visoko travo, trava je zavalovila in me skrila.

Čez nekaj časa je pokanje prenehalo.

Bosih nog sem stekla proti domu k mami.

Si morete misliti, kako sem bila takrat vesela – ostala sem živa, rešila pa me je gosta, visoka poletna trava.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMI

Mesec mladosti

Ste kaj utrujeni? Zamišljeni? Se vam je poslabšalo v šoli? No, saj vemo, najbrž ste zaljubljeni. Ali ni to fino? In to po možnosti še tako, da tisti, ki nam je všeč, o tem sploh nič ne ve?

Kljub vsem tem majskim »dogajanjem« pa se ne more svet vrteti naprej, zato je treba začeti popravljati ocene in se malo bolj intenzivno ukvarjati s športom, da se ne boste do poletja in kopalk preveč poredili. Zato tudi pomoč pri kakšnem pomladanskem domačem pospravljanju ne bo odveč. Zlasti primerno pa je pospravljanje lastne sobe takrat, ko se vam pri učenju vse ustavi. Poskusite, boste videli, kako dobro dene!

Pozdrav, Bojana

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMI

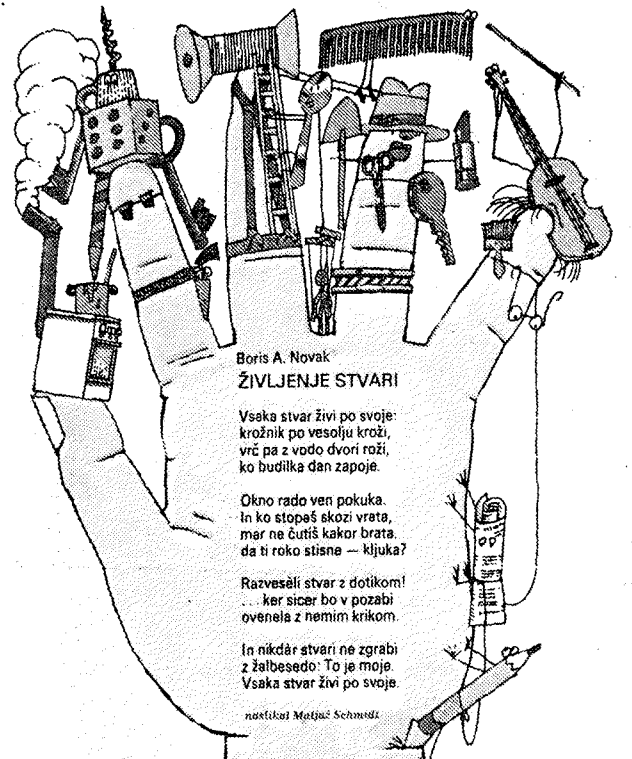
Ponosna sem na svojega pradedka

Moj pradedek živi v zaselku Čretev pri Stranica. Ime mu je Jože Vok. Kadar ga pionirji obiščemo, pa to ni tako redko, vedno pove svoj rojstni datum: 23. 3. 1903. Ponosen je na tri trojke v datumu. Vedno nam pove, tudi da ima 35 vnukov in pravnukov. Rad se spominja, kako ga je pred Nemci rešilo meso. Nekoč so prišli Nemci iskat partizane k njemu. Imel je enega nekje skritega. Odšli so na podstrešje in tam videli lepo suho meso. Zadišalo jim je in so ga začeli jesti, na partizana pa so pozabili. Ozmerjali so ga: To delaš podnevi za bandite, ponoči si pa sam bandit. Nato so odšli. Rekel je, da je bil večkrat ponižan, še posebno, ker so ga silili, naj govori nemško. Doma je bil najstarejši izmed otrok in je moral ostati na kmetiji. Ko

je končal četrty razred, so se v šoli začeli učiti nemško. Na dan obešanja stotih talcev so pri njih sedeli v kuhinji in je bila polna hiša Nemcev. Tedaj niso vedeli, kaj se je zgodilo v vasi. Smejali so sem, ko je rekel, da so Nemci iskali pri njem »bafn«, (smodnik, nam je kasneje razložila tovarišica).

Tako smo se neštetokrat pogovarjali v hiši, v črni kuhinji pa je kraljevala njegova nečakinja Milica in nam cvrla krofe, rezala meso in pekla kruh. Kadar koli ga obiščemo, nas je vedno vesel. Letos smo ga nazadnje obiskali, ko smo pri njegovi hiši predali Kurirčkovo pošto pionirjem iz Konjic. V njegovi hiši smo napisali dnevnik, nato pa se spet najedli svežega kruha.

SANDRA FIJAVŽ
3. r. Stranice

Tale pesmica je izšla v novi, deveti številki našega Kurirčka, na katero vas opozarjamo, saj je polna vseh vrst zanimivosti.

Očiščevalna akcija

V četrtek, tridesetega marca letos, smo se odločili, da bomo očistili okolico šole in Nove vasi. To smo tudi uresničili.

Zbrali smo se ob štirih popoldne pred šolo. Tovarišica razredničarka je rekla, da smo določeni za pobiranje papirčkov okoli trgovine in med blokci. Učenci šestega, sedmega in osmega razreda so deli okoli šole, kjer so urejali zelenice in poti, barvali klopi in drogeve, polagali ploščice, grabili, pometali.

Delo je hitro minilo in vsi smo bili veseli, ker smo toliko napravili.

JADRANKA KENJALO, 5. a
COŠ Fran Roš
Celje

